ספרים נוספים · שונות

דרשות לאזכרות ולבתי אבלים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דרשות לאזכרות ולבתי אבלים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דרשות-לאזכרות-ולבתי-אבלים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דרשות 4
הכל לטובה 4
זיכרון יום המיתה 7
למה באנו לעולם? 9
שלושה דברים 9
רבי אומר 11
לדון לכף זכות 17
הספד שרה 19
חשיבות קיום המצוות 21
גרביים של מיליונר 24
חלק לעולם הבא 25
משל בעניין העולם הזה והעולם הבא . . 27
מי באמת חכם, גיבור, עשיר ומכובד? . . . 27
הכל צפוי והרשות נתונה 32
לזכות את ישראל 39
מעלת הייסורים 40
על מה ולמה?! 44
חשבונות שמים 46
הצור תמים פעלו 49
מעשה קטן, אבל גדול 51
שלא עשני גוי 52
סיפור בעניין השכר בעוה"ב 54
ערכן של מצוות 59
תקוות אנוש רימה 60
האדם - גוף ונשמה 64
דרשה בנושא ברכות 66
חומר עוון לשון הרע 68
שנאת חינם 70
הקב"ה רחמן 77
תכלית בריאת האדם 80
תכלית החיים 82
תענוגי העוה"ז 83
ליקוט מתוך הספר "בגן האמונה" 85
חובת האדם בעולמו 87
חלק לעולם הבא 89
קיום מצוות בזמן תחיית המתים 91
סיפורים מחזקים לבתי אבלים 93
לקט סיפורים שהכל לטובה 109
פרקי אמונה ונחמה לאבלים 123

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) **ל הרב יעקב יעקב שליט"א**

הרב יעקב יעקב שליט"א
לע"נ יצחק בן לולו
הערות והארות יתקבלו בברכה בכתובת: גני גד 7 בני ברק או בטל. 03-6190018

דרשות

הכל לטובה

המדרגה הגדולה באמונה, היא להאמין בקב"ה גם כאשר רואים דברים המנוגדים לשכל ומעוררים קושיות חמורות על הנהגת ה' ית', זהו ניסיון אמתי באמונה. אם האדם מתעלם מהתמיהות ומהקושיות שיש לו ומאמין בה' מתוך הבנה שלא יתכן שהנברא יבין את בוראו, זוהי המדרגה הגדולה ביותר באמונה. דבר זה נרמז כאן בפסוק זה - האמונה האמתית היא זו שאומרת "אין עָוֶל", אע"פ שלמראית עין אפשר לטעות ולחשוב שנעשה כאן עָוֶל ח"ו.

לבורא יש שיקולים וסיבות שונות מדוע להנהיג כך את האדם, ורק הוא שמכיר ויודע מה עבר, וצריך האדם לעבור בחייו, בגשמיות וברוחניות, רק הוא יודע את הטובה שתצמח מכל דבר. האדם אינו יכול לראות את הטובה בזמן הניסיון, כי א"כ לא יהיה זה ניסיון כלל. הדרך היחידה לעמוד בניסיון היא רק ע"י אמונה שהכל לטובה.

במשנה במסכת ברכות (פרק ט') נאמר: "על הבשורות הטובות אומר (מברך) ברוך הטוב והמטיב, ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת". ובהמשך נאמר: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר: ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך וכו', בכל מאודך - בכל מידה ומידה שהוא מודד לך (בין מידה טובה בין מידת פורענות) הוי מודה לו במאוד מאוד".

ובגמרא (ברכות ס:) נאמר: "מאי (מה כוונת המשנה) חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? אילימא (אם נאמר) כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב, כך מברך על הרעה הטוב והמטיב, והתנן (והרי שנינו במשנה) על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. אמר רבא (תרוץ) לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה". ופירש הברטנורה: "כשמברך דיין האמת על הרעה, חייב לברך בשמחה ובלב טוב כשם שמברך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה".

ולכאורה קשה - אם הרע הוא טוב ולכן צריך לברך בשמחה, למה הנוסח "ברוך דיין האמת" ולא "הטוב והמיטיב" כמו שמברכים על בשורות טובות? ואם הרע הנו באמת רע, מדוע חייב לברך בשמחה?

אפשר ליישב עפ"י דברי הגמרא שם: "לעולם יהא אדם רגיל לומר "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (כל מה שעושה ה', הכל לטובה) כמו אותו מעשה בר' עקיבא, שהלך בדרך והיו עמו: חמור, תרנגול ונר. בא לעיר אחת וביקש מקום ללון, ולא נתנו לו. אמר: "כל דעביד רחמנא לטב", הלך ולן בשדה מחוץ לעיר. בא אריה טרף את חמורו, בא חתול ואכל את התרנגול, באה רוח וכיבתה את הנר (כעת אין לו נר ללמוד תורה, ולא תרנגול לקום לתפילה ואף לא חמור כדי להמשיך בדרך), אמר: "כל דעביד רחמנא לטב". באותו לילה באו לעיר לסטים, שדדו, רצחו ושבו את אנשי העיר. אמר להו (אמר להם): "אמרי לכו (אמרתי לכם) כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, הכל לטובה".

כתב המהרש"א, שהגמרא יכלה להביא כאן את המעשה של נחום איש גם זו. הבה נתבונן באותו מעשה המובא בגמרא (תענית כא.): פעם אחת רצו חכמי ישראל לשלוח מתנה אל הקיסר. אמרו: מי ילך עם המתנה לקיסר? אמרו: ילך נחום איש גם זו, שהוא מלומד בנסים. שלחו אותו עם ארגז מלא באבנים טובות ומרגליות יקרות. הלך ולן בדרך במלון אחד. בלילה עמדו בעלי המלון, לקחו כל מה שהיה בארגז ומלאוהו עפר. בבוקר ראה שהארגז מלא עפר, אמר: "גם זו לטובה", והמשיך ללכת.

כשבא עם הארגז לקיסר, פתחו את הארגז וראו שהוא מלא עפר. רצה המלך להרוג את כל היהודים לפי שצחקו לו. אמר נחום איש גם זו "גם זו לטובה". בא אליהו הנביא אל הקיסר בדמות אחד השרים היושבים במלכות ואמר: "אפשר שזה העפר של אברהם אביהם, שיש בו כח סגולי, שבעת שהיה זורק אותו על אויביו, נהרגו כולם כאילו זרק עליהם חרבות".

היתה לקיסר מדינה אחת שלא היה יכול לכבוש אותה, לקחו מן העפר הזה ובדקו אם יועיל, ואכן, הצליחו לכבוש את המדינה, וכשראו כן, הכניסו את נחום איש גם זו לבית האוצר, ומלאו אותו הארגז באבנים טובות ובמרגליות, ושילחוהו לביתו בלבוש מלכות ובכבוד גדול. בדרך חזרה, לן באותו מלון, שאלוהו הבעלים מה הביא לקיסר אשר זכה לכזה כבוד וגדולה? אמר להם: "מה שלקחתי מכאן".

כאשר שמעו שהצליח באותו עפר אשר הם עצמם שמו בארגז, סתרו את ביתם, לקחו מן העפר הזה אל הקיסר ואמרו: "הבאנו לך מן העפר שהביא לך הרב של היהודים". בדקו ומצאו שהוא עפר רגיל והקיסר ציווה להרגם. ע"כ המעשה.

אכן, אם נתבונן היטב, נמצא שיש הבדל מהותי בהתייחסות אל הרע בין שני המעשים, וממילא אין המעשה של ר' נחום שייך לסוגיא שבמסכת ברכות:

א. אצל ר' עקיבא נאמר כל, "**כל** מה שה' עושה לטובה", נחום איש גם זו אומר "זה" - "גם **זו** לטובה".

ב. נחום איש גם זו מתייחס לרע כטוב אפילו לכתחילה, ניגש לקיסר עם ארגז מלא חול.

ג. אצל ר' עקיבא מוזכר הקב"ה - "כל דעביד **רחמנא**", משא"כ אצל נחום איש גם זו.

ד. נחום איש גם זו אומר רק לעצמו, ר' עקיבא אומר גם לאחרים.

ה. ר' עקיבא אינו מרוויח (הוא אפילו מפסיד, רק שהיה יכול להפסיד יותר), נחום איש גם זו מרוויח.

ו. לנחום איש גם זו נעשים נסים גלויים נגד הטבע, לר' עקיבא לא נעשה נס נגד הטבע.

ז. אצל ר' עקיבא נאמר "כל דעביד רחמנא לטב עביד" בשפה הארמית, נחום איש גם זו אומר בעברית "גם זו לטובה" (אפילו שהמעשה עצמו מסופר בגמרא בארמית).

כלומר, יש כאן שתי דרגות - נחום איש גם זו מתייחס אפילו לרע עצמו כטוב: "גם **זו** לטובה", אבל ר' עקיבא אינו רואה את הרע עצמו כטוב, הוא אומר: "**כל** מה שה' עושה לטובה", כלומר באופן כללי ה' עושה טוב, לכן הרע, אע"פ שהוא אכן לכשלעצמו אינו טוב, מ"מ הוא חלק מ"פאזל" גדול שבכללותו ובסופו (בתמונה השלמה) רואים שהוא טוב. לכן גם ר' עקיבא צריך להזכיר את הקב"ה- כאשר ילד מקבל סוכריה, או מבוגר מקבל מתנה, לא משנה ממי, זה טוב. ואם מקבל מכה, אין זה טוב, אבל אם המכֶה זה אביו שרוצה לטובתו, זה טוב. דקירת סכין היא דבר רע, אבל אם ה"דוקר" הוא רופא מנתח שמציל חיים, זה טוב. ר' עקיבא מזכיר "רחמנא" כדי לשנן ולזכור שהמכה מאבינו שבשמים שהוא רחום וחנון וזה לטובה.

ר' עקיבא אומר בהתחלה "כל דעביד רחמנא לטב" בארמית, משום ששפת לעז היא מוסכמה חברתית ואין בה אמת (ארמית אותיות רמאית), משא"כ בלשון הקודש. כל זמן שאין אנו רואים את הטוב שבמכה, אנו כביכול משקרים לעצמנו שזה טוב ולכן נאמר בלשון לעז, משא"כ בסוף המעשה לאחר שכבר רואים שיצא מכאן טוב נאמר: "אמרי לכו, כל מה שהקב"ה עושה, הכל לטובה" בעברית ולפי זה מובן שכאשר הגמרא בברכות דורשת מאיתנו: "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד" (וכן נפסק גם ב'שולחן ערוך' (או"ח רל, ה) וזהו דבר מחייב, שכל אחד יכול לעמוד בו) הכוונה לדרגה של ר' עקיבא ולא של נחום איש גם זו ולכן הביאה הגמרא בדקדוק דווקא את המעשה הנ"ל.

(בתלמוד הירושלמי בסוף מסכת פאה כתוב: "סליק לגביה רבי עקיבא אמר לו: אוי לי שאני רואה אותך כך, אמר לו: אוי לי שאני אין רואה אותך בכך. אמר לו: מה את מקללני. אמר לו: ומה את מבעט

ביסורין". כלומר התלמיד שאמר לנחום איש גמזו: "אוי לי שאני רואה אותך כך" היה רבי עקיבא, והוא מבין שמצבו של רבו הינו קשה ואיום, לעומת זאת נחום איש גם זו, מבין שזהו מצב אידיאלי ומברך שגם רבי עקיבא יזכה לזה, רבי עקיבא רואה זאת כקללה. בסוף ימיו של רבי עקיבא, כאשר הרומאים עינו אותו וסרקו את בשרו במסרקות של ברזל, גם הוא הגיע לדרגה הנעלה של רבו נחום איש גם זו בהתייחסות אל הרע. הוא היה מאושר, הבין שהייסורים הקשים שעובר כעת, זה הטוב ביותר עבורו, ואמר: "כל ימי חיכיתי לרגע זה", קרא קריאת שמע, ויצאה נשמתו במילה "אחד" מתוך שמחה פנימית עצומה).

ולפי זה גם מובן מה שהקשנו בהתחלה - אם הרע הוא טוב, מדוע מברכים ברוך דיין האמת, ואם הוא רע, מדוע לברך בשמחה? והתשובה, שהרע עצמו אכן נראה רע, לכן יש לברך ברוך דיין האמת, אבל מכיוון שהוא חלק ממשהו שבכללותו הוא טוב, ועתיד לצאת ממנו טוב, צריך לברך בשמחה.

על פי זה מובנים גם דברי הגמרא (פסחים נ.): "לא כהעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב". ולכאורה קשה, שמהגמרא משמע שבעולם הבא יש גם רעות, אבל גם עליהם יברך הטוב והמטיב, והרי מקובלנו שהעולם הבא כולו טוב? והתירוץ, פשוט וברור שבעולם הבא לא יהיו צרות, אבל באותם ימים יסובב כביכול הקב"ה כל אדם לאחוריו, ויצווה עליו להתבונן במשברים ובייסורים, בשעות הקשות וברגעי האימה שעברו עליו, ויוכיח לו שהכל היה לטובה, ומה שנחשב 'בזמן אמת' כאירוע טראגי ומר, גם הוא היה אך ורק לטובה. לכן בעולם הבא ירצו להחליף את הברכה שבירכו בעולם הזה "דיין האמת" לברכת "הטוב והמטיב", וזה הפירוש לעולם הבא כולו הטוב והמטיב.

ונסיים בדברי החפץ חיים שהיה רגיל לומר, כי אם קרה לאדם איזה מקרה, אסור לומר שהוא רע, רק שהוא מר, כי כל דעביד רחמנא לטב עביד. אבל אפשר לומר שהוא מר, שהרי רפואה, גם אם היא מרה, יכולה להיות לטובת האדם. אבל אם אומר שהמקרה רע, הרי זה נגד הכלל שהכל לטובה, נוסף לכך, אוחז הוא במידת השקר, באומרו על דבר שנעשה לטובת האדם, שהוא לרעתו.

זיכרון יום המיתה

נאמר בגמרא (ברכות ה.): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר (תהלים ה, ד): "רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ". אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר: "אִמְרוּ בְלִבַּבְכֶם".

אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר: "עַל מִשְׁכַּבְכֶם". אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר: "וְדִמּוּ סֶלָה".

כלומר, אם יש לאדם ניסיון, והיצר הרע מושך אותו לעשות עבירה, עליו להתגבר ולנסות להכניע את היצר הרע. אם לא הצליח ועדיין יש לו תאווה לעשות מעשה נגד רצון ה', עליו לעסוק בתורה, וכמו שנאמר: "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", בתורה יש כח סגולי נגד היצר הרע. ואם גם זה לא עוזר, יקרא קריאת שמע - קבלת עול מלכות שמיים, ולא יתכן שהעבד יעשה נגד רצון אדונו. אם גם זה לא עוזר, לא לדאוג, ישנה סגולה נוספת שהיא היעילה ביותר- "יזכיר לו יום המיתה".

ולכאורה קשה, אם הזכרת יום המיתה זה הדבר הטוב ביותר כנגד היצר הרע, מדוע צריך קודם ללמוד תורה, לקרוא קריאת שמע, ואם כל זה לא עוזר, רק אז לזכור יום המיתה? למה לא להתחיל ישר מהדבר החזק ביותר, שהוא זיכרון יום המיתה?

ועוד קשה, שאם הזכרת יום המיתה אכן מועילה להתגבר על היצר הרע ועל תאווה, איך זה שעשיו שבא עייף מהשדה, התאווה לאכול נזיד עדשים, (עד שמוכן עבור זה למכור ליעקב את הבכורה שיקרה מכל), וכנימוק משתמש הוא בסיבה של "הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה", כיצד הופך עשיו את היוצרות ומשתמש בסגולה הרוחנית הנפלאה לחיזוק תאוותו מחד ולביטול ערך הבכורה מאידך?

ועוד שמצינו גם בתנ"ך שזיכרון יום המיתה הוא עצמו הסיבה לתאווה שנאמר: "וְהִנֵּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הָרֹג בָּקָר וְשָׁחֹט צֹאן אָכֹל בָּשָׂר וְשָׁתוֹת יַיִן אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי מָחָר נָמוּת ". וא"כ מדוע אמרו חז"ל שזו סיבה להתגברות על התאווה?

אומר ה'לב אליהו' שכוונת הדברים, שזיכרון יום המיתה אינו תרופת פלא לבטול התאוות, אלא זיכרון לאדם שישים לב לכך שיש קץ לימיו עלי אדמות. וממילא הרואה בעולם הזה ובתאוותיו את עיקר מגמת חייו, ועומד לרשותו רק פרק זמן מוגבל, יתעורר ויתאמץ לחטוף ולהשיג כמה שיותר הנאות כל זמן שהוא חי (כמו שמצינו אצל עשיו הרשע).

אך מי שעושה מלחמה עם יצרו ועוסק בתורה וקורא קריאת שמע, הרי כל מגמתו וחפצו להגיע נקי ומתוקן לעולם הבא אשר שעה אחת של קורת רוח שם, יפה מכל חיי העולם הזה.

אדם כזה המחפש להתגבר על היצר הרע כדי לזכות לעולם הבא, נתנו לו חז"ל עצה שיזכיר לעצמו את יום המיתה. כשיתבונן באחריתו ויזכור שאינו יודע מתי ימות, יכנס בו פחד שמא יבוא לעולם הבא בלתי מתוקן ולא יוכל להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו. וע"י זה יתגבר על יצרו.

יהי רצון שנזכה להתגבר על היצר הרע ולהגיע שלמים ומתוקנים לעולם הבא.

למה באנו לעולם?

אולי חשבתם פעם לשם מה אדם בא לעולם?
כדי לאכול, לשתות, לישון, ללמוד, לסבול, ליהנות, או אולי כדי "לעשות חיים"?
התשובה - כדי "**לעשות חיים**"
כלומר **לעשות** כאן, בעולם הזה את ה**חיים** הנצחיים לעולם הבא.
נסביר במשל:
במדינה אחת פרימיטיבית היה מנהג, שמי שמגיע אליהם שמים אותו למלך עליהם, מכבדים אותו, נותנים לו עבדים ושפחות, וממלאים כל משאלות לבו, אך כל זה לשנה אחת בלבד. ביום השנה, לוקחים אותו בלי לומר לו מילה מראש ובלא שום הכנה, מפשיטים אותו מבגדי הפאר, מוליכים אותו לנמל ומעלים אותו לספינה שלוקחת אותו לאי בודד בחוסר כל.
כל המלכים שהיו לדורותם, כולם "ניצלו" את מעמדם אכלו, שתו ונהנו, אבל בסוף סבלו.
יום אחד הגיע לאותה מדינה אדם זר. מיד לקחוהו וכיבדוהו כמנהגם. גם הוא בהתחלה עשה כמו כולם, אולם לאחר חודש החל לחקור מדוע כיבדוהו להיות מושל עליהם, היכן כל המלכים הקודמים וכו'. התושבים ניסו להסתיר ממנו את המידע, אך כאשר גזר עליהם כמלך לגלות לו, סיפרו לו את הנהגתם. המלך לא היה יכול לשנות את החוק, אבל לאחר מחשבה גזר על עבדיו לבנות בית באי הסמוך, לנטוע בו עצי פרי, להעביר לשם עבדים, בהמות וחיות, כסף וזהב. כך לאחר תום השנה כאשר גרשוהו מהמדינה, היה לו לאן לברוח והמשיך להיות שם מלך.
הנמשל - אנו נמצאים בזה העולם זמן מוגבל. כאשר תם הזמן ומגיע הרגע להפטר מן העולם האדם אינו יכול לקחת אתו כלום לעולם הבא.
אך כאשר אדם עושה מצוות ומעשים טובים, לומד תורה ועושה מעשי חסד, יוצר מלאכים בעולם הבא שיהיו לו שם לעזר.

שלושה דברים

כתוב במשנה (אבות ג, א): "עֲקַבְיָא בֶן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר: הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵי אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה: דַּע מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ? מִטִּפָּה סְרוּחָה. וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? לִמְקוֹם עָפָר, רִמָּה וְתוֹלֵעָה. וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא".
ויש לשאול כמה שאלות:

א. למה נאמר לאן אתה הולך - בלשון הווה, לכאורה, היה צריך להיות כתוב לאן תלך - בלשון עתיד.

ב. מה זה דין ומה זה חשבון?

ג. מדוע צריך להתבונן בשלושה דברים כדי לא לעשות עבירה? למה לא מספיק להתבונן בדבר השלישי - דע לפני מי אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שעין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, ואי אפשר להכחיש או לתרץ תירוצים, שהרי מלבד שה' רואה ושומע, הוא גם יודע את מחשבותינו וכל מה שבליבנו, ואם "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", א"כ מה אתנו שאנו לא כל-כך "צדיקים"? הרי אף אחד לא יעז לגנוב או לרצוח לפני מצלמה במעגל סגור. אם כן, לכאורה, אם אדם יתבונן בדבר השלישי בלבד, הרי זה מספיק כדי שלא לעשות עבירות, אז למה צריך גם להתבונן מאין באת ולאן אתה הולך?

בכדי לענות על השאלה הראשונה - למה נאמר לאן אתה הולך בלשון הווה, יש לשאול מעיין זה על משנה נוספת (אבות ב, טו): "ר' טרפון אומר היום קָצֵר והמלאכה מרובה וכו' - למה נאמר היום קָצֵר ולא היום קָצַר? אלא שהכוונה שהיום הולך ומתקצר בכל רגע ורגע. כמו כן כך הכוונה גם במשנתנו - דע לאן אתה הולך, בלשון הווה, שבאמת בכל רגע ורגע אדם **הולך** לכיוון המוות.

כל אדם לפני שנולד נגזר עליו כמה זמן יחיה ומתי ימות (לפעמים אפשר לשנות את הגזירה ע"י מעשה מיוחד), למשל, תינוק שנולד וקצוב לו לחיות שמונים שנה, אז כשנולד יש לו שמונים שנה, כשהוא חוגג בר-מצווה נשארו לו ששים ושבע שנים וכו'... שכל רגע ורגע אדם מתרחק מיום לידתו ומתקרב ליום מותו, ואת הזמן שעובר לא ניתן להשיב, לכן על האדם להתבונן בכל רגע על חייו שלא יבזבז אותם בדברים של הבל, אלא בתורה, מצוות ומעשים טובים, שרק זה יבוא אתו לעולם האמת.

לכן התנא אומר הסתכל והתבונן, לאן אתה הולך? גם עכשיו בהווה, תסתכל על היום, האם ניצלת אותו כראוי? האם קיימת מצוות? כל רגע אתה מתקרב ליום המוות.

כעת נסביר מה זה **דין** ומה זה **חשבון**:

דין הוא מה ששואלים ודנים את האדם (לאחר פטירתו) על עצם המעשים, המצוות והעבירות שעשה בעצמו. כגון אם הניח תפילין, נתן צדקה, קרא תהלים או ח"ו עשה עבירות, ועל כל זה יקבל שכר ועונש.

אבל חשבון, זה מה שיצא מהמעשים שעשה, כגון, אם זכה שיש לו ילדים וחינך וגידל אותם לתורה ומצוות - המצוות שהם עושים נזקפות לזכותו (בלי לגרוע מחלקם), או אם

הציל בחור מטביעה בנהר, ואח"כ אותו בחור התחתן והקים משפחה, בניו, נכדיו וצאצאיו עד סוף כל הדורות, יזַכו את המציל, ומלבד שלפי **הדין** זכה להציל נפש אחת מישראל, (ועל זה לכשלעצמו מגיע לו שכר עצום), **בחשבון** יחשבנו את כל המצוות של כל אותם הצאצאים של הניצול לזכותו של המציל (ולא לחינם אמרו חז"ל כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, כי האדם שניצל מביא ילדים וגם הם מביאים ילדים לעולם וכו').

ואם זכה שמישהו בזכותו יחזור בתשובה, ואותו חוזר בתשובה השיב רבים מעוון, הכל יזקף לזכותו של הראשון (וכן גם להיפך ח"ו, שאם גרם לכפירה כמו ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים, הכל יחשב לרעתו).

ועל השאלה מדוע צריך להתבונן גם בשני הדברים הראשונים: מאין באת ולאן אתה הולך? ולא מספיק להתבונן רק על "דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון - התשובה לכך, שאם אדם לא יסתכל קודם שבא מטיפה סרוחה ושעתידים לאכול אותו התולעים בקבר, עלול לחשוב את עצמו למשהו, וממילא לא יעזור הדבר השלישי, שעתיד ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה, שאם הוא מחשיב את עצמו, אינו מפחד מכלום וחושב שאפילו עם הקב"ה יוכל להסתדר. אבל אם מתבונן מאין בא ולאן הולך, מבין שהוא **כלום**, רק אז יוכל להתבונן בדבר השלישי שעתיד ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה, אז גם יפחד ולא יעז לעשות עבירה.

ויהי רצון שנזכה לעשות מעשים טובים, ולשוב בתשובה כדי להיות זכאים בדין. אמן כן יהי רצון.

רבי אומר

נאמר במשנה (אבות ב, א): רַבִּי אוֹמֵר, אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיִּבּוֹר לוֹ הָאָדָם, כֹּל שֶׁהִיא תִפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם. וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה, שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת. וֶהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ, וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ. וְהִסְתַּכֵּל בִּשְׁלשָׁה דְבָרִים וְאִי אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה, דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ, עַיִן רוֹאָה וְאׇזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִין.

א. בחלקה הראשון של המשנה נאמר, שהאדם צריך לברור לעצמו הנהגה שיהיה בה תפארת גם להקב"ה וגם לבריותיו, כלומר, שצריך להיות נוח בין לבורא עולם ובין לבריותיו.

ועל זה היו מרמזים הכרובים שהיו פורשי כנפיים למעלה - כנגד מצוות שבין אדם למקום. ופניהם איש אל אחיו כנגד מצוות שבין אדם לחברו, ובאופן כזה היה נשמע הקול מבין הכרובים. לפני כל מצוה ומעשה שאדם עושה יחשוב אם זה לרצון ה', ומה

אומרים על כך בשמיים, אם טוב- יעשה, ואם לא - ימנע. ומאידך גם כשעושה מצוות צריך להתחשב בבני אדם, שלא יעשה מצוות על חשבון אחרים. יש ההולך באשמורת לסליחות, ועל הדרך מרעיש ומעיר את בני ביתו ואת השכנים, ועל זה נאמר "אל תהי צדיק הרבה".

ב. המשך המשנה לכאורה קשה - מצד אחד נאמר: "אין אתה יודע מתן שכרן של מצוות", ומאידך גיסא: "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה וכו'" . אם השכר אינו ידוע, כיצד אפשר לחשב? אפילו מנהל החשבונות הטוב ביותר, לא יוכל לחשב חשבונות אם חסרים לו נתונים.

נראה ליישב עפ"י מאמר מתוך הספר 'מכתב מאליהו':

אמרו חז"ל (קידושין לט:): "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", כלומר, שלא משלמים לאדם שכר בעולם הזה בעבור המצוות שעשה, אלא רק בעולם הבא. עניין זה עמוק מאוד וראוי לביאור: נאמר במשנה (אבות ד, יז): יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה". וקודם שנבאר מהי קורת רוח בעולם הבא, יש להבין מהו **כל** חיי העולם הזה.

ר' אליהו דסלר זצ"ל כתב שאם נקבץ אל תוך רגע אחד את כל הרגעים של הנאות, עונג ונחת שיש לאדם במשך כל ימי חייו, ונצרף לזה את כל רגעי האושר והנחת של כל בני דורו, על פני כדור הארץ במשך כל ימי חייהם, ואת כל זה נרכז ונכניס לתוך רגע אחד, וניתן הכל לאדם אחד, אין לשער את מדרגת האושר וההנאה אשר ירגיש אותו אדם באותו רגע, אך כל זה עדיין לא עונה להגדרה "כל חיי העולם הזה".

הכוונה של כל חיי העולם הזה, שנצרף את כל האושר שבכל הדורות מראשית הבריאה ועד סוף כל הדורות, הכל ממש, כל טוב העולם הזה בלא יוצא מן הכלל, והכל ינתן לאדם אחד, ברגע אחד ממש, א"כ אין אושר יתר על זה כלל, ואעפ"כ קורת רוח בעולם הבא גדול הימנו.

ומהי קורת רוח של עולם הבא? קודם נבאר מהי קורת רוח בעולם הזה - למשל, סעודת שמחה גדולה בבית מלכים, שצולים שם בשר משובח, ויעבור עני ליד הארמון וירים את הריח הטוב, זוהי בחינת קורת רוח. וכן גם בעולם הבא, אם אדם איננו זוכה ממש לעולם הבא עצמו, אלא שרק מרשים לו לעבור מבחוץ, וליהנות רק מהריח הטוב של העולם הבא המוכן לצדיקים, אותה הנאה נקראת קורת רוח (מלשון ריח, ולא עולם הבא עצמו), וזהו השכר הקטן ביותר שקיים בעולם הבא, ובכל זאת אמרו חז"ל שכל חיי העולם הזה וכל

תענוגותיו והאושר וההנאות שנכלול ונרכז מראשית הבריאה ועד סופה, עוד לא יגיעו אל קורת רוח כזה בעולם הבא.
וממילא עכשיו מובן למה שכר מצווה בהאי עלמא ליכא, והוא משום שאין שום מצווה, אפילו הקטנה ביותר, אשר לא יהיה שכרה יותר מכל מה שאפשר שימצא בעולם הזה כולו. ויהיה כתרגום המילים ממש: "בהאי עלמא ליכא" - אין בכל העולם כולו מה שאפשר להיות שכר מצווה.
איננו יודעים מהו השכר הניתן על קיום המצוות, ואיזו מצוה נחשבת קלה ואיזו חשובה. יתכן שברכת "בורא פרי העץ" על אכילת תפוח שווה בשמים יותר מקניית "כל נדרי" ביום הכיפורים, שרבים מוכנים לשלם אלפי שקלים כדי לזכות במצוה זו.
אבל אנו אכן יודעים שהמצוה הקלה ביותר, ערכה כה רב, עד שלא ניתן לשלם עליה בעולם הזה, כי כל העולם כולו לא יספיק עבור שכר מצוה, ולו הקלה ביותר. וא"כ נתון זה מספיק לנו כדי להבין שכדאי לרדוף אחר המצוות, ולא שווה להפסיד הזדמנות לקיים מצוה, ולו הקלה ביותר.
אלא שלפי זה יש לכאורה קושיא:
כתוב בספרים הקדושים: מדוע צדיק ורע לו, רשע וטוב לו? צדיק ורע לו - בעולם הזה, כדי לקבל כאן בזה העולם עונש על עבירות שעשה [שהרי: "אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טּוֹב וְלֹא יֶחֱטָא" (קהלת ז', יח')] ובכך להגיע נקי לעולם הבא ולקבל שם את מלא השכר העצום המגיע לו. רשע וטוב לו - בעולם הזה, שמקבל שכרו המגיע לו על המצוות שעשה (שאפילו רשעים מלאים מצוות כרימון), כאן בזה העולם, כדי להאביד אותו מהעולם הבא.
ודבר זה רמוז בתהלים: "אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת: בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד. הכסיל לא מבין מדוע הרשעים פורחים ומצליחים (רשע וטוב לו), והתשובה לזה, שהצלחת הרשעים בעוה"ז הוא שע"י זה ישמדו לעד.
ולפי מה שנאמר לעיל שלא שייך לקבל שכר בעולם הזה וכו', קשה כיצד מקבלים הרשעים את כל שכרם בזה העולם, והרי כל העולם כולו אינו מספיק כדי לשלם על המצוה הקלה ביותר?
אפשר לתרץ על פי הסיפור הבא:
עני מרוד נכנס אל חדרו של הצדיק מאפטא. "רבנו", אמר בקול מתחנן, "עזור לי, ביתי היחידה עומדת לפני חתונה, ואין לאל ידי להשיאה!"
"מהו הסכום הדרוש?", שאל הרב.
"אלף רובל", ענה העני.

"וכמה כסף יש לך?" התעניין הרב.
"רובל אחד בלבד", השיב המסכן.
הרהר מעט הצדיק, ואז אמר: "לך לך לשלום, והעסק הראשון שהזדמן לך בדרך, אותו עליך לעשות, וה' יהיה בעזרך".
האיש האמין לדברי הרב ויצא מעודד. בדרכו חזרה עצר בפונדק על אם הדרך כדי לטעום משהו.
קבוצת סוחרים שהסבה על אחד השולחנות, משכה את תשומת ליבו. עד מברה הבחין כי הללו סוחרי יהלומים, המנהלים עתה מקח וממכר. מתוך סקרנות קם האיש וקרב אל החבורה כדי להתבונן ביהלומים מקרוב.
אחד הסוחרים הבחין בו ושאל: "מה אתה לוטש עיניים, אולי אתה רוצה לקנות יהלום?"
בהתחלה חשב להשיב בשלילה, אולם משנזכר בדברי הצדיק השיב בחיוב.
"כמה כסף יש לך?", שאל הסוחר.
"רובל אחד", השיב העני, תשובה שגררה פרצי צחוק אדירים מפי כל המסובים.
"רגע, יש לי הצעה גם עבור רובל אחד", אמר הסוחר. "אוכל למכור לך את חלקי לעולם הבא".
מיד הסכים העני, וביקש לערוך שטר מכירה כדת וכדין, כדי שהעסק יהיה שריר וקיים. הסוחרים התמוגגו מנחת ומיהרו להביא עט ודף, חיש נכתב השטר כשבסופו חתימות העדים. העני מסר לסוחר את הרובל, וקיבל לידו את שטר המכירה.
לקול צחוקם של הסוחרים חזר האיש לשולחנו. באותו רגע נכנסה אשתו של הסוחר, תוך התעניינות מה פשר לשמחה הגדולה. כאשר הסוחר סיפר לאשתו איך הצליח למכור כלום, את העולם הבא שלו, לעני תמים תמורת רובל אחד, אשתו לא צחקה. וכאשר הבחין הסוחר בהבעת פניה של אשתו, קפא צחוקו.
"מכרת את חלקך הזעום בעולם הבא בעבור בצע כסף?!... אתה כמו גוי!!!... איני רוצה להיות נשואה לגוי, אני רוצה להתגרש... עכשיו הולכים לרבנות!..."
"אבל..." גמגם הבעל, "זה היה בצחוק, רק מהתלה"
"לא!", צעקה האשה, "מכירה עם שטר ועדים אינה מהתלה, איבדת את חלקך לעולם הבא ואנחנו הולכים לרבנות תיכף ומיד!"
"רק רגע", אמר הבעל, בעודו חושב מה לעשות, "הקונה עדיין כאן, אוכל להחזיר לו את כספו ולבטל את המכירה".
כאשר הסוחר ביקש להחזיר את העניין לקדמותו, באומרו שהיה זה סתם מעשה לצון, טען העני שהוא התכוון לקניין במלוא הרצינות, והוא אינו מתכוון לחזור בו מהעסקה.

הסוחר מתוך יאוש הציע לעני כמה עשרות רובלים עבור השטר, אך העני השיב: "אשיב לך את שטר המכירה רק אם תתן לי אלף רובלים".
"אלף רובלים?!", הזדעק הסוחר, "כיצד אתה מעז לדרוש ממני סכום כזה תמורת גליון נייר עלוב?"
"אתה יכול להשאיר את הנייר העלוב בידי", ענה העני.
"בסדר, שהנייר ישאר בידך", אמר הסוחר, אך מיד שמע את אשתו צועקת: "אם כך נלך לרבנות להתגרש".
"איני יכול לשלם סכור כה גדול בעבור פיסת נייר עלובה", אמר הסוחר.
"ואני איני יכולה לחיות עם גוי גמור", השיבה האשה, "או שתשלם לו, או שאנחנו הולכים להתגרש".
נפנה הסוחר אל היהודי וניסה להוריד את המחיר, אך העני עומד על שלו: "אלף רובל, ולא פרוטה אחת פחות, ותחליט מהר כי עלי ללכת".
חכך הסוחר בדעתו ולבסוף שלף את ארנקו והעניק לעני אלף רובלים. רק אז מסר העני לסוחר את שטר המכירה, תוך שהוא משבח את ה' ואת הצדיק מאפטא.
הסוחר ואשתו שאלו את העני לפשר הדבר, וזה סיפר להם את כל הסיפור.
האשה אמרה לבעלה שהיא רוצה ללכת אל הצדיק, ואכן בו ביום נסעה לשם.
כשנכנסה, אמרה לצדיק: "שמחה אני מאוד, שעל ידי נתגלגלה הזכות להושיע את היהודי הנצרך, אך רצוני לשאול את הרבי: האמנם חלקו של בעלי בעולם הבא שווה אלף רובלים?"
השיב הצדיק: "כאשר מכר בעלך את חלקו לעוה"ב ברובל אחד, לא היה חלק זה שווה אפילו רובל אחד. אך לאחר מכן, כשקנה את חלקו תמורת אלף רובל, וסייע בכך ליהודי להשיא את בתו, חלקו לעוה"ב לא יסולא בפז".
אמר הרה"ג רא"ל שטיינמן שליט"א, שיסוד הוא ביהדות: אין ערכו של מעשה טוב נמדד, אלא כפי שמעריך אותו האדם עצמו. שכר המצוות נקבע על פי יחסו של האדם למצוה שעשה. אם הוא יודע ומכיר בערכה הנצחי, והיא שווה בעיניו יותר מיהלומים, אזי הוא יקבל שכרו בעולם האמת, משום שאכן אין בכל חפצי העולם הזה מספיק כדי להעניק לו את תמורתה. אך הרשעים שנזדמנה להם מצוה, אינם מאמינים בכוחה העצום, אלא מקיימים אותה כדי לזכות לכבוד, או משום אי נעימות וכדומה. לאנשים כאלו ניתן לשלם על מצווה במטבעות של כסף, כבוד והצלחה מפני שזה כל מה שהיא שווה בעיניהם.

ג. בחלקה האחרון של המשנה ישנה הצעה, איך להמנע מעבירות: "דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ, עַיִן רוֹאָה וְאׇזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִין". או במילים שלנו - הזהר, עוקבים אחריך ואתה מצולם במעגל סגור. אם גנב רוצה לשדוד סניף בנק, ולא רוצה שיתפסו אותו, יש לו שתי אפשרויות: או שהוא מנטרל את המצלמות, או שהוא בא מחופש באופן שלא יוכלו לזהות אותו.

אף אחד לא יעשה מעשה מביש או לא ראוי אם יודע שמצלמים אותו, ולבסוף תהיה הקרנה פומבית בפניו ובפני כל מכריו, כמו שממחיש הסיפור הבא:

זוג צעיר התחתן, בשעה טובה, נערכה חתונה מפוארת עם המון מוזמנים. אבי החתן הביא עמו לאולם עשרת אלפים שקלים כדי לשלם לבעל האולם ולתזמורת, והניח את הכסף בכיס מעילו.

במהלך השמחה, נקרא האב לבוא ולרקוד עם החתן. הוא פשט את מעילו והניחו על מסעד הכסא. השמחה הייתה גדולה, האב עם בנו רוקדים מפזזים ומכרכרים.

לאחר הריקודים הסוחפים חזר האב המאושר למקומו, לבש את מעילו ובעודו ממשש... הכסף נעלם!!!

החוויר האב , חש שעולמו חרב עליו. ביגונו, חשב לקרוא למשטרה ולערוך חיפוש בקהל, אך לבסוף החליט שלא להשבית את השמחה, 'האירוע עלה כל כך הרבה כסף, יעלה עוד עשרת אלפים שקלים' חשב, בניסיון לעודד את רוחו.

החתונה עברה, השמחה הסתיימה, הסרט והתמונות מוכנים, המשפחה המאושרת נקראה לבית המחותן כדי לצפות יחדיו, בפעם הראשונה, בסרט החתונה.

יושבים החתן והכלה, הורי החתן, הורי הכלה, האחים והאחיות, הדודים , הקרובים והילדים, וצופים בסרט שנערך במקצועיות ובטוב טעם.

הנה החופה... הנה הקידושין, האוכל והריקודים , איזו שמחה... אילו צילומים יפים . . .

"תראו תראו את חני, תראו את מיכל תראו..."

איזה יופי!

המצלמה משוטטת לרגע על פני האולם, ואז, לא פחות ולא יותר, רואים איך אבי הכלה, מתגנב אל המעיל המיותם, מושיט את ידו ומוציא את הכסף מהכיס... מיד עצרו את הסרט, הדליקו את האור, והסתכלו עליו.

איזו בושה, איזו כלימה.

כמה היה נותן אבי הכלה כדי למחוק את הקטע מן הסרט!?

הנה, כולם יושבים ורואים כיצד נתן ידו בכיס מעילו של האחר, כיצד הוא חומק ומתגנב. כמה היה נותן כדי לעצור את ההקרנה?

כאשר האדם נפטר מן העולם, ועולה לפני בית דין של מעלה, מראים לו ולכל קרוביו שכבר נפטרו, את כל מה שעבר עליו במשך כל חייו (כמו בסרט) והוא לא יכול להכחיש, והבושה גדולה. אם היה יודע זאת היה מתנהג אחרת, לכן המשנה מיידעת אותנו: דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ, עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִין.

לדון לכף זכות

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה לְךָ רַב, וּקְנֵה לְךָ חָבֵר, וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם **לְכַף זְכוּת**. (אבות א, ו)

בספר בראשית בפרשת ויגש, יוסף, שהינו המושל בארץ מצרים, מתגלה לאחיו שקינאו בו, שנאו אותו, רצו להורגו ולבסוף מכרו אותו לעבד.

הוא מזהה אותם מיד, גורם להם צער ועוגמת נפש, מכניס את שמעון לבית האסורים כדי שבפעם הבאה שבאים, יביאו איתם את בנימין. כאשר בנימין מגיע, יוסף עושה תחבולה כדי שבנימין יישאר במצרים והם יחזרו בלעדיו לאביהם יעקב. הם מתחננים שישחרר את בנימין, ויהודה מציע את עצמו לעבד במקום אחיו בנימין, ומספר ליוסף שיעקב, אביהם הזקן, עלול למות מרוב צער אם יראה שבנימין לא חזר.

יוסף "נשבר", ואומר: "אני יוסף, העוד אבי חי?"

אח"כ כתוב: "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו".

נאמר על זה במדרש (בר' רבה צג, י): "אבא כהן ברדלא אומר: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה וכו'... יוסף קטנן שלשבטים היה ולא היו אחיו יכולים לעמוד בתוכחתו, שנאמר: "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו". לכשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר: "אוכיחך ואערכה לעיניך", על אחת כמה וכמה".

ויש להבין:

א. היכן התוכחה, בסה"כ אמר: "אני יוסף העוד אבי חי"?

ב. מדוע נאמר קודם אוי לנו **מיום הדין**, ואח"כ **יום התוכחה**, לכאורה היה צריך להיות הפוך, קודם מוכיחים ואח"כ עושים דין (ועונש).

ג. מה הכוונה שהקב"ה יוכיח **לפי מה שהוא**?

ד. מה הראיה מהפסוק שבספר תהלים?

ה. מדוע יוסף שאל אם אביו חי, הרי אמרו לו שאם בנימין לא יחזור ליעקב, הוא עלול למות מרוב צער, משמע שהוא אכן חי.

ו. אם שאל, מדוע לא ענו לו?

ז. מדוע נבהלו?

אפשר ליישב עפ"י המעשה של "כבשת הרש" (שמואל ב, פ' י"ב): כאשר בא נתן הנביא להוכיח את דוד המלך ע"ה על לקיחת אשת אוריה החיתי, לא אמר לו מיד את אשמתו, אלא סיפר לו תחילה על שני שכנים, האחד עשיר והשני עני. לעשיר היה רכוש רב, הרבה צאן ובקר, ולרש אין כל, רק כבשה אחת קטנה, ממנה מתפרנס. פעם אחת הגיע אורח לביתו של העשיר והוא בקמצנותו חמל על צאנו, לקח את כבשת הרש, שחט אותה והכין סעודה לכבוד האורח. שאל נתן הנביא מה דינו של איש זה?

נזדעזע דוד המלך ופסק: "חי ה' כי בן מוות האיש העושה זאת", אמר לו נתן הנביא: "אתה האיש", מיד אמר דוד: "חטאתי לה'".

הדרך הטובה ביותר להביא את האדם להודות על האמת, להבין את חומרת מעשיו ולחזור בתשובה, היא כשמתארים בפניו כיצד נראים מעשים אלו, כאשר מישהו אחר עושה אותם. אז (בלא שוחד עצמי) ישפוט את עושה המעשים בכל חומר הדין. כשיוכח שבעצם גם הוא עשה את אותו עוול, יסתמו טענותיו. אבל אם נטיח באדם ביקורת ישירה, תמיד יחפש תירוצים כדי להצדיק את מעשיו.

כאשר שומע יוסף מאחיו (שמכרוהו והפרידוהו מאביו) כמה צער יגרם לאביהם הזקן אם יקח את בנימין, מיד אמר להם: "אני יוסף, העוד אבי חי?!" - הנה בעצמכם דברתם זה עתה בדאגה גדולה על העוול שאני עושה עם אביכם בלקיחת בנימין. האשמתם אותי כי אני גורם בזה צער וייסורי נפש עד מוות. מדוע, א"כ, לא חששתם אתם לצערו של אבינו הזקן לפני 22 שנה כאשר מכרתם אותי לעבד, ואמרתם לו: "טרוף טורף יוסף, חיה רעה אכלתהו"?

על פי זה מובן שבמילים ספורות אלו, אמר להם יוסף תוכחה קשה וחריפה ביותר. הוא גם לא ציפה לתשובה, משום שהעמיד אותם "במבוי סתום", שאין להם אפשרות להשיב. הצלחת תוכחתו של יוסף היתה בכך שגרם להם שהם יפסקו בעצמם את דינם, וכך גם הבינו את חומרת המעשה.

לפי זה מובן גם מה ששאלנו, למה נאמר קודם **דין** ואח"כ **תוכחה**? הבעל שם טוב זצ"ל כתב שלעתיד לבוא כל אדם ידון את עצמו בשמים כמעשה נתן הנביא ודוד המלך, שכאשר יוכיחו את האדם בבית דין של מעלה, יתנו לו קודם לפסוק את **הדין** על מעשיו שלו (כאשר חושב שמדובר במישהו אחר), ואח"כ **יוכיחו** אותו לפי מה שהוא פסק לעצמו. וזו גם הכוונה בפסוק "אוכיחך ואערכה לעיניך" - התוכחה תהיה לפי מה שהאדם רואה לעצמו.

ומה יכול אדם לעשות כדי להנצל מדינו של עצמו?
התשובה לזה - ללמוד לדון כל אדם לכף זכות, כלומר, לחפש בכל אדם את הטוב שבו, ולנסות להצדיק את מעשיו- אולי טעה, אולי לא ידע, אולי מה שמספרים שעשה אינו מדויק וכן כל כיוצ"ב. אדם שמרבה להיטיב ודן את חברו לכף זכות, גם בסיפור של עצמו ימצא נקודות טובות, ויהפוך את הדין לרחמים, וממילא ישפיע הדבר עליו עצמו.
(עפ"י הספר לקח טוב בשם הבית הלוי)
מעשה שאירע בכביש המהיר ת"א-אשדוד, כאשר נהג אוטובוס "אגד" מבחין שמכונית פרטית עוקפת אותו ומאותת לו לעצור. בתחילה התעלם מהאיתותים, אך כאשר הנהג התעקש וניסה לחסום אותו, עצר בצד הדרך.
נהג הפרטית יצא כאחוז-טירוף ורץ לעבר דלת האוטובוס, דפק עליה בחוזקה, תוך שהוא צועק לנהג שיפתח את הדלת. לכשנפתחה הדלת, הוא שועט לעבר המושב האחורי, תופס את אחד הנוסעים ומשכיבו על רצפת האוטובוס.
נו, מה כבר אפשר לומר על מקרה שכזה? כיצד בכלל שייך לדון לכף זכות?
מקרה זה פורסם בכלי התקשורת שהביעו התפעלות ממעשה זה. נהג הרכב הפרטי הינו רופא בכיר במחלקת לב בית החולים 'בלינסון', שהבחין במהלך הנסיעה שאחד מהנוסעים במושב האחורי עושה תנועות משונות, המוכיחות שאדם זה נמצא בעיצומו של התקף לב. הוא עצר את האוטובוס, כמסופר, הגיע למושב האחורי, השכיב את הנוסע על הרצפה, ביצע החייאה מוצלחת וזכה בכך למצווה העצומה של הצלת נפשות.
יה"ר שנזכה לדון כל אדם לכף זכות, ובכך גם אותנו בשמים ידונו לזכות.

הספד שרה
(לא להתחרט על המצוות)
בפרשת חיי שרה כתוב: "ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה". המילה לבכתה כתובה באות כף' זעירא (קטנה), ונשאלת השאלה מדוע זה כך?
ועוד קשה, מדוע כתוב קודם "לספד לשרה" ורק אח"כ "ולבכתה", והרי הבכי קודם להספד, וכן כתוב בגמרא (מועד קטן כז:): "שלושה ימים לבכי ושבעה להספד"?!
ראיתי שמבארים עפ"י מה שכתוב במדרש (פדר"א ל"ב): לאחר העקידה בא השטן לשרה ואמר לה: "שרה, לא שמעת מה נעשה בעולם?", אמרה לו: "לאו", אמר לה: "לקח אישך הזקן לנער ליצחק והקריבו לעולה. והנער בוכה ומיילל שלא יכול להנצל". מיד התחילה בוכה וכו', פרחה נשמתה ומתה. בא אברהם אבינו, מצאה שמתה, שנאמר: "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", מהיכן בא? מהר המוריה.

והמדרש, לכאורה, אינו מובן, שהרי גם השטן הינו שלוחו של ה', ותפקידו הוא להעמיד את האדם בנסיון, וכתוב ב'זוהר' (תרומה קסג.) שגם רצונו של השטן שהאדם יעמוד בנסיון, ויעשה רצון ה'. וא"כ לכאורה, אינו מובן מה רצה השטן משרה לאחר מעשה העקידה?

אם לנקום באברהם לאחר שעמד בנסיון העקידה, הרי השטן הינו מלאך, ואצל מלאך לא שייכת מידת הנקמה, ועוד גם השטן רצה שאברהם אבינו ע"ה יעמוד בנסיון, וא"כ קשה מדוע השטן הבעית את שרה וגרם למותה?

אפשר ליישב עפ"י דברי הגמרא (קידושין מ:) "ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירין לו שוב רשעו, שנאמר: "ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו". וכתב הרמב"ם (תשובה ב, ב): "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בליבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו". וכן **יתנחם** (יתחרט) על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי ניחמתי". ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

כלומר כאשר אדם שב בתשובה ומתחרט חרטה אמיתית על העבירות שעשה, עבירותיו נמחקים. וכן גם להיפך, שהרמב"ם כתב (תשובה ג, ג): "כל מי שניחם על המצוות שעשה, ותהה על הזכויות, ואמר בליבו מה הועלתי בעשייתן, הלואי לא עשיתי אותן. הרי זה איבד את כולן, ואין מזכירין לו שום זכות בעולם, שנאמר: "וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו", אין זה אלא בתוהה על הראשונות". מקורו מהגמרא שם, ורש"י פירש: תוהה על הראשונות- מתחרט על כל טובות שעשה.

כלומר, אם אדם התחרט על מצווה שעשה, נחשב כאילו שלא עשאה, ולכן אם ע"י קיום מצווה כלשהי בא אדם לידי בזיון או הפסד ממון וכד', עליו לדעת שמעמידים אותו עכשיו בנסיון, שכך דרכו של יצר הרע, שכאשר אינו מצליח למנוע את קיום המצווה, הוא מנסה לגרום לאדם להתחרט אח"כ על המעשה הטוב שעשה, וע"י כך יפסיד שכרו. נמצא לפי זה שעושי מצוות עומדים בפני שני נסיונות, האחד, קודם העשיה, שאז בא השטן ומנסה בכל מני דרכים למנוע את עצם קיום המצווה. והנסיון השני, לאחר שגבר על יצרו ועשה המצווה, גם אז בא השטן לגרום שיתחרט ויעקור ע"י זה את המצווה למפרע. לכן תיקנו לנו חז"ל בברכה שלאחר קריאת שמע של ערבית נוסח: "והסר השטן מלפנינו ומאחרינו". מלפנינו - לפני עשיית המצווה (שלא יבוא השטן וימנע מאיתנו לעשותה). ומאחרינו - לאחר קיום המצווה (שלא יגרום לנו להתחרט על מעשה המצווה).

גם בעקידת יצחק אנו מוצאים את שני הנסיונות האלה. בדרך לעקידה, הרבה השטן בנסיונות לעכב את אברהם ויצחק בדרכם, ולמנוע את עמידת אברהם בנסיון הגדול הזה. כשראה שהדבר לא עלה בידו, פנה אל הדרך השניה וניסה להביא את אברהם לידי חרטה, ואז זכות העקידה תעלם למפרע. בטוח היה השטן שאם ימית את שרה, בגלל העקידה , יתחרט אברהם על שעמד בנסיון העקידה ויתהה על הראשונות. אך אברהם עמד גם בנסיון הזה, הוא הלך לספוד את שרה, כלומר את מעשיה הטובים, **ולמעט בבכי**, שבכה רק על זה ששרה אשתו נפטרה, ולא על עצם העקידה. לכן כתבה התורה ולבכותה בכ"ף זעירא - כדי לרמוז שלא התחרט על מעשה העקידה.

ובזה מתורצת גם הקושיה השנייה - מדוע קדם ההספד לבכי? שההספד, שהוא סיפור מעשיה הטובים היה עיקר ולא הבכי. ודרך התורה לנקוט את הדבר החשוב תחילה. ומה שבכה, היה על עצם מיתתה של שרה אימנו שהיתה צדיקה ובעלת מעשים טובים, ולא על מעשה העקידה.

ויש ללמוד מכל האמור, כמה עלינו להזהר בקיום המצוות, שלא להצטער על המעשים הטובים שעשינו. גם אם לכאורה נגרם מכך הפסד. כגון, שנותן צדקה לקבצן ברחוב, ואח"כ מגלה שאין לו מספיק כסף לאוטובוס, עליו לשמוח במצווה שקיים ולא להתחרט, ויאמין שממצווה לא מפסידים ושהכל לטובה.

חשיבות קיום המצוות

כתוב בגמרא (סוטה ג:): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא שנאמר: והלך לפניך צדקך. וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר: ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו, רבי אליעזר אומר קשורה בו ככלב".

המהרש"א כתב: "מהידוע כי מעשה האדם מוליד מלאכים כפי מעשיו, הן לטובה, הן לרעה. כי העושה מצווה יהיה הולך בשמחה ואין צריכה המצווה, אלא להקדים לפניו להראות לו את הדרך לשם. אבל העושה עבירה, צריך מי שמוליכו לכורכו וללפפו, כי אינו הולך לשם מרצונו, כדרך שמוליכים לגרדום, שמוליכין אותו שלא לרצונו, אלא בעל כורחו".

ועוד נאמר במדרש (פדר"א ל"א): "שלושה אוהבים יש לו לאדם בחייו, ואלו הן: בניו ובני ביתו, ממונו ומעשיו הטובים. בשעת פטירתו מן העולם הוא מכניס לבניו ולבני ביתו ואומר להם: "בבקשה מכם הצילוני מדין המוות הרע הזה", והן משיבין אותו ואומרים לו: "הלא שמעת שאין שלטון ביום המוות?". כשהוא רואה כך, מכניס את ממונו ואומר

לו: "הרבה טרחתי עליך לילה ויום, בבקשה ממך, פדני מן המוות הזה והצילני". והוא משיבו: "והלא שמעת, לא יועיל ביום עברה". אח"כ מכניס מעשיו הטובים ואומר להם: "בואו והצילוני מן המוות הזה והתחזקו עמי ואל תניחוני לצאת מן העולם, שעדיין יש לכם תוחלת עלי אם אנצל". והם אומרים לו: "לך לשלום, עד שלא תלך לשם אנו מקדימים אותך, שנאמר והלך לפניך צדקך, וכבוד ה' יאספך".

מה שחשוב בעולם הבא זה תורה ומצוות ומעשים טובים. אבל שם, בעולם הבא, כבר לא ניתן לקיים מצוות, שנאמר "במתים חופשי", שהמתים חופשיים מקיום המצוות. לכן צריך האדם להשתדל מאוד, בזמן היותו בעולם הזה, לרדוף אחר המצוות ולברוח מן העבירות.

ועל זה אמרו חז"ל (ערובין כב.): "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", **היום** - העולם הזה. **מחר** - העולם הבא, שיקבל שכר על מה שעשה.

מסופר על שתי מדינות שנלחמו זו בזו במשך שנים רבות ללא הכרעה. יום אחד הכריז המלך של אחת המדינות, שמי שימצא דרך לשים קץ למלחמה ארוכת השנים והעקובה מדם, נתון תנתן לו אפשרות להיכנס חמש דקות לאוצרות המלך, ולקחת ככל אשר יוכל שאת. ואכן ביום מן הימים נמצא אדם שהשכיל למצוא דרך כיצד לסיים את המלחמה, לשמחת המלך וכל העם. כפי שהובטח נקבע לו תאריך שבו יבוא לבית המלך ויקבל את הפרס הגדול.

בהתקרב היום המיועד התלבט המלך היאך לקיים את הבטחתו. מצד אחד נחרד לנוכח העובדה שבפרק הזמן שישהה האיש בין אוצרותיו יוכל לרוקן את כל בית אוצרותיו, ומה שאספו ואצרו אבות אבותיו. ומאידך אם לא יעמוד בהבטחתו אין לך בזיון גדול מזה.

קם אחד היועצים ואמר: "אדוני המלך, איעצך עצה, כיצד תוכל לעמוד בדבריך ובכל זאת לא יגרם שום נזק לאוצרותיך. יודע אני, שהאיש הזוכה אוהב מאוד לשמוע מוזיקה. על כן, ביום המיועד תעמיד קונצרט חזנות עם טובי הפייטנים והנגנים בעולם בפתח בית האוצר, ואין ספק שקולם הערב של הפייטנים יסיח את דעתו של האיש למשך חמש הדקות הגורליות וממילא לא יספיק לקחת הרבה". הדבר מצא חן בעיני המלך.

ביום המיוחל לבש האיש בגדי עשירים וכן הלביש את כל משפחתו אף שהפרוטה לא היתה מצויה בכיסו, בכ"ז לקח הכל באשראי, הזמין לביתו כרכרה הדורה ונסע עם משפחתו לארמון המלך, בני המשפחה ליווהו עד פתח בית האוצר ובקוצר רוח ציפו לרגע המיוחל בו תפתח הדלת ויצא משם כאיש העשיר בעולם.

כאשר נפתחה דלת בית האוצר, הופתע האיש לראות תזמורת ענקית ובה טובי הפייטנים בעולם. אילו ניגונים נפלאים, שובי לב ונפש, מעין עולם הבא. נעצר האיש, כולו נפעם מהשירים. וכך חלפו הדקות, מיד חזר והתעשת, אמר לעצמו: "אל תשכח לשם מה באת לכאן". אך גערה זו לא הועילה הרבה משום שבאותה שנייה השתלבו עוד כלי נגינה בשירה שובת לב. הקול היה כה מתוק ונפלא עד שכאשר נזכר לגשת למלאכתו, לפתה יד חזקה בצווארו ומשכה אותו החוצה, "זמנך תם" הודיע לו קול נעלם. "צא החוצה". מיואש מדוכא ומאוכזב ניעור האיש בחוץ מחלומו. כל ימי חייו יסר את עצמו על שהלך שולל אחרי מתיקות הנגינה ושכח את יעודו ותפקידו, בזה החמיץ הזדמנות גדולה להתעשר עושר רב.

הנמשל ברור ומובן: ימי שנותינו בעולם הזה נחשבים כחמש דקות ואף פחות מכך לעומת עולם הנצח עולם הבא, ובמשך החיים משמיע יצר הרע באוזנינו מנגינות ערבות ושאר אמצעים של הסחת הדעת, וכל מיני פיתויים והבלים ובלבד להטות את האדם מעיקר תפקידו בעולם הזה. פעמים שאדם מתעורר ונזכר לשם מה בא לכאן, אולם פעמים שאין אדם מתעורר כלל מהמנגינה הנפלאה שבאמצעותה מצליח היצר "להרדים" אותו. על האדם להשתדל תמיד ובכל רגע לעורר לעצמו ולהיות איש "נבון וחכם" ולאגור תורה ומצוות ברוב עוז ותעצומות.

רק בעולם הזה אפשר לקיים מצוות, אלא שלפי זה, אינו מובן מה שאנו אומרים בתפילה בראש השנה: "ספרי חיים וספרי מתים היום לפניך נפתחים". את ספרי החיים צריך לפתוח, משום שבמשך השנה האדם החי עשה הרבה מצוות ועבירות וצריך לבדוק את "המאזן השנתי". אבל, למה צריך לפתוח את ספרי המתים? כמה מצוות ועבירות עשה במשך השנה מי שמת כבר עשרים שנה?

התשובה לכך היא, שבאמת הוא עצמו לא יכול לעשות כלום, ורק מה שהכין וצבר בעולם הזה, הוא שילווה אותו לעולם הבא, אבל בני המשפחה יכולים לעזור ולסייע לנפטר, והוא זקוק לזה עתה יותר מתמיד.

אם אתם אכן אוהבים אותו, עזרו לו עתה. כל מצווה, חסד, צדקה, קדיש, כל רגע של לימוד תורה, תפילה או ברכה שנאמרת בכוונה לעילוי נשמת הנפטר, הכל עולה ומצטרף לקופת הזכויות שלו בעולם האמת. נחת הרוח הגדולה ביותר שניתן לעשות כעת לנפטר, היא התעוררות והתחזקות רוחנית, שהרי אם בזכות הצער שהוא נלקח מאיתנו, נתחזק בתורה ובמצוות, הרי שכל זה יזקף לזכותו.

יהי רצון שיקוים בנו בקרוב הפסוק: "בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהוִה דִּמְעָה מֵעַל כָּל-פָּנִים", ושנזכה לתחיית המתים ולגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

גרביים של מיליונר

אצל יהודי, מיליונר, מארה"ב התגלה גידול ממאיר. לטענת הפרופסור היה כבר מאוחר, בשלב הזה אין מה לעשות, לא נותר לו זמן רב לחיות. לפתע הכל השתנה, החיים נראו אחרת, המצב הלך והתדרדר.

אסף הוא את כל בני משפחתו, שסירבו לקבל את הבשורה המרה, ואמר: "בקשה לי אליכם, יהיה מה שיהיה, **אין אדם יודע את יומו**, כלום אינו צפוי. מונחות על שולחני שתי מעטפות, את המעטפה הראשונה בַּקשָתי שתפתחו ותקראו בבית ההספדים לפני הקבורה. את המעטפה השנייה לפתוח רק ביום האזכרה, ביום השלושים. זו בקשתי, זו צוואתי."

חלפו כמה שבועות קשים, והוא החזיר את נשמתו לבורא.

אסון כבד נפל על המשפחה כולה, רבים ליוווהו בדרכו האחרונה, מכובדים, גבירים, עסקנים, רבנים, ועוד הרבה אח"מים.

ושם, בבית ההספדים, אחרי הדרשות וההספדים, עומד הבן הבכור, והמעטפה הראשונה נפתחת. כולם קשובים, כולם דרוכים. מה הוא כתב? מה ביקש?

וכך היה כתוב:

"אני מבקש שתקברו אותי עם גרביים"

כולם היו המומים.

"מה הבעיה, גרביים?! תקברו אותו עם גרביים", אומר הבן הבכור.

מסתכל ונבוך איש החברא-קדישא. "אי אפשר", הוא אומר בעדינות.

"מה הכוונה אי אפשר?!, זו בקשתו האחרונה!" מתעקש הבן.

"כן, אבל לא ניתן"..., מגמגם איש החברא קדישא.

"מה הבעיה, בסך הכל גרביים", חוזר הבן.

לחשושים, דעות ופלפולים בין הקהל הרב...

"נו, באמת, מה הבעיה?!... מה כבר מבקש המת?... איפה כבוד המת?... מה כבר ביקש?... נו, באמת, ההלכות האלו... וכו'..."

האישה בוכה, הילדים בוכים, הקהל בוויכוח, והמת - ממתין.

הרבנים מתערבים - "**אי אפשר**, זו ההלכה!" נפסק לקבור בלי גרביים.

עצבות, מרירות, תסכול וגם אי הבנה בדרכו האחרונה של המת.

גבשושי החול ממלאים את הקבר הפתוח, ואפילו בקשתו האחרונה לא התמלאה.

המעטפה השנייה בהמתנה ליום השלושים, האזכרה.
הוזמן הקייטרינג הטוב ביותר, הוזמנו נואמים, דרשנים, משפחה, חברים, קרובים וידידים לחלוק כבוד למת, ומעל לכל- הסקרנות: מה נכתב במעטפה השנייה?
והנה פותח הבן ומקריא:
"אני יודע שקברתם אותי בלי גרביים!
רק רציתי להראות לכם שלמרות כל הכסף שהיה לי, כל הכבוד שנחלתי, וכל העוצמה שצברתי, לא יכולתי לקחת איתי אפילו זוג גרביים!"
שקט, דממה.
כמה נכון.
"לְפִי שֶׁבְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם, לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ". "בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ" בָּעוֹלָם הַזֶּה; "בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמר עָלֶיךָ" בַּקֶּבֶר; "וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ" לָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: "טוֹב-לִי תוֹרַת-פִּיךָ, מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף"; וְאוֹמֵר: "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, נְאֻם ה' צְבָאוֹת".

חלק לעולם הבא

נאמר במשנה: כל ישראל יש להם **חלק לעולם הבא**, שנאמר: "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר". (סנהדרין צ.)
הגמרא בתענית (כב.) מספרת על רבי ברוקא חוזאה ששאל את אליהו הנביא בשוק הנקרא "בי לפט", האם יש בשוק זה "בן העולם הבא"? אליהו הנביא הצביע על שני יהודים שהיו משמחים בני אדם ואמר: "אלו בני העולם הבא". ולכאורה קשה, הרי "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", וא"כ למה אליהו הנביא הצביע רק על שני יהודים אלו בלבד?
ה'בן איש חי' בספרו "בן יהוידע" (שבת קנג.) כתב: "כל שנאמר בו "**בן העולם הבא**" אינו צריך סיוע מאחרים בעלייתו, אדרבה הוא יהיה מסייע לאחרים להעלותם עמו. אבל מי שנאמר בו "**חלק לעולם הבא**" הוא צריך לסיוע של צדיקים אחרים בעלייתו בסוד הבינה הנקרא העולם הבא".
ומעין זה כתבו התוספות (כתובות קג:), שבגמרא נאמר: "כל מי שהיה בהלוויתו של רבינו הקדוש **מזומן לחיי העולם הבא**". והקשו התוס', "והרי כל ישראל יש להם **חלק לעולם הבא**" ותירצו, ש"**מזומן** לעולם הבא" הוא ללא דין וללא יסורים. וכתב המהרש"א (חי'

אגדות סנהדרין צ.) שלכל ישראל יש חלק לעולם הבא - לאחר כל התיקונים, העונשים והזיכוכים.

ולפי"ז מובן שאמנם לכולם יש רק "חלק לעולם הבא", אולם אותם יהודים בשוק, שהיו משמחים בני אדם, זכו להיות "בני העולם הבא", שהם מזומנים לעולם הבא תיכף ומיד לאחר פטירתם, ללא דין וללא יסורים.

אומרים בשם ה'חפץ חיים', שאמנם "כל ישראל יש להם **חלק** לעולם הבא", לכל אחד יש **חלקת** קרקע, אך תלוי איך מעבדים אותה. אם אדם לומד תורה ומסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים, הרי הוא שותל שתילים יפים, עצים מלבלבים ופירות מתוקים ומשובחים, שלעתיד לבוא יתענג ויתבשם מהם. אבל אם בעולם הזה, עולם המעשה, ביטל זמנו ולא סיגל לעצמו תורה, מצוות ומעשים טובים, הרי החלק שלו בעולם הבא "עָלָה כֻלּוֹ קִמְשֹׁנִים, כָּסּוּ פָנָיו חֲרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה" (משלי כד, לא), וכמה בושה וכלימה מחכה לו לעולם הבא.

נמצא שככל שאדם ישקיע יותר במצוות ומעשים טובים שעושה בעולם הזה, כך העולם הבא שלו יראה מושקע ומפואר יותר, כי כל מצווה שאדם מקיים בעולם הזה, הרי היא לבנה ואריח לעולם הבא ובה יבנה את ביתו לאחר 120 שנה.

יש ואדם הולך לבית עולמו ורואה שם בחלקו אילנות יפים וטובים אולם הפירות קצת יבשים, הוא שואל: "מה קרה כאן?", ואומרים לו: "אמנם קיימת מצוות ומעשים טובים, אבל לא שלחת מספיק מים כראוי לך, ו"אין מים אלא תורה". אמנם למדת תורה, אבל לא ניצלת את מלוא כשרונותיך. אמנם קיימת מצוות, אבל רק כדי לצאת ידי חובה, בלי נשמה ובלי כוונה כמצות אנשים מלומדה. חבריך התפללו בהתלהבות, שמחו בעת קיום המצוות כמוצאי שלל רב, עסקו בתורה בהתמדה ובחשק גדול, ואילו אתה התרשלת בזה".

לכן ידע כל פעול ויבין כל יצור שהעולם הזה הוא עולם העשייה, "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". ע"י תורה ומצוות שהוא מקיים בעולם הזה - מעבד הוא את החלק שלו בעולם הבא, ו"מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת". על כן נשתדל לקיים מאמר החכם מכל אדם: "כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה, כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הֹלֵךְ שָׁמָּה" (קהלת ט, י). ויהי רצון שנזכה להצליח בתכליתנו, לאסוף כמה שיותר תורה מצוות ומעשים טובים בשמחה ובהתלהבות, אשר יהיו לנו לתועלת עצומה בעולם הבא.

משל בעניין העולם הזה והעולם הבא

מעשה בסוחר גדול של אבנים טובות ומרגליות שיצא לאחת הארצות הרחוקות לקנות שם סחורה. הוא קנה סחורה בכל הכסף שייחד לכך, והשאיר בידו סכום עבור הנסיעה חזרה לארצו. בשעה שהלך לאכסנייתו לארוז את חפציו פגש אותו סוחר שהציע לו יהלומים מיוחדים ונדירים במחיר זול במיוחד, בגלל שעומדים להחרים לו את כל הסחורה ורוצה להפטר ממנה בכל מחיר. הראה לו הסוחר את הסחורה, ואורו עיניו. סחורה כה משובחת לא ראה מימיו. אך היות ונשארו לו רק מעט מזומנים לצורך חזרתו לביתו, חכך בדעתו האם להיענות להצעה המפתה. שקל בדבר והגיע לכלל מסקנה שאת הזדמנות חייו הוא לא מחמיץ. הוא שלשל לידי הסוחר את הכסף ולקח את הסחורה, צרר את האבנים היקרות בכיס מיוחד ופנה לחזור לביתו. מאחר ומוכרח היה לקמץ בהוצאות הדרך נאלץ להתאכסן באכסניות הפשוטות ביותר שלא כהרגלו, ישן על גבי הקרקע ואכל מאכלים פשוטים: לחם צר ומים במשורה.

באחד הימים הזדמן סוחר עשיר לאכסניה בה שהה מיודענו, ובראותו את היהלומן, כמעט שהתעלף. נשתומם ולא האמין למראה עיניו, שאל אותו: "איך התגלגלת למקומות כאלה? האם ירדת מנכסיך?"

ענה לו הסוחר: "הלא יודע כבודו כמה טרחות טורח האדם להרוויח מאות דולרים, וכאן צפוי לי רווח של מיליונים!", הוא פתח את צרור האבנים והראה את טיבה של הסחורה. עיניו של העשיר הסתנוורו מהברק והוא אמר לחברו: "וודאי שלמען אוצר כזה כדאי לשאת בכל העינויים הללו במשך זמן קצר, ובלבד לזכות אח"כ ברווח גדול. אך תאמר לי בבקשה, כפי שאני מכיר אותך, אתה מפונק מאוד, רגיל למעדני מלכים ואינך מסוגל לישון על מיטה שאין בה מזרון 'קינג קויל'. א"כ, כיצד אתה מסתדר בלי אוכל משובח ושאר התנאים שאתה רגיל להם?"

אמר לו הסוחר: "אכן, רעות רבות שבעה נפשי בנסיעתי זו, אולם, בכל פעם שגוברת עליי המצוקה, אני מוציא צרור זה, פותח אותו ומסתכל עליו. זה נותן לי כח להתגבר על הכל, ולדעת שבקרוב אחזור לביתי ואהיה העשיר הגדול ביותר! ואז מיד אני מתמלא שמחה וכח להמשיך הלאה.

והנמשל מובן מאליו.

מי באמת חכם, גיבור, עשיר ומכובד?

בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ חָכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם! שֶׁנֶּאֱמַר, "מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי". אֵיזֶהוּ גִבּוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ! שֶׁנֶּאֱמַר, "טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ

מִלֵּכֵד עִיר". אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ! שֶׁנֶּאֱמַר, "יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל, אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ", אַשְׁרֶיךָ, בָּעוֹלָם הַזֶּה. וטוֹב לָךְ, לָעוֹלָם הַבָּא. אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד? הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת! שֶׁנֶּאֱמַר, "כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ". (אבות ד, א)

איזהו חכם? הלומד מכל אדם!

החכם האמיתי הוא היודע להעריך את ערכה של החכמה ואוהב אותה, ולכן מוכן להוריד מכבודו ולרכוש אותה מכל אדם ואפילו מן הקטנים ממנו. אמר רבי חנינא (תענית ז.): "הרבה למדתי מרבותי ומחבירי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולם".

אדם חכם, הוא לא מי שיודע בעל פה אנציקלופדיות שלמות (אדם כזה נקרא ידען), חכם הוא מי שיודע להשתמש בידע שיש לו. לפי זה רופא הבקי בספרי הרפואה, יודע בנזקי העישון ובכל זאת מעשן - אינו חכם, אלא טיפש. חכם הוא האדם היודע להתנהג בחוכמה ולהפיק את התועלת האמיתית שיש בכל דבר. לכן אמר המלך שלמה (משלי י, ח): "חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְוֹת וֶאֱוִיל שְׂפָתַיִם יִלָּבֵט" - החכם מבין שהעיקר והתכלית זה לעשות רצון ה' לכן רודף אחר קיום המצוות ובזה קונה את חלקו לעולם הבא. אבל האויל הטיפש מדבר הרבה ולא עושה כלום!

איזהו גיבור? הכובש את יצרו!

יש החושבים שגיבור הוא מי ש"יודע" ללכת מכות ובגבורתו הוא יכול להרוג במכת אגרוף, אולם מצינו להיפך - הקב"ה נקרא "גיבור", ובתפילה אנו אומרים: "אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם ה', **מְחַיֵּה מֵתִים** אַתָּה, רַב לְהוֹשִׁיעַ" - גיבור הוא מי שמסוגל להחיות מתים ולא מי שהורג את החיים!

הקב"ה גם נקרא "גיבור" בכך שכובש כעסו על החטאים והעוונות של בני אדם. הוא נותן לאדם חיים במתנה בכל רגע ורגע, ובאותה מתנה האדם "פוגע" בקב"ה - מורד בו ועושה עבירות נגד רצון ה' ית'. אך הקב"ה ארך אפיים, מבליג ומחכה שהאדם ישוב בתשובה. אחד הדברים שהכי קשה להתגבר עליהם - זהו עניין הכעס! לכן מי שמצליח לעמוד בניסיון הכעס נקרא "גיבור"!

כאשר אדם זוכה ומצליח להתגבר על ניסיון הכעס, הוא זוכה בעולם הזה ובעולם הבא לברכות עצומות ושכר רב, ובאותה עת הוא מתגבר. זוהי עת רצון ומה שהוא מבקש ומברך מתקיים.

מעשה באברך חשוך בנים, שהיה נוהג מדי פעם לבוא ולהתברך אצל הצדיק רבי חיים קנייבסקי שליט"א, הרב היה אומר: "ברכה והצלחה", ובזה תם העניין. יום אחד האברך ניגש לרב ואמר לו: "כבוד הרב, הפעם איני מבקש ברכה, אני מבקש שהרב יגזור עלי

זרע קודש של קיימא!", הרב אמר שלא הוא יכול לגזור על כך. האברך שאל: "א"כ מי כן יכול לגזור?", השיב לו הרב: "חפש יהודי שמצליח לעצור את עצמו בשעת כעס כאשר מישהו פוגע בו ומבזה אותו, ובכל זאת מתגבר על טבעו ואינו עונה, ובקש ממנו שיברך אותך באותה עת".

האברך יצא מהרב מאוכזב, כיצד יוכל למצוא דבר כזה?! הוא התפלל לקב"ה שיעזור לו למצוא יהודי שמתגבר על כעסו ושיזכה ממנו לברכה. לאחר שבוע הגיע האברך לבר מצוה של ידיד, ומצא מקום ליד אדם שהיה שקוע רובו ככולו במנה העיקרית. כעבור שתי דקות ניגש אליהם מישהו עצבני והחל לצעוק ולבזות את האיש שיושב לידו: "אתה לא מתבייש... לאכול ככה שניצל עם חמוצים לאחר שעשית לי חמוץ על הלב?! איך העזת לבנות ככה מולי ולחסום לי את האויר?!" האדם שישב ליד האברך החל להחליף צבעים והשכן הכועס התחיל בקללות עסיסיות... האיש המבוזה החל להתחמם וכמעט שהגיע לרתיחה של ממש, הוא כבר רצה לקום ממקומו ולשבור כסא על שכנו המעצבן, אלא שאז הוא שמע קול מתחנן מהאברך היושב לידו: "בבקשה, תתגבר!"

"מה???!", הוא תמה, אך האברך אמר: "אני מבקש ממך, עצור את כעסך, תבליג, תשתוק, אל תענה לו, תתגבר, עמוד בניסיון... בבקשה..."

"מי אתה בכלל?! ומה אתה מתערב?"

"הסברים אחר כך", אמר האברך, "קודם תתגבר, אח"כ תברך, הסברים בסוף!"

"מה יש לך?!", הוא שאל, "לברך?! להתגבר?! מה אתה רוצה?"

"תראה, אני נשוי עשר שנים בלא ילדים, ואני מבקש ממך שתברך אותי שאזכה לבנים צדיקים".

"יהודי יקר, טעית בכתובת, אני בכלל לא יודע לברך!", אמר לו ברוגע וברחמים.

"אין בעיה", אמר לו האברך, "חזור אחרי: אני מברך את ראובן בן מזל שיזכה לזרע קודש של קיימא השנה!"

הברכה כמובן התקיימה ולאחר שנה נולד לאברך בן והרב קנייבסקי היה הסנדק.

רבי משה לייב מסאסוב היה רגיל לומר: "אם יכבוש אדם את כעסו פעם אחת הרי טוב ומועיל לנשמתו ולכפרת עוונותיו יותר מאלף תעניות, ואם ישמע אדם חרפתו וישתוק הרי טוב מאלף עינויים".

מעשה בבנו של רבי מיכל מזלאטשוב זצ"ל, שקיבל מאביו בירושה את התפילין המהודרות שלו. הניחם בשמחה עצומה והרגיש קדושה נוראה. לאחר תקופה ביקשה ממנו אשתו שימכור את התפילין של אביו, כי הפרנסה בבית קשה מאוד ויש עשירים

שרוצים לקנות את התפילין בהון רב, אך הוא לא הסכים. כאשר הגיע חג הסוכות, הלך הרב לקנות אתרוג, שבזמנם ובמקומם לא היה בר השגה, ולכן היה שווה הון תועפות. אמר לו המוכר: "מה אתה מוכן לשלם תמורת האתרוג המהודר?", אמר הרב: "אני מוכן לתת בתמורה את התפילין של אבי ר' מיכל מזלאטשוב". כששמע המוכר כך אמר בלבו: "זו עסקה מצוינת", וכך עשו.

בהגיע הרב אל ביתו שמח וטוב לב, שאלה אותו אשתו לפשר השמחה. אמר לה: "קניתי אתרוג מהודר, ובעזרת ה' אזכה את כל אנשי העיר לברך עליו". "מאיפה יש לך כסף לקנות אתרוג?!", תמהה. "נתתי את התפילין וקיבלתי אתרוג". כשמוע האשה את בעלה אומר כך, כעסה מאוד. לקחה את האתרוג, זרקה אותו על הרצפה ופסלה אותו.

מה שעבר על הרב באותו רגע, וודאי שאי אפשר לתאר במילים... אמר הצדיק: "תפילין אין לי, אתרוג גם אין לי, אבל שלום בית יהיה לי ולא אכעס!"

באותו לילה, בא אליו אביו בחלום ואמר לו: "זה שהיית מוכן לתת תפילין שזו מצוה לכל החיים בעבור אתרוג, שזו מצווה זמנית של שבעה ימים, וכל זה עשית כדי לזכות את הרבים, עשית רעש גדול בשמים. אבל זה שלא כעסת על אשתך, והתגברת על מידת הכעס - זה פי כמה וכמה. ובזכות זה אתה תהיה עשיר גדול כל ימי חייך". וכך היה.

כיצד יכול האדם להתגבר על מידת הכעס?

האם שחקן בסרט בפעולה, שמקבל 'סטירה מצלצלת' כועס על השחקן שהיכה אותו? וודאי שלא, הרי זה כתוב בתסריט, כך הורה לו הבמאי ועל כך הוא גם מקבל כסף... זאת העבודה שלו. אם האדם יפנים שהוא כמו שחקן בסרט, האדם שהזיק לו בסך הכל עשה מה שהיה כתוב לו בתסריט של בורא העולם, שהוא גם הבמאי שהורה לו לעשות כן (כי הכל מאתו יתברך), ועליו לשתוק ולא לקחת ללב, כי זוהי עבודתו ועל כך גם יקבל שכר לעולם הבא - ממילא יבין שאין לו על מה לכעוס.

איזהו עשיר? השמח בחלקו!

אדם השמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו, אם מעט ואם הרבה, הוא רואה בכך כל סיפוקו, וזהו העושר האמתי שאין עמו דאגה ולא עצב (בניגוד ל"מרבה נכסים - מרבה דאגה"), "ברכת ה' היא תעשיר"!

מעשה במלך אחד שחסרה לו שמחת חיים, ועל כן היה 'מדופרס' בעצבותו ושרוי במרה שחורה (בקיצור, בדיכאון). הוא פנה לאדם זקן וחכם כדי שיתן לו עצה כיצד להגיע לאושר בחיים. אמר לו החכם שכדי להיות מאושר, עליו ללבוש חולצה של אדם מאושר, ועל ידי זה יהיה גם הוא מאושר.

שמע זאת המלך ומיד פנה לאחד מידידיו המלכים, וביקש ממנו שיתן לו ללבוש את חולצתו, כי הוא נראה לו אדם מאושר ואולי בכך ימצא מזור למחלת העצבות. אמר לו אותו המלך: "אינני הכתובת הנכונה, גם לי יש את הטרדות והבעיות שלי, ואיני מאושר כמו שאתה חושב, ולכן חולצתי לא תגרום לך את האושר בחיים".

שמע זאת המלך ופנה למלך אחר, וגם שם מצא תשובה דומה. כך הסתובב בין המלכים והשרים העשירים שחשב שהם מאושרים, ולא מצא אדם שאכן הוא מאושר באמת.

באחד הימים ראה איכר עני שעסק בעבודתו כשהוא נותן את קולו בשיר ובשמחה. פנה אליו המלך ושאל: "האם אתה מאושר בחיים?" אמר לו האיכר: "בוודאי, לא חסר לי דבר ואני מאוד שמח ומאושר". שמח המלך ואמר: "האם תואיל בטובך למכור לי את חולצתך?" תמה האיכר: "חולצתי?! אין לי בכלל חולצה!!!..."

אז הבין המלך, שכוונתו של אותו חכם היתה ללמדו, שהאושר לא תלוי בממון ובכבוד הגדול, אלא בהסתפקות במועט, ואפילו אדם ללא חולצה, יכול להיות מאושר אם אכן יודע הוא להסתפק במה שיש לו.

איזהו מכובד? המכבד את הבריות!

מעשה בעשיר גדול אשר כולם היו מכבדים אותו מחמת עושרו הרב, אך הוא היה עם האף למעלה, נהג בשררה ולא כיבד אף אדם. באותה עיר היה עשיר נוסף, פחות עשיר מהראשון אך היה מכבד כל אדם וכולם אהבוהו.

יום אחד העשיר הראשון עשה סעודה גדולה עבור נישואי בנו. הוא שכר שפים מומחים בעלי שם, וביקש מהם שיכינו את המטעמים המשובחים ביותר. הוא הזמין לסעודה את כל יהודי העיירה כדי להראות להם "אֶת עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת יְקָר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ". העשיר רצה לדעת מה כולם חושבים עליו, ולכן במהלך הסעודה יצא לרגע, החליף את מלבושיו המפוארים בבגדי עניים בלויים, חבש פאה נוכרית וחזר לסעודה כאדם פשוט. הוא עבר בין האנשים המסובים בסעודה ושמע אותם מדברים על הוצאות המשתה. אחד אמר לחברו: "איזו סעודה מפוארת! כמה נראה לך שהחמור הזה הוציא על כך?", אחד אחר אמר: "הכלב הזה יודע לעשות סעודות טובות", כולם ביזו אותו מאחורי גבו. הוא כעס מאוד אך שתק ולא אמר כלום.

לאחר שבוע גם העשיר השני עשה משתה לבנו והזמין את כל יהודי העיירה. העשיר הגדול בהתחלה לא רצה ללכת בגלל גאוותו, אך לבסוף חשב לבוא בתחפושת העני כדי לשמוע מה כולם חושבים על בעל הסעודה.

כאשר הסתובב בין האנשים הוא שמע שכולם מדברים על בעל הסעודה בכבוד והערכה, והוא חזר לביתו כועס וזועף. אשתו שאלה אותו מדוע פניו זועפות, והוא סיפר לה מה כולם אמרו עליו במשתה המפואר שעשה להם, איך כולם מבזים ומגנים אותו. ואילו העשיר השני שעשה היום משתה עם הוצאות מועטות יחסית - כולם מכבדים אותו ומעריכים אותו.

אמרה לו אשתו: "דבר זה אתה גרמת לעצמך, מפני שאין אתה נזהר בכבודם של אנשים ומזלזל בהם. לכן אע"פ שלעיניך הם מכבדים אותך, אבל מאחורי גבך הם מזלזלים בך. אבל העשיר השני מכבד את כולם ולכן כולם אוהבים אותו ומכבדים אותו.

הכל צפוי והרשות נתונה

רבי עקיבא אומר (אבות ג, טו): **הַכֹּל צָפוּי, וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה, וּבְטוֹב הָעוֹלָם נִדּוֹן, וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה**.

רבי עקיבא מלמדנו במשנה זו ארבעה יסודות חשובים באמונה:

א. הַכֹּל צָפוּי - הקב"ה צופה ומשגיח על בני האדם. **ב. וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה** - לאדם יש בחירה לעשות מה שירצה לטוב ולרע. **ג. וּבְטוֹב הָעוֹלָם נִדּוֹן** - כל מה שהקב"ה עושה, הכל לטובה. **ג. וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה** - יש שכר ועונש, הקב"ה דן את האדם לפי מעשיו.

הַכֹּל צָפוּי - כל מה שאדם עושה בחדרי חדרים, הקדוש ברוך הוא צופה ומביט, וכמו שנאמר (אבות ב, א): "דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ עַיִן רוֹאָה וְאׇזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִין". ולמרות שהקב"ה יודע כל מה שהיה ועתיד להיות, בכל זאת **וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה** - בידו של אדם לעשות מה שיחפוץ, שנאמר: "רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע... הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה, וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים". ועתיד האדם לתת דין וחשבון על כל מעשיו. לאדם יש "זכות בחירה", לבחור בין החיים והטוב לבין המוות ורע, ולבסוף גם המלצה "ובחרת בחיים". ונשאלת השאלה אם הבחירה היא בין שק מלא אבנים טובות, מרגליות ויהלומים, לבין שק מלא בתפוחי אדמה רקובים, האם צריכים לעצה הטובה לבחור בשק היהלומים?! מדוע כאן צריכים אנו לעצה לבחור בחיים, מי טיפש לבחור במוות וברע?! אפשר לענות על כך במשל:

עני אחד מצא מפה לאוצר הנמצא ב"אי היהלומים". הוא לווה כספים ושכר אנייה עם רב חובל כדי להגיע לשם. אולם בדרך, לפני שהגיעו, היתה בים סערה חזקה, הרוח שברה את הספינה וכל אנשי הצוות טבעו בים, רק מיודענו הצליח לתפוש בחתיכת קרש אשר הובילה אותו לחוף, מחוסר הכרה.

כאשר התעורר, הוא לא זכר הרבה, אבל זכר שהגיע לאי כדי להביא אוצר. הוא קם, ולתדהמתו גילה שכל האבנים שיש בחוף אינם אבנים רגילות, אלא יהלומים, אבנים טובות ומרגליות. הוא הוציא שק, והתחיל למלא. בינתיים שומע מיודענו ציחקוקים מהשיחים, הוא חושב שהוא מדמיין, אולי זה מהמכה שקיבל בראש, וממשיך לאסוף. קול הציחקוק גובר, ומבעד לשיחים יוצאים ילידים כושים עם עצם באף.

האורח מפחד, אבל הם לא תוקפים, הם פשוט צוחקים. הוא שואל מה קרה והם עונים: "אתה משוגע, אוסף אבנים". הוא אומר שאלו אינם אבנים, אלא יהלומים. הילידים פורצים בצחוק גדול, עד שאחד מהם אומר לו: "שמע, באי שלנו אכן יש יהלומים, אבל הם לא מפוזרים ככה על החוף". שאל האיש: "היכן היהלומים וכיצד הם נראים". הם ענו לו, שאחרי יער הקופים הפראיים ישנה ביצה גדולה, אח"כ יש הר געש, מאחוריו ישנה חלקת אדמה, חופרים ומוצאים כדורים בצבע חום בהיר, מבשלים אותם, עושים מהם "פירה", ואפשר אפילו לעשות מהם "צ'יפס".

האיש רצה ללכת לשם, להשיג את האוצר, אבל הזהירו אותו - הרבה כבר ניסו, אבל רק אחד חזר משם חי, הביא שני "יהלומים" וכיום הוא מיליונר.

הוא רוקן את תכולת השק, והחל ללכת ביער הקופים, שם הכיר מקרוב כמה קופים שרדפו אחריו, והוא הצליח לברוח. כשהגיע לביצה הוא הצליח לברוח מעדר תנינים רעבים. הוא הצליח להגיע להר הגעש, לעבור אותו ולהגיע לחלקת האדמה, בה טמונים היהלומים. הוא חפר בידיים והצליח להוציא שמונה "יהלומים" גדולים ויקרים והכניסם לתוך השק.

הוא רצה לחזור, הצליח לברוח שוב מהתנינים ומהקופים, והגיע לילידים באפיסת כוחות. כולם התפעלו מה"יהלומים" שהצליח להביא.

לבסוף ה"מיליונר" הצליח לחזור לביתו, לאחר כמה חודשים, עם האוצר, שם חיכתה לו קבלת פנים מדהימה. היו שם הרבה מאוד אנשים שלווה מהם כספים, וגם הרבה אחרים שפתאום נהיו חברים שלו, כולם ביקשו לראות את האוצר. הוא פתח את השק והסובבים כמעט התעלפו מהריח של תפוחי האדמה הרקובים.

כולם חשבו שהוא השתגע. אחרי שכולם עזבו באכזבה, אמרה לו אשתו שכדאי שילך לישון (והיא בינתיים תחפש פסיכיאטר). היא החליטה לנקות את השק המצחין, לתדהמתה נפל משם יהלום אמתי בגודל של ביצה ששרד את המסע שערך בעלה בחיפוש אחר "היהלומים האמתיים".

היא אמרה לבעלה: "אתה גאון, איך גרמת לכולם לעזוב אותך בכך שהחבאת יהלום בתוך תפוחי אדמה רקובים". הוא בכה. הם פנו ליהלומן שהציע מיליון דולר, הוא בכה. היהלומן העלה ל- 10 מיליון דולר, אבל הוא בכה. היהלומן הציע 20 מיליון דולר וזו הצעה אחרונה, אבל הוא בכה. היהלומן המשיך להעלות, והוא המשיך לבכות, ולא בגלל שהמחיר היה נמוך מדי, אלא בגלל שיכול היה להשיג בקלות יהלומים גדולים ורבים, ובמקום זה הסתכן בחיפוש אחר תפוחי אדמה רקובים.

מטרת האדם בעולם הזה היא להתגבר על היצר הרע, לעשות מצוות ולברוח מעברות, ועל כך יקבל שכר רב בעולם הבא. בנמשל, אנו אותו אדם שהגיע לעולם על מנת לאסוף יהלומים, שהם: תורה, מצוות ומעשים טובים, אשר נמצאים רק כאן בזה העולם, ושווים הון תועפות בעולם הבא. הילידים הם היצר הרע והחברה שמסיטים ואומרים שהדבר האמיתי זה הנאות: במקום ללכת לבית הכנסת, בוא נלך לים, במקום שיעור תורה, בוא למסיבה... בקיצור, תפוחי אדמה רקובים שאינם שווים כלום בעולם הבא, רק בושה ובזיון.

הקב"ה נותן לנו לבחור בין החיים והטוב (יהלומים) לבין המוות והרע (תפוחי אדמה רקובים), אבל ישנם אנשים שחושבים שה'טוב' זה מה שהם מכנים "לעשות חיים", כלומר, לרדוף אחרי הנאות ותענוגי העולם. אך זו טעות מבית היוצר של היצר הרע. עליהם אומר הנביא: "הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ שָׂמִים מַר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר".

הקב"ה מגלה לנו שה**חיים** והטוב האמיתי זה ההליכה בדרכיו וקיום תורה ומצוות: "לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחָיִיתָ וְרָבִיתָ וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ". וכן: "לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ". ועל כך אומר דוד המלך בתהלים: "וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב", הטוב האמתי זה קרבת אלקים, שעיקרו בעולם הבא, וזהו התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ואפשר להגיע לכך רק באמצעות העולם הזה ע"י בחירה בתורה, מצוות ומעשים טובים. לפי זה מטרת בריאת האדם היא באמת כדי ש"יעשה חיים". כלומר, שיעשה כאן בעולם המעשה את מה שיביא לו חיים לעולם הבא: תורה, מצוות ומעשים טובים.

וּבְטוּב הָעוֹלָם נִדּוֹן - האמונה שהכל לטובה

ה' ית' הוא השליט היחיד בעולמו, וכל מה שקורה בעולם, הכל מאת ה' בהשגחה מלאה ומדויקת, וכמו שמובא בשלושה עשר עיקרים של הרמב"ם: "אני מאמין באמונה שלמה

שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה, עושה ויעשה לכל המעשים". במילים אחרות, כל מה שנעשה בעולם מהדבר הפעוט ביותר ועד הדבר הגדול ביותר, הכל ה' עושה.

לכן צריך האדם להאמין שכל מה שעובר עליו, בין ברוחניות ובין בגשמיות, בין שזה בא לו ממקרי הטבע, בין שזה משאר בני אדם, ובין שזה בא לו מעצמו - הכל ברצון ה', מנהיג העולם, וגם הכל לטובה, כי "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" (מה שה' עושה, הכל לטובה).

מעשה ביהודי אחד שהיתה לו חנות בשוק מחנה יהודה בירושלים. אמנם השכירות היתה גבוהה מאוד, אולם בשל המיקום הטוב של החנות, ההכנסות היו גבוהות מאוד, הרווחים היו יפים והעסק היה משתלם.

יום אחד, מישהו פתח מולו חנות בדיוק כמו שלו, ומאז המכירות שלו הלכו וירדו, עד שההוצאות היו יותר גדולות מאשר הרווחים ולא היה יכול להתפרנס מהחנות.

הלך היהודי לגר"ב שמואלי שליט"א וסיפר לו כל מה שהיה. הוא היה מרוגז מאוד מכל העניין וכעס על אותו יהודי שקיפח את פרנסתו. הרב ניסה להרגיע את העומד מולו ואמר לו: "מה קרה לך?! היהודי הזה לא עשה לך כלום, 'אין אדם נוגע במוכן לחברו', זה לא הוא, זה הקב"ה שעשה לך וזה לטובה".

היהודי שאל את הרב מה לעשות, והרב אמר: "הכל לטובה, תסגור את החנות ותפתח במקום אחר במקום בו השכירות זולה יותר. אולי לא תרוויח כמו בעבר, אבל לפחות תהיה לך פרנסה. עליך לקבל את הגזרה באהבה!"

היהודי יצא מהרב מתוסכל, אך עשה כעצת הרב ופתח חנות במקום אחר, ליד שכונת 'מאה שערים'. מעל החנות שפתח היתה גרה זקנה בודדה, ובעל החנות ריחם עליה, דיבר אתה, עודד אותה וגם היה דואג לה ועוזר לה בכל מני דברים.

יום אחד פנתה אליו הזקנה וביקשה ממנו, אם יוכל, להקדיש לה שעה אחת, כי היא רוצה לספר לו משהו חשוב. אותו יהודי, שהיה עייף ותשוש לאחר יום עבודה, חשב בהתחלה לסרב אך לבסוף הסכים ועלה אליה לביתה. הזקנה סיפרה לו את סיפור חייה, שלא היה מעניין במיוחד ובעל החנות כמעט ונרדם. לבסוף היא הגיעה לעיקר וסיפרה לו שהיה לה דוד עשיר בחו"ל, שכאשר נפטר הוריש לה חמשה מיליון דולר, והיא גלמודה ואין לה למי להוריש את זה. היא ראתה שהוא היחיד שבאמת התייחס אליה יפה והיטיב אתה במשך כמה שנים, אז היא מורישה לו את הכל. היא מבקשת רק טובה אחת - שיקנה חדר בישיבה, שילמדו בו תורה ויהיה לעילוי נשמתה.

הזקנה נפטרה, ובעל החנות קיבל את הירושה. הוא בא אל הרב שמואלי וביקש לקנות חדר בישיבה שלו עבור הנצחה לעילוי נשמתה. הרב זיהה אותו ואמר: "האם לא היית אצלי לפני כמה שנים ואמרת לי שירדת מנכסיך?!", סיפר לו היהודי את כל המעשה, ואמר שבזכות העצה של הרב הוא זכה לעושר רב. אמר לו הרב: "רואה אתה שהכל לטובה? ה' ית' רצה להיטיב לך ולהעניק לך את הסכום שמיועד לך משמים ונמצא אצל האשה הזקנה. הקב"ה סובב את הסיבות כדי שהדבר יצא לפועל, ואתה חשבת שעושים לך רע. אם לא היו פותחים מולך חנות דומה, היית נשאר שם עד היום, מתפרנס בכבוד, אך לא מתעשר".

במקרים רבים ניתן לראות בבירור, כיצד דבר שנראה רע, מתגלה לבסוף שהיה לטובה. כל אחד שמתבונן רואה זאת במהלך חייו. לדוגמא: אדם הממהר לעבודה מגיע לתחנת האוטובוס בדיוק כאשר האוטובוס יוצא, הנהג סוגר את הדלת בפניו, תוך כדי התעלמות מנקישותיו וקריאותיו, ונוסע...

כמובן שאותו אדם כועס על הנהג, כועס על עצמו ועל כל העולם, ואינו מקבל באהבה את מה שקרה לו. אבל כאשר מתגלה לו לאחר מכן, שהאוטובוס שהוא רצה לעלות עליו היה מעורב בתאונה קטלנית, הוא מקבל את הדברים קצת אחרת...

בזמן הניסיון אין לאדם אפשרות לדעת מה יהיה אח"כ, כי הוא אינו צופה עתידות, ולכן הוא מתרגז על השיבוש בתכניותיו. אבל הבורא היודע את כל העתידות, שומר על האדם תמיד (ואף אם לא ארעה שום תאונה לאוטובוס, יש סיבות נסתרות רבות, מדוע זה לטובה, סיבות שרק ה' יודע. ועל האדם להאמין שזה לטובה, ולא להאשים אף אחד).

לבורא יש שיקולים וסיבות שונות מדוע להנהיג כך את האדם, ורק הוא שמכיר ויודע מה עבר, וצריך האדם לעבור בחייו, בגשמיות וברוחניות, כי רק ה' ית' יודע את הטובה שתצמח מכל דבר. האדם אינו יכול לראות את הטובה בזמן הניסיון, כי א"כ לא יהיה זה ניסיון כלל. הדרך היחידה לעמוד בניסיון היא רק ע"י אמונה שהכל לטובה.

פעם שאל החפץ חיים אדם אחד על מצבו, השיבו הלה: "לא היה מזיק אם היה קצת יותר טוב!". השיבו החפץ חיים: "וכי מנין לך שלא היה מזיק? הקב"ה הרחום והחנון יודע יותר טוב ממך, וברצונו להיטיב לך ככל שניתן, ואם לא נתן לך יותר, ודאי וודאי שכך טוב הדבר למענך!"

ב"שולחן ערוך" (או"ח ר"ל, ה') נפסק: "לעולם יהא אדם רגיל לומר - **כל** מה דעביד רחמנא לטב עביד" (כל מה שעושה ה', לטובה הוא עושה). לא כתוב כאן "כמעט הכל", אלא הכל - הכל ממש! לכן אי אפשר לומר: "הכל לטובה, חוץ מ...", אלא הכל טוב בלא הגבלה.

ישנם דברים שהאדם חייב לעבור, בין אם ירצה או בין אם לא, ואין באפשרותו לברוח מהם, וכל בחירתו היא רק כיצד לעבור את הניסיונות. אם יעבור אותם באמונה שהכל לטובה - אשריו ואשרי חלקו, ובאמת יראה איך הכל מתהפך לו לטובה, חייו יהיו יפים מאוד, רגועים ונעימים. ואם, חס ושלום, הוא חי בלא האמונה שהכל לטובה, אזי הוא יהיה רק ממורמר, בלתי מרוצה ושבור. הוא יתלונן ויאשים את עצמו ואת כולם, וכל חייו יהיו מרים, רעים וחשוכים.

דבר ברור הוא שלכל מה שה' עושה יש תכלית, ועל האדם המאמין בהשגחה פרטית לחפש מה ה' רוצה ממנו. זהו דבר שהשכל מחייב, שהרי הבורא מעביר עליו מאורעות שונים בשביל ללמד אותו דבר מסוים או לעורר אותו לתקן איזה דבר או להתחזק בעניין מסוים ועוד אפשרויות רבות. חיפוש המסר של הבורא הוא עניין עמוק ורחב מאוד, והיסוד הראשון שהאדם צריך להחדיר לליבו הוא ש"אין ייסורים בלא עוון".

וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה - הקב"ה דן את האדם עפ"י מעשיו - **יש שכר ועונש**.

על יסוד זה כותב הרמב"ן: "אין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהן יכריתנו עונשו, הכל בגזרת עליון".

בעניין השכר והעונש נשאלת השאלה המפורסמת: מדוע יש צדיק ורע לו, ויש רשע וטוב לו?

אפשר להשיב על כך באמצעות משל:

למלך אחד היו שני עבדים. את האחד הוא אהב מאוד ואת השני שנא. יום אחד ביקש המלך מעבדיו לעשות דבר גדול עבורו, ואמר להם שמי שיצליח לעשות זאת, ילבישו אותו בבגדי מלכות וירכיבו אותו על סוס המלך בכבוד גדול. הוא גם הזהיר את שני עבדיו שלא יעשו דבר מסוים, והזהירם שמי שיעז לעבור על פקודתו יפשיטוהו וילקוהו בשוט.

שני העבדים הצליחו לעשות את מה שביקש המלך בצורה הטובה ביותר, אולם הם גם עברו על פקודתו ועשו את הדבר אשר הזהיר אותם שלא לעשותו.

יום אחד היה המלך ביער עם משרתיו ושני עבדיו. הוא ציווה למשרתיו לקחת את העבד האהוב, להפשיט אותו מבגדיו, להלקות אותו בשוט ולבזותו כדי להעניש על העבירה שעשה. וציווה עליהם לקחת את העבד השנוא, להלבישו בבגדי מלכות, להרכיבו על סוס המלך ולשבח אותו על שעשה רצון המלך.

כולם תמהו על כך, וגם העבד הנאמן תמה בלבו מדוע המלך שאוהב אותי מעניש דווקא אותי, ואילו את העבד השנוא המלך מכבד? ולא מצאו טעם ליישב את הדבר.
לאחר שבוע התקיים יריד גדול בעיר המלוכה. אז ציווה המלך לקחת את העבד השנוא להפשיט אותו מבגדיו ולהלקותו לעיני כולם כמשפטו. ואת העבד האהוב להלביש בבגדי מלכות, להרכיב אותו על סוסו בכל רחובות קריה ולקרוא לפניו: "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו".
אז נודע משפט המלך וחכמתו הרבה, שהיה מוכרח לתת לכל אחד מהם שכר ועונש כפי שהבטיח, אך היה לו קשה לתת שכר לעבדו שנוא נפשו ולהעניש את עבדו האהוב. לכן התחכם לשלם גמול לשונאו ועונש לאוהבו במעבה היער, שם איש אינו רואה (אז הכבוד אינו נחשב והבושה אינה גדולה), ולעשות ההיפך בעיר הבירה בזמן היריד לעיני המון עם.
הקב"ה הבטיח בתורתו לתת שכר לעושי מצוותיו ועונש לעוברי רצונו. אולם, "אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טּוֹב וְלֹא יֶחֱטָא" - גם הצדיק האהוב שעושה רצון ה' אינו נמלט לגמרי מאיזה עוון. וגם אין רשע שכולו רק עבירות ולא עשה מעט מצוות, וכמו שאמרו חז"ל ש'אפילו רשעים מלאים מצוות כרימון'.
לכן הקב"ה משלם לרשעים ומעניש את הצדיקים בעולם הזה החומרי והחולף שהוא אינו עיקר ואת השכר לצדיקים והעונש לרשעים נותן בעולם הבא, שהוא עולם רוחני ונצחי, הוא העיקר והתכלית - שם יקבל הצדיק את שכרו המושלם, והרשע יבוא על עונשו.
דבר זה רמוז בתהלים: "אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת: בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד". הכסיל לא מבין מדוע הרשעים פורחים ומצליחים (רשע וטוב לו), והתשובה לזה, שהצלחת הרשעים בעוה"ז כדי שע"י כך יישמדו לעד בעולם הבא.
רבי יוסי בן יועזר איש צרדה, נתפס ע"י הרומאים, וגזרו עליו להיתלות על העץ, כעונש על שלמד ולימד תורה. הרומאים קשרוהו בידיו וברגליו והרכיבו אותו על סוס אל בית התלייה.
בן אחותו של רבי יוסי בן יועזר, היה יקום איש צרורות, שהתרחק לגמרי מהתורה, המיר את דתו, והרומאים גידלוהו ומינו אותו לשר חשוב ונתנו לו סוס מפואר וכל תענוגי העולם הזה.

באותה שעה שהובילו את רבי יוסי אל בית התלייה, פגש אותו יקום איש צרורות ואמר לו בלעג: "ראה את הסוס שהרכיב אותי אדוני, וראה את הסוס שהרכיב אותך אדונך! מה יצא לך מכל התורה שלמדת? מה הרווחת מזה שהלכת בדרך התורה והמצוות?! אני, שהלכתי ובעטתי בתורה ובמצוות, והמרתי את דתי - זכיתי לכבוד מלכים, אושר ועושר וכל תענוגי העולם! ואילו אתה, שהיית תמים והמשכת ללכת בדרך התורה והמצוות, דבר זה הוביל אותך לעבר עמוד התלייה!"

אמר לו רבי יוסי: "אם כך למכעיסיו, קל וחומר לעושי רצונו!"

אמר לו יקום איש צרורות: "האם עשה אדם רצונו יותר ממך?"

אמר לו רבי יוסי: "אם כך לעושי רצונו, קל וחומר למכעיסיו!"

רבי יוסי בן יועזר אמר לו שאם הקב"ה נתן לו שכר כה עצום למרות שהוא בגד ובעט בו, הרי זה שכר עבור המצוות הבודדות שעשה, וא"כ איזה שכר עצום מחכה לאלו שמחזיקים בתורת ה' ית' ועושים את רצונו?! ואם כך הוא מעניש את עושי רצונו על העבירות המועטות שעשו, א"כ, האם אפשר לשער מה מגיע לרשעים על כל מה שפשעו והכעיסו את בוראם?

יקום איש צרורות שמע את הדברים והם חלחלו וחדרו אל עמקי נשמתו. הוא עשה תפנית של מאה ושמונים מעלות, עזב את כל תענוגי העולם, חזר בתשובה שלמה ומסר את נפשו על קידוש ה'. (עפ"י בראשית רבה ס"ה)

לזכות את ישראל

במשנה (מכות כג: פרקי אבות) נאמר: "רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **לְזַכּוֹת** אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ **הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה** וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר". הרי לן להדיא שריבוי התורה והמצוות זהו זכות לעם ישראל.

ואילו בגמ' (נדרים כב:) נאמר: "אמר רב אדא ברבי חנינא: אלמלא חטאו ישראל - לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, שערכה של ארץ ישראל הוא, מאי טעמא? "כי ברוב חכמה רוב כעס". ופירש רש"י: "לפי שבעטו וחטאו נוסף להם רוב חכמה, שאר הספרים, להטריחן יותר". מכאן משמע שריבוי התורה שה' נתן לעמו ישראל אין זה זכות אלא עונש.

וקודם שנבוא ליישב בס"ד, יש להקדים דבמדרש (בראשית רבה פרשת ט') נאמר: "אמר רב הונא "הנה טוב מאד", זו מדת הטוב, "והנה טוב מאד", זו מדת יסורין, וכי מדת יסורין טובה מאד?! אתמהא, אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי העולם הבא, וכן שלמה אומר "ודרך חיים תוכחת מוסר", אמרת צא וראה איזו דרך מביאה את האדם לחיי

העולם הבא? הוי אומר זו מדת יסורין". חז"ל אמרו שהיסורים טובים כי בכוחם לכפר על העוונות ולהביא את האדם נקי וזך לחיי העוה"ב.
וכתוב במדרש (ילקוט שמעוני תהלים תת"נ): "אמר רבי ביזנא, אין אדם בעולם בלא יסורין, חושש בשינו אינו יכול לישן, בעינו אינו יכול לישן, יגע בתורה אינו ישן, זה ער וזה ער, הוי "אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָּהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ". כלומר, כולם סובלים ומתייסרים בעולם הזה בכל מיני סוגים של יסורים, אשרי מי שיסוריו הם ביגיעת התורה.
עפ"י כל זה נראה ליישב ולומר, שכאשר עם ישראל חטאו בעגל הם היו חייבים לקבל יסורים כדי לכפר על עוונם, אך ה' ית' שהוא רחום וחנון, רצה לזכות את ישראל שהיסורים יבואו ביגיעת ובעמל התורה ולכן הוסיף להם ספרים רבים, כדי שיתייגעו יותר בתורה ובכך יתקנו את חטאם ויבואו זכים ומזוככים לעוה"ב. ונראה שדבר זה רמוז במילים "**לזכות** את ישראל", שזה מלשון זך ומלשון זיכוך. ודרשו חז"ל (מדרש רבה פרשת אמור) על הפסוק "אמרת ה' צרופה" - לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את ישראל.

מעלת הייסורים

(מתאים לומר כאשר הנפטר סבל מייסורים)

כל מה שקורה בעולם, הכל שקול ומדוד משמים, עד הפרט הקטן ביותר. אומרים חז"ל (ערכין טז:) שאפילו אם אדם הושיט ידו לכיסו כדי להוציא משם שלוש מטבעות, ועלו בידו רק שתיים, ויצטרך עתה להטריח עצמו ולהושיט את ידו שנית כדי לקחת את המטבע השלישית - גם זה בכלל ייסורים שנגזרו עליו משמים.
מדברים אלו לומדים שני כללים בהנהגת הקב"ה: **א**. 'אין אדם נוקף (מקבל מכה) אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה' (חולין ז:) - אפילו כאשר נמצא האדם במצב הגרוע ביותר, כל פרט מכוון ומחושב מלמעלה. **ב**. הייסורים הנשלחים לאדם מדודים בדקדוק עצום, ואין האדם מקבל יותר ממה שמגיע לו.
צריכים אנו להבין שהייסורים הם לטובתו של האדם, כי כל מה שהקב"ה עושה - הכל לטובה, והרי הייסורים הם מאת ה' ית' שאוהב אותנו ומרחם עלינו וא"כ הם לטובה. הכיצד?
אפשר לבאר עפ"י המדרש (ב"ר פרשה ט'): "אמר רב הונא: "הנה טוב מאד" - זו מדת הטוב, "והנה טוב מאד" - זו מדת יסורין. וכי מדת יסורין טובה מאד?! אתמהא, אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי העולם הבא, וכן שלמה אומר "ודרך חיים תוכחת מוסר", אמרת צא וראה איזו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא? הוי אומר זו מדת יסורין".

חז"ל אמרו שהייסורים טובים כי בכוחם לכפר על העוונות ולהביא את האדם נקי וזך לחיי העוה"ב.

אין אדם נקי לגמרי מחטא ועוון, "כִּי אָדָם, אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טּוֹב וְלֹא יֶחֱטָא" (קהלת ז, כ), אפילו צדיקים גדולים צריכים לתת למעלה דין וחשבון על מעשיהם. והרי על חטאים צריכים 'לשלם', החטא הוא 'כתם' על הנשמה וגורם לבושה גדולה בעולם האמת, לכן צריכים לעבור זיכוך בגיהינום כדי 'לכבס' את הכתם. ככל שהעבירות גדולות וקשות יותר כך הכתמים גדולים וקשים יותר, ויותר קשה לנקות אותם. ואמר הרמב"ן ששבעים שנה של ייסורי איוב אינם מתקרבים אפילו לשעה אחת בגיהינום, כי העולם הרוחני הוא הרבה יותר מרוכז ועוצמתי מהעולם הגשמי. א"כ ברור שעדיף לסבול ייסורים בעולם הזה, ולא להגיע מלוכלכים לעולם הבא.

משל לאדם שהיה צריך לעבור ניתוח. הרופא המרדים הגיע כדי לתת לחולה זריקת הרדמה, אך החולה סירב בתוקף. "מדוע?!", שאל הרופא המרדים. "הזריקה כואבת", אמר החולה, "אני מעדיף לעבור את הניתוח בלי הרדמה"... אבל לחתוך בבשר החי כואב הרבה יותר מאשר זריקת ההרדמה. ייסורי העולם הזה הם כמו כאב של זריקת הרדמה לעומת כאבים של ניתוח בלי הרדמה של עולם הבא.

פרופסור בכיר בבית חולים בעיר לונדון, שהיה ידוע כיהודי שאין לו שום קשר ליהדות, החל לפתע להגיע לעבודתו כשכיפה לראשו. לתדהמת הרופאים, סיפר להם את סיפורו: "כזכור לכם, לפני כשבוע אושפז במחלקה שלנו זקן מופלג, שהיה סובל מלחץ דם גבוה, הפרעות בתפקודי הכליות והלב, ולאחרונה עבר גם אירוע מוחי קשה, והיה שוכב מחובר למכשירים ומיוסר. לאחר כמה ימים ללא שינוי, המלצתי לבני המשפחה שמוטב לעשות לזקן 'המתת חסד' ולנתקו מכל המכשירים אשר מחזיקים אותו בכוח בעולם הזה, סובל ומיוסר, עדיף לגאול אותו מייסוריו!

בני המשפחה הסכימו עמי, ואני בעצמי ניתקתי אותו מהמכשירים, מתוך רחמים, להצילו מייסורים.

באותו לילה בו ניתקתי את הזקן מהמכשירים, כאשר הלכתי לישון, ראיתי אותו בחלומי, ניצב מולי, כועס וצועק עלי: "מה עשית לי? למה קרבת את מתתי? מדוע עשית לי את העוול הזה?"

ואני מתוך פחד ורעדה, בקושי הצלחתי לגמגם ולומר לזקן: "אני התכוונתי בזה אך ורק לטובתך! ראיתי בצערך, את הייסורים הרבים שעברת וחשבתי שכבר עדיף לך למות מאשר לחיות בייסורים נוראיים שכאלו!

ואילו הזקן כעס עלי יותר וצעק: "לטובתי התכוונת?! דע לך, שעבור כל דקה שהייתי סובל את הייסורים הללו, מחקו לי מהשמים עגלות מלאות במלאכי חבלה! עבור כל גניחה ואנחה הורידו לי מהשמים טונות של עבירות! עולמות שלמים של חטאים, עוונות ופשעים מחקו לי תמורת הצער שהצטערתי! ואתה, ב'מיתת החסד' המדומה שלך, מהעת ממני את החסד האמיתי שעשו עמי במחיקת העוונות, וכעת עלי לשלם בייסורי גיהינום על כל העבירות שנותרו לי, והכל בגללך!

קמתי בבהלה, רועד ושטוף זיעה קרה, ובו במקום החלטתי לשנות כיוון ולחזור בתשובה! אם זכיתי לראות במו עיניי שיש עולם הבא ויש למעלה דין ומשפט, יש שכר ועונש ויש גם חשבון מדוקדק על כל בסל של האדם... איני יכול להישאר אדיש!"

מטרת הייסורים, שיתבונן האדם ויבין על איזה פגם וחטא בא לו זאת, וישוב תיכף בתשובה על זה. מעשה באדם שנסע ברכבו וראה שנורית אזהרה אדומה דולקת בלוח השעונים. הדבר הפריע לו, לכן פנה לחשמלאי רכב ובקש ממנו שיכבה את הנורית האדומה. החשמלאי פתח את לוח השעונים וניתק את הנורה מהחשמל. הנהג שמח ש"יצא בזול", אולם לאחר כמה שעות של נסיעה, הרכב לפתע הפסיק לעבוד... לפעמים אנו מקבלים רמזים ואיתותים מן השמים, צרות או ייסורים, ועלינו להבין את הרמז ולעשות מיד את הדבר הנכון והרצוי ולא לחפש "קיצורי דרך". עלינו לעשות רצון ה' ית', לפשפש במעשינו ולשוב בתשובה.

מעשה ברופא יהודי חכם וגדול, שקצף עליו המלך ושם אותו בבית האסורים. המלך ציווה לשר בית הסוהר לשים אותו בצינוק צר וחשוך, עול ברזל יהיה על צווארו ויתנו לו לאכול את המינימום ההכרחי. עבר זמן והסוהרים הבחינו שעל פניו של האסיר לא ניכרו כל סימני צער וסבל. שאלו אותו: "כיצד אתה מצליח לשרוד בתנאים קשים כאלו?", אמר להם הרופא: "לקחתי לי חמשה סוגים של "תרופות" בהם אני מרפא את עצמי מכל צער ומכל כאב:

הדבר הראשון הוא הבטחון בה' ית' שיכול להצילני גם מיד המלך, כי לב מלכים ביד ה'. לכן אין כל סיבה שאהיה שרוי בצער, שהרי כוחו של הבורא גדול לאין ערוך מכוחו של המלך ששם אותי בכלא, ואם הקב"ה רוצה, יכול להוציא אותי מכאן. החיזוק השני הוא ביודעי שחטאיי גרמו לי זאת ואני עצמי הייתי הסיבה לכך, ולכן לא אתרעם, 'אין ייסורים בלא חטא'. הדבר השלישי, ידעתי שלטובתי הקב"ה מייסרני כדי למרק עוונותיי בעוה"ז, ובזכות השמחה שאני שמח בייסורים אלו באה טובה לעולם. הרביעי: אפשר

שהיה מביא עלי הבורא צרות גדולות מאלו. והדבר החמישי, שידעתי שתשועת ה' כהרף עין, כי חנון ורחום הוא וניחם על הרעה!
סימנים אלו ערכתי אותם ועשיתי מהם שיקוי ואני שותה ממנו מעט בכל יום וזה שהעמידני על כוחי ולא השתנו פניי.
דברי הרופא הגיעו לאוזני המלך, והוא ריחם עליו ונתן לו חנינה.
מעשה באדם שהיו לו ייסורים רבים ומכאובים שונים. מחלות פקדו אותו ואת אנשי ביתו, הוא איבד כמה מיקיריו, היו לו קשיי פרנסה ועוד צרות שונות וקשיים רבים שליוו אותו כל ימי חייו. יום אחד הוא החליט לנסוע אל הצדיק המקובל רבי שלום שרעבי זצ"ל כדי שיסביר לו מדוע עליו לסבול כל כך ומה עליו לעשות כדי שיוקל לו. כאשר הגיע לביתו של הרב, הוא התבקש מהרבנית לשבת ולהמתין עד שהרב יתפנה אליו. הוא ישב על אחד הכיסאות, ומכיוון שהיה עייף מטורח הדרך, מיד נרדם ושקע בשינה עמוקה.
והנה בחלומו הוא רואה את עצמו מגיע לשמים ורואה לפניו דרך שוממה. החל האיש לצעוד במעלה הדרך. לפתע עקפה אותו מרכבה גדולה, מלאה מלאכים צחורים ויפים. המרכבה חלפה במהירות באופק. אח"כ חלפו עוד מרכבות רבות עמוסות במלאכים לבנים, חלקם גדולים ועצומים וחלקם קטנים וצנומים. כאשר תמה שיירת המלאכים הלבנים, החלה לעבור על פניו שיירה ענקית של מרכבות נושאות מלאכים שחורים ואיומים. הדבר עורר את סקרנותו, הוא החיש את צעדיו, עד אשר הגיע לכיכר רחבת ידיים, שם מצא את כל המרכבות חונות. במרכז הרחבה עמדו מאזניים ענקיים וכל המלאכים החלו להסתדר בתוך המאזנים, הלבנים בכף הימנית ואילו השחורים בכף השמאלית.
האיש לא הבין מה מתרחש לנגד עיניו, עד שהוסבר לו שכאן זה בית הדין של מעלה, וכעת דנים בדינו של אדם. כל המלאכים שעולים למאזניים נוצרו מהמצוות ומהעבירות שעשה האדם בימי חייו. כאשר אדם עושה מצוה בשלמות, נברא מלאך לבן גדול וכבד משקל, אולם כאשר אין המצוה נעשית בשלמות, נברא מלאך פגום, חסר איברים או צנום. הוא הדין גם לגבי העבירות - מלאכים שנוצרו מעבירות שנעשו במזיד או מתוך הנאה הנם גדולים וכבדים, ואילו מעבירה שנעשתה בשוגג נבראים מלאכים קטנים וקלים.
בינתיים המאזניים מתמלאים במלאכים שחורים ולבנים. התעניין האיש לדעת מי הוא האדם הנדון במשפט זה. השיבו לו שהוא עצמו הנדון במשפט, ואז נחרד לראות שכמעט

כל המלאכים כבר ניצבים על המאזנים וההכרעה נוטה לטובת המלאכים השחורים שנוצרו מעבירותיו. הוא הבין שאם כך, הולכים לדון אותו כאחד הרשעים, ולכן רעד מפחד.

כאשר עלו כל המלאכים, יצא כרוז ושאל אם נשארו עוד מלאכים. התשובה היתה - "לא"! ואז שאל הכרוז: "אולי סבל היהודי ייסורים בימי חייו? א"כ אפשר לצרפם לצד הזכויות! מיד הופיעה מרכבה ענקית של מלאכים שנבראו מכח ייסוריו הרבים שסבל בימי חייו, וכנגד כל מלאך של ייסורים הורידו מהמאזנים כמה מלאכים שחורים, לפי שייסורים ממרקים ומצרפים את האדם מעוונותיו.

כעת רווח לו מעט, כאשר ראה שמשקלם של המלאכים השחורים הולך ויורד וכפות המאזנים כמעט השתוו. אולם כאשר תמו גם מלאכי הייסורים, ראה האיש שעדין הכף נוטה במקצת לטובת המלאכים השחורים, ומזה הבין שמצבו בכי רע. הנה עוד מעט יוכרז על פסק הדין, והכף נוטה לרעתו.

בצר לו נפלטה לפתע מפיו זעקה גדולה ומרה: "הבו לי עוד ייסורים... אני רוצה עוד ייסורים!!!"... מקול הצעקה התעורר האיש מחלומו, ובני ביתו של הרב אשר נבהלו מן הזעקה חשו לעברו ושאלוהו מה קרה? רק עכשיו הבין שכל זה היה חלום. הוא קם מהכסא ופנה לצאת מבית הרב. הרבנית קראה לו ואמרה: "הרי רצית לדבר עם הרב!", והוא השיב: "כבר אין צורך, קיבלתי את התשובה המתאימה מן השמים".

על מה ולמה?!

לעיתים שואלים אנו **למה ה' עשה כך**?

דבר זה נובע מחוסר אמונה שהכל מאת ה', וכל מה שה' עושה הוא לטובה, רק שאנו מוגבלים ואין לנו את היכולת להבין זאת. אם ניקח קוף, פיקח ככל שיהיה, וננסה ללמד אותו חשבון פשוט, יתכן שמשהו הוא יבין. אבל אם ננסה ללמד אותו שבר עשרוני, משוואות בשני נעלמים, טריגונומטריה ודיפרנציאלים, הוא לא יבין כלום, כי אין לו את הכלים הדרושים לכך, הוא לא בנוי לזה. כך גם אנו, איננו יכולים להבין חשבונות שמים.

סיפר הרב שלמה לווינשטיין: ילד אחד, חמוד, עם לחיים ורודות, עלה לאוטובוס ועמד ליד הנהג. שאל הנהג: "חמודי, איך קוראים לך?", "קוראים לי יוסי", השיב.

- "היכן אתה לומד?"
- "בתלמוד תורה!"
- "האם אתה רוצה משהו מהנהג?"
- "כן, אני רוצה שתעשה תאונה, בבקשה!"

- "מה?! אתה רוצה שאעשה תאונה, חס ושלום, למה לעשות תאונה?!"
- לא יודע, אני כל הזמן שומע על תאונות דרכים, וזה נשמע מאוד מעניין, ואף פעם לא ראיתי תאונה, לכן, בבקשה, תעשה תאונה!"

אומר לו הנהג: "אני לא עושה תאונה בשום פנים ואופן". הילד התחיל לבכות, ממש כבר ראו שלולית על הרצפה, ומתוך הבכי הוא ממשיך להתחננן לנהג: "אנא ממך, עשה תאונה!", והנהג שלא רוצה לעשות תאונה אינו נכנע. מי לדעתכם צודק?

אנו רוצים להבין את הנהגות הקב"ה, אבל למעשה איננו מבינים לפעמים אף משפטי בשר ודם:

שני אנשים הלכו במדבר, לאחד מהם היו שלוש חלות לחם, ולחברו היו שתי חלות. כשישבו לאכול, בא אליהם עובר אורח ואמר להם: "אחי, רעב אני ואין לי לחם לאכול, אולי תתנו לי מפתכם ואשלם לכם". נתרצו לו ושתפו אותו בסעודתם, אכלו השלשה את חמשת החלות, והוא נתן להם חמישה זהובים.

לאחר שהודה והלך, נתעוררה השאלה כיצד יחלקו ביניהם את חמשת הזהובים: בעל שלושת החלות טען שיתנו לו שלושה זהובים, שהרי היו לו שלוש חלות, ובעל שתי החלות טען שיחלקו הכסף לחצי, שהרי האורח אכל משניהם בשווה. ולא הקפיד לאכול משלו יותר. לאחר שלא הגיעו לעמק השווה החליטו שכאשר יחצו את המדבר ישאלו את רב העיר כיצד לחלוק באופן הוגן.

איך אתם הייתם פוסקים?

הרב פסק להם: "בעל שלושת החלות יקח ארבעה זהובים. ובעל שתי החלות יקח זהוב אחד". כששמעו הנוכחים את פסק הדין הופתעו מאוד, הלכו ל"אבן עזרא", ואמרו לו: "הנה רב העיר פסק לזה יותר ממה שתבע, שהרי בעל שלושת החלות ביקש רק שלושה זהובים, והוא פסק לו ארבעה זהובים, אין זאת כי אם משפט מסולף".

כששמע זאת רבינו אברהם אבן עזרא. אמר להם: "אם אין אתם יכולים לרדת לסוף דעתו של שופט בשר ודם. כיצד אתם רוצים להבין משפטי השי"ת, בואו ואסביר לכם את הטעם של פסק הדין:

הנה כל אחד מהשלשה אכל שליש הלחם, שהרי כולם אכלו בחבורה באופן שווה. כאשר נחלק כל לחם לשלושה שלישים. הרי חמשה עשר שלישים, וכל אחד אכל חמישה שלישים. נמצא שזה שהיו לו שתי חלות אכל חמשה שלישים, ונתן מלחמו לחברו רק שליש אחד, לכן מגיע לו רק זהוב אחד. והשני, היה לחמו תשעה שלישים, הורידו מזה חמישה שלישים שאכל בעצמו, נמצא שאכל האורח מפתו ארבעה שלישים, לכן מגיע לו ארבעה זהובים".

מעשה היה בתלמידו של הרמב"ן שחלה, ובא הרמב"ן לבקרו, וראה שקצו קרוב והולך לבית עולמו. אמר לו: "שמע נא בני, את אשר אצווך. דע, שבעולם העליון יש היכל עליון, ושם כסאות למשפט והשכינה ניצבת בעדתם. הא לך קמע, ודע שבקמע זה יפתחו לך כל שערי ההיכלות שברקיע, עד שתגיע לאותו היכל עליון, ושם תשאל כמה שאלות עצומות שיש לי בנוגע לכלל ישראל". את השאלות נתן לו בכתב, ובקשו שלאחר פטירתו יבוא אליו בחלום ויגיד לו התשובות שישמע שם. התלמיד נפטר לבית עולמו.

לאחר זמן מה, כשהרמב"ן היה יושב על יד חלונו ולומד תורה, והנה דמות תלמידו הופיעה לנגד עיניו. אמר לו התלמיד: "ידע רבינו, שבכל מקום שבאתי והראיתי את הקמיע, נפתחו בפני השערים, ונתנו לי רשות לעלות מעלה מעלה עד לאותו ההיכל, וכשרציתי לשאול את הקושיות, ראיתי מיד שכל הקושיות אינן קיימות כלל בעולם האמת, ששם הכל מובן, והכל בצדק ובמשפט.

חשבונות שמים

אין אנו מסוגלים להבין חשבונות שמים!

אמרו חז"ל (ברכות ז:): כשאמר משה לפני הקב"ה: "הודיעני נא את דרכיך", ביקש לדעת למה יש צדיק ורע לו ויש רשע וטוב לו. אמר לו הקב"ה: צדיק ורע לו - צדיק בן רשע, רשע וטוב לו - רשע בן צדיק.

ומובא במדרש, שבאותה שעה, ראה משה מרחוק מעין יוצא מהר, ובא אדם עייף ושתה מים מן המעין, ושכח שם ארנק והלך. בא אדם אחר, שתה, לקח הארנק והלך. בא שלישי, שתה ושכב לנוח, בא הראשון וביקש ממנו ארנקו, טען הלה, שאינו יודע על מה מדובר. וברוב כעסו עמד והרגו.

הנה משה תמה, למה נהרג זה שהיה חף מפשע והשני ניצול וגם זכה בארנק.

אמר לו הקב"ה אתה אינך יודע כל מה שהיה, לכן אתה מתמה דע שאביו של הראשון גנב ארנק מאביו של השני, ובא בנו (שמצא הארנק) לרשת ירושת אביו, וזה השלישי שנהרג, הרג אביו של זה הראשון, ובא הבן וגאל את דם אביו. אז נתקררה דעתו של משה.

יש המסבירים את אותו המעשה עפ"י תורת הגלגולים: הראשון שאיבד את הארנק גנב בגלגול הקודם ארנק מהאדם שמצא ארנק, והנרצח, בגלגול הקודם שלו רצח, והקב"ה סובב כך כדי שיגיע כל אחד לתיקונו.

בספר לקח טוב הובא מעשה שסיפר האר"י הקדוש זצ"ל:

אלמנה אחת ישבה בערב שבת ליד שולחן השבת ובכתה, באו בניה ואמרו: "אמא למה את בוכה? הרי בשבת אסור לבכות ואסור להצטער?", אמרה להם: "היום בדיוק מלאו

שנתיים לפטירת אביכם, ואיך לא אבכה?", אמרו לה הבנים: "היום יש לך סיבה לבכות, אבל בכל יום למה את בוכה? הרי אבא בטוח בגן עדן ואם את בוכה יותר מדי ח"ו את מראה שאינך מסכימה עם גזירת הבורא, כאילו ח"ו עשה לך עוול".

האם נרגעה, ישבו לאכול סעודת השבת בשיר ושבח ודברי תורה, לאחר מכן הלכו כולם לישון. באותו לילה האם חלמה שרואה אנשים רצים והיא רצה איתם, נכנסו כולם ליער עבות והיא בעקבותיהם עד שהגיעו לגן גדול מלא פרחים נפלאים, מפלי מים כחולים ויפים וריח נפלא בגן.

והנה היא רואה אדם זקן בעל הדרת פנים נפלאה לבוש בבגד לבן ארוך, הזקן התקרב אליה ושאל אותה: "האם את רוצה לראות את בעלך?", מיד הלכה אחריו וליבה פעם בחזקה, הם עמדו ליד חצר גדולה מוקפת בגדר זהב ובה יהודים שיושבים לומדים תורה ועליהם עומד יהודי צעיר ומלמדם תורה, אמר לה הזקן: "חכי קצת, עוד מעט יגמר השיעור ותוכלי לראות את בעלך".

השיעור הסתיים והיא ראתה את הרב שהיה מלמד מתקרב אליה וזיהתה שזה בעלה. "אברהם!", נפלטה צעקה מפיה, והיא נפלה על הארץ. מיד בא בעלה ואמר לה: "הירגעי נא, זה אני, בעלך". כשהתאוששה שאלה: "למה הלכת ממני בגיל כה צעיר?", אמר לה: "תדעי לך שהעולם שאת נמצאת בו הוא כמו ארץ גזירה, לשם שולחים אנשים כדי לקבל את עונשם ולחזור, אני כבר הייתי בעולם הזה פעם אחת, הייתי גאון גדול וצדיק ועסקתי בתורה כל חיי. כשנפטרתי מהעולם הזה קיבלתי בגן עדן זכות להיות ראש ישיבה וללמד תורה לתלמידים, אבל כיוון שלא נשאתי אישה ולא הולדתי ילדים, חזרתי שוב לעולם הזה כדי לשאת אישה וללדת ילדים. כשנולד ילדינו השביעי גמרתי את תיקוני בעולם הזה וחזרתי לעולם הבא אל מקומי המוכן לי, אבל תדעי לך שטוב לי כאן, וכשתפטרי מהעולם נחזור שוב להיות ביחד".

"אבל", אמרה האישה, "מעולם לא ידעתי שאתה כזה גאון שהרי כאן בעולם הזה היית טרוד בעול הפרנסה ולא למדת הרבה תורה". אמר לה בעלה: "תדעי לך שגם אני לא ידעתי זאת, רק כשנפטרתי נתמלא ראשי בכל התורה שלמדתי לפני שחזרתי בגלגול".

שאלה האישה את בעלה: "מדוע יוסף שלנו לא מצליח בעסקיו?", אמר לה הבעל: "מפני שיוסף עשה דין תורה ליהודי אחד וזכה בו, אבל היהודי הזה נפגע קשות, וכלל הוא, שכל הנענש בסיבת חברו גם חברו נענש. לכן גזרו עליו דין קשה מאוד ואני התחננתי שיתנו לו רק ארבע שנים רעות של חוסר הצלחה בעסקים, בעוד שנה יגמר העונש והוא יצליח בעסקיו".

הוסיפה האישה לשאול את בעלה: "ומדוע בננו דוד עדיין לא מצא את זיווגו, הרי הוא בו 24 כבר?", ענה לה בעלה: "האשה המיועדת לו משמיים עדיין צעירה ונמצאת כעת בארץ אחרת, בעוד חמש שנים היא תבוא ותביא עמה את כל צרכי החתונה". הוסיפה האישה לשאול: "ולמה קרה לנו האסון הנורא שבננו הקטן בן השלוש נרצח באכזריות ע"י גוי שיכור?", לקח אותה בעלה אל מקום אחד בו ראתה כמין חופה גדולה עשויה אבנים טובות ומרגליות, והנה יורד מלאך קטן והרגישה שזה בנה, מיד התעלפה האשה, בעלה נתן לה עלה אחד להריח והכרתה שבה אליה, היא ראתה את בנה הקטן בן השלוש שנרצח זוהר ומחייך אליה.

שאלה אותו: "מדוע הלכת בגיל כה צעיר?", ענה לה הבן: "תדעי לך אמי שהייתי כבר בעולם הזה, ובעיר שהייתי גרו גויים ועשו פרעות ביהודים, ולקחה אותי גויה אחת וגידלה אותי, ובמשך שלוש שנים הניקה אותי, גדלתי ונהייתי גאון גדול בתורה וכשנפטרתי לבית עולמי אמרו לי שאני צריך לרדת ולינוק שלוש שנים מחלב יהודיה כדי לכפר מה שינקתי מהגויה, ואת זכית להניק אותי שלוש שנים וכשנסתיימו חזרתי למקומי בגן עדן".

שאלה האם: "אבל מדוע נהרגת בצורה כל כך קשה ואכזרית?" אמר לה הבן: "הייתה גזירה רעה על כל יהודי העיר, והיו צריכים כולם למות, ובזה שהגוי הרג אותי הייתה זו כפרה עבור כולם והתבטלה הגזירה, ואני נכנסתי ישר לגן עדן".

אז אמר לה בעלה: "את רואה שלכל דבר יש תשובה, תדעי לך שהקב"ה לא בורא ולא מוריד דבר רע בעולם, "מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב", הקב"ה ישתבח שמו הוא טוב כמו שכתוב (תהילים קמה, ט): "טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", והכל לפי הצדק והאמת והכל נמדד בצדק וביושר "צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא".

בעלה גם הוסיף ואמר: "כאן טוב לי מאוד, אבל איני יכול לסבול את אנחותיך ואת דמעותיך. עשי לי טובה ותתחילי לחיות בשמחה".

היא התעוררה משנתה, כאילו נולדה מחדש, זמן רב המשיכה לשכב עם חיוך על פניה, תוך שהיא נזכרת בבעלה המאושר ובנה המחייך. אבן נגולה מעל לבה והיא קיבלה תנחומים.

אנחנו אומרים הראנו ה' חסדיך, תראה לנו שמה שאתה עושה בעולם זה לטוב לנו, לא תמיד אנו חושבים שדברים שקורים הם טובים ומועילים לנו, חלק מהדברים מתגלים רק לאחר זמן, כמו אותו אדם שנכנס לו קוץ ברגלו ואיחר את הפלגת האוניה, בה היה

צריך להפליג. לאחר כמה זמן נודע לו שהספינה טבעה, אז הבין מדוע נכנס הקוץ ברגלו, ואמר להקב"ה: "אוֹדְךָ יְיָ כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי".
פעמים הטובות והחסדים שעושה הקב"ה עם האדם לא יתגלו לו לעולם, והוא אפילו לא ידע איזה ניסים ונפלאות וחסדים עשה עמו בורא עולם, שאין בעל הנס מכיר בנסו. לכן יאמין באמונה שלימה שהכל לטובתו של האדם.
פעם ישבו לפני הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב שני יהודים פשוטים, והתאוננו על מצבם. שאלם הצדיק: "כיצד הייתם אתם נוהגים, לו אתם הייתם מנהיגים את העולם?" השיב האחד: "הייתי עושה שלא יהיו בעולם עניים ועשירים, אלא שלכל בני האדם יהיה בשווה". אמר השני: "אני הייתי מבטל את כל המלחמות ומשכין שלום ושלווה בין כל המדינות".
"ואני", אמר להם רבי לוי יצחק, "הייתי עושה בדיוק כפי שזה כעת, כאשר הקב"ה מנהל את העולם, כי אין ספק שכל מעשי השם יתברך הם לטובה, בשלמות ובאמת, אלא שחסרה לנו הידיעה וההשגה בחשבונות של מעלה".

הצור תמים פעלו

נאמר בתורה: "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא".
לכאורה קשה, מה שבח הוא למשפטי השם יתברך שאין בהם עוול, וכי במשפטי בני אדם מותר שיהיה עוול?
ביאר רבי יצחק בלאזר: משפטי בני אדם, אף שנעשו על פי הדין והיושר, לא יתכן שלא יהיה בהם שום עוול ועיוות הדין, כי אין בכוחו של בשר ודם לכוון בדקדוק את גודל החטא ועומקו, ובוודאי שאין באפשרותו למדוד את מידת העונש המדויקת המגיעה לחוטא, אלא שבשר ודם אומד כפי יכולתו את החטא ועונשו, ועל פי אומדנו קובע וגוזר את הדין.
זאת ועוד על הפסוק "משפטי ה' אמת צדקו יחדו" פירשו כי במשפט בשר ודם נלקח בחשבון רק שיעור הצער והכאב של החוטא עצמו, ואף שבהכרח מעונשו של החוטא נגרם צער וסבל גם לסובבים אותו, אם זה לבני משפחתו או לידידיו ומכריו, הרי אין באפשרותו של בשר ודם להתחשב בכך בגוזרו את עונשו של העבריין, נמצא אפוא, שבכל עונש שניתן ע"י בשר ודם, בוודאי נענשים וסובלים גם אלו הנקיים מכל חטא ואשמה.

אבל להבדיל, משפטי ה' אינם כן, כל פרט ופרט נלקח בחשבון - אין צער, ולו גם הקטן ביותר, הנגרם לאדם בדרך מקרה. עונשו של החוטא, כמו גם של הסובבים אותו, נמדד בדיוק מופלא. אם יצויר שיגרם צער או בושה לאדם שאינו ראוי מצד עצמו לעונש זה. הרי לא ייענש החוטא כלל וכלל. לכך כיוון הכתוב באומרו: "משפטי ה' אמת - צדקו יחדיו".

על הפסוק "וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל ה' אֱלֹקֵיכֶם כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל הָרָעָה" מפרש רש"י: "קרעו לבבכם ולא תצטרכו לקרוע בגדיכם מחמת אבל". הפסוק מתייחס אל קרוביו של הנפטר באומרו להם שאם ישובו אל ה', לא יצטרכו לקרוע בגדיהם כיון שלא ימותו קרוביהם. ולכאורה דבר פלא הוא, כיצד תועיל תשובתם להציל את קרובם ממיתה, הרי אם חטא ופשע הקרוב עד שנגזרה עליו מיתה, כיצד תועיל תשובת קרובי משפחתו להצילו מהעונש?

ברם הם הם הדברים, היות ומצד שלימות משפטי ה', הם יתכנו רק אם "צדקו יחדיו", העונש וכל פרטיו וכל הנגרר והמסתעף הוא בצדק ואמת. הרי אם ישובו בני המשפחה בתשובה שלימה, שוב לא יהיו הם חייבים בעונש וממילא לא ניתן יהיה להעניש את קרובם ולהמיתו, כדי שלא יצטערו ויסבלו בסיבתו הרי שתשובתם תביא לכך שלא יצטרכו לקרוע בגדיהם ולהתאבל. (עפ"י שיחות מוסר)

משפטי ה', שהם אמת מצד עצמם, הרי גם צדקו יחדיו, שכל הדינים שנגזרו על בני אדם יחדיו, צודקים הם. כי אם בעקבות גזר-דין על אדם אחד, ייגרם צער לעוד הרבה אנשים, הרי שברור שצער זה מגיע להם על פי דין, כעונש על חטאיהם.

משל למה הדבר דומה? לפסיפס ענק, אשר מי שרואהו כולו, מקבל תמונה ברורה להנהגת הצדק והיושר של הקב"ה. אולם אנו, בעוונותינו, רואים רק אבן פה ואבן שם מתוך אלפי האבנים. ואם גם מעט האבנים הללו, יש בהם כדי להראות כי "צדק ומשפט מכון כסאו", וכי "חסד ורחמים מלא כבודו", הרי שעל אחת כמה וכמה, שהפסיפס השלם, הגלוי אך ורק לו ית"ש, קורן ומבהיק מצדקת משפטיו.

ככל שנַרבה לחשוב ולהתבונן, יתגלו לנו יותר ויותר חלקים מפסיפס הצדק השמימי של בורא העולם, "המנַהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים". וכה רחב הוא הפסיפס, וכה מצומצמת ראייתו של האדם, עד שבעל כרחנו נאלצים אנו להודות "כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיו דבריך מעטים".

עוה"ז ועוה"ב משולים לתמונה רקומה (גוֹבְלֶן). מצדו האחד הוא סבוך בחוטים, מבולבל ונפתל. כשהופכים אותו על פניו, מתגלית תמונה מושלמת, מסודרת להפליא ומרהיבה ביופיה.

רבינו החפץ חיים היה מפרש עניין זה באופן אחר:

להבין ולהשיג משפטי ה', לדעת על מה ולמה הגיעה לאדם צרה כלשהי, נזק או עניות וכדו', יתכן רק ליודע את אשר עברה נשמתו בגלגול הקודם, ולשם איזה עניין ותיקון נתגלגל ובא לעולם הזה.

זו כוונת הכתוב "משפטי ה' אמת צדקו יחדו" - דווקא "יחדיו", כשיודעים מה נעשה עם אדם זה קודם יצירתו, ואיך וכמה השתדלה נשמתו לשוב לעולם הזה, כדי שתינתן לה ההזדמנות לתקן פגם או מעשה שעשתה, או אז ייווכח לדעת כי המשפטים אמת וכל צער ונזק שבא עליו הם באמת חסד ורחמים. כיון שעל ידם יוכל לתקן את נשמתו ולזכות לחיי נצח.

(עפ"י החפץ חיים)

מעשה קטן, אבל גדול

בגמרא (עבודה זרה יח.) נאמר: "תנו רבנן: כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: "חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהלות ברבים] וספר מונח לך בחיקך!", אמר לו: "מן השמים ירחמו". אמר לו: "אני אומר לך דברים של טעם, ואתה אומר לי מן השמים ירחמו?! תמהה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר התורה באש!", אמר לו: "רבי, מה אני לחיי העולם הבא?", אמר לו: "כלום מעשה בא לידך?", אמר לו: "מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים", אמר לו: "אם כן, מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי". אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתן מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו. הביאוהו וכרכוהו בס"ת, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור וכו'..."

ונשאלת השאלה, מדוע ר' חנינא נקט דווקא במעשה זה שהתחלפו לו כמה שקלים של צדקה, שהוא כביכול מעשה פשוט וקל, כאשר הוא עושה מעשים גדולים ועצומים מתוך מסירות נפש עצומה כאשר הוא מקהיל קהילות ומלמד תורה ברבים!

קודם שנבוא ליישב, יש לשאול על המשנה הידועה (בסוף מסכת מכות): "רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר".

ולכאורה קשה, מדוע הקב"ה הרבה על עם ישראל מצוות, אם כדי להרבות בשכר, היה מספיק לתת מעט מצוות עיקריות ולשלם עליהן בכפל כפליים. ועוד שא"כ יצא שכרם בהפסדם, שאם לא יקיים רוב התורה יקרא רשע.

ונראה ליישב עפ"י הרמב"ם שכתב: (בפירושו למשניות): "מעיקרי האמונה בתורה כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה, הנה זכה בה לחיי העולם הבא, ועל זה אמר רבי חנניא כי המצוות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהן על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה החיה נפשו באותו מעשה.

וממה ששאל ר' חנניא בן תרדיון "מה אני לחיי עוה"ב", והשיבו המשיב: "כלום מעשה בא לידך?", כלומר, האם נזדמן לך לעשות מצוה כהוגן? והשיבו כי נזדמנה לו מצות צדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר וזכה לחיי העוה"ב. ופירוש הפסוק "ה' חפץ למען צדקו" - לצדק את ישראל למען כי "יגדיל תורה ויאדיר".

שלא עשני גוי

כשיהודי קם בבוקר, אומר: "מודה אני", נוטל ידיים ומברך ברכות השחר. בין הברכות אנו מברכים גם: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם **שלא עשני גוי**". ונשאלת השאלה מה לא טוב בלהיות גוי?

לפי תורתנו הקדושה, כל גוי מחויב בשבע מצוות בני נח שהם: **אבר מן החי** (לא לאכול מבשר של חיה לפני שמתה), **ברכת ה'** (לא לקלל את ה'), **גזל** (לא לגנוב ולא לגזול), **דינים** (חוקים ומשפטים כמו שיש בכל מדינה), **גילוי עריות** (לא לקיים יחסי אישות עם בני המשפחה או עם אשת איש), **שפיכות דמים** (לא להרוג) **ועבודה זרה** (להאמין בבורא העולם ולא לעבוד אלילים). אם גוי שומר על מצוות אלו, נקרא חסיד אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא.

אבל ליהודי יש תרי"ג (613) מצוות: רמ"ח (248) מצוות עשה ושס"ה (365) מצוות לא תעשה, שאם עובר עליהן, אפילו על אחת מהן, מגיע לו עונש, ורק אח"כ עולם הבא.

נמצא שגוי יכול להגיע בקלות לעולם הבא, הוא לא צריך לשמור על כשרות, לא לצום ביום כיפור ולא לשמור שבת ובמילא גם לא נענש על זה. א"כ מדוע לא טוב להיות גוי?

חז"ל מגלים לנו שההפך הוא הנכון: "רבי חנניה בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. שנאמר: ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר".

אנו רואים מכאן שריבוי המצוות הינו זכות לעם ישראל. בכל מצווה שיהודי מקיים נוצר מלאך, מליץ יושר, שמסנגר עליו ביום פקודה. המצוות מזככות את נפש האדם ועל כל מצווה ומצווה שעושה, מגיע לו שכר עצום שאין אנו מסוגלים לדמיין, והן אשר מביאות את האדם לידי השכר בעולם הבא שזו התכלית שלשמה נוצר.

מעשה היה בבית ההארחה במושב שורש. משגיח הכשרות של המקום, היה נוהג לארגן מדי יום ביומו מניין לתפלת מנחה. יום אחד ראו שחסר עשירי למניין. המשגיח יצא לחפש אדם להשלמת המניין, פגש יהודי פשוט, והציע לו להצטרף.

לא הבין האיש מה הוא שח, ומה פרושו של המשג 'מניין'. לאחר שהוסבר לו גדל חשיבות המצוה, הסכים האיש להצטרף אליהם. והנה אך עלה שלש מדרגות לבית הכנסת, הגיע בנו של אחד המתפללים, וכבר לא היה צורך באותו יהודי. הודה לו המשגיח על רצונו הטוב, ופטרו לשלום.

לאחר כעשר שנים, רואה משגיח הכשרות בחלומו, את אותו אדם שרצה להשלים מניין, ופניו קורנות. האיש אמר לו: "עזבתי את העולם לפני כחודש... ואי אפשר לתאר איזה שכר קבלתי בשמים על שלוש המדרגות שעליתי כדי להשלים לכם את המניין... אני מבקש ממך, יש לי בן אחד ויחיד, רחוק מתורה ומצוות, המתגורר בירושלים, לך אליו, ותבקש ממנו בשמי שיאמר עלי קדיש".

ואם כה גדול שכרו של מי שעלה שלוש מדרגות כדי להשלים מניין ולבסוף לא היה בו צורך והלך, א"כ מהו שכרו של מי שמתפלל את כל התפלה?

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, קוֹנֶה לוֹ פָּרַקְלִיט אֶחָד. וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת, קוֹנֶה לוֹ קַטֵּיגוֹר אֶחָד. תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּתְרִיס בִּפְנֵי הַפֻּרְעָנוּת. (אבות ד, יא)

בכל מצוה שאדם עושה, נוצר מלאך טוב, וכן להיפך, אם עושה עבירה, נוצר חלילה מלאך רע. בשעה שעושה האדם תשובה ומתוודה על מעשיו, אותו מלאך מקטרג, נמחה וכלה מן העולם.

על פי כלל זה מסביר רבי מאיר מפרמישלאן את דברי רש"י בפרשת וישלח, על הפסוק "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו", מי הם אותם מלאכים? מסביר רש"י: "מלאכים ממש".

וצריך להבין, הלא ליעקב אבינו היו עבדים ושפחות לרוב, גם אחד עשר בנים היו לו באותה עת, ואם כן, למה לו לשלוח מלאכים ממש, מדוע לא הסתפק בשליח בשר ודם? עונה רבי מאיר: אלו לא היו סתם מלאכים, אלו היו "מלאכים ממש" - ממ"ש ראשי תיבות: **מן מעשים שעשה**.

יעקב אבינו העדיף לשלוח לפני עשיו את המלאכים אשר נבראו בזכות תורתו ומעשיו הטובים. ידע יעקב אבינו, כי בעת צרה, עליו להיעזר באותם פרקליטים שימליצו טוב בעדו, ויגנו עליו מיד אחיו מיד עשיו.

אמרו חז"ל על המצוות:

אמר רבי אמי: אפילו חישב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. אמר רב חיננא בר אידי: כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר: "שומר מצוה לא ידע דבר רע". אמר רב אסי ואיתימא רבי חנינא: אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה - הוא מבטלה, שנאמר: "באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה" וסמיך ליה: "שומר מצוה לא ידע דבר רע". (שבת סג.)

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: כל העושה מצוה אחת בעוה"ז - מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב, שנאמר: "והלך לפניך צדקך", וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז - מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר: "ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו". ר"א אומר: קשורה בו ככלב. (סוטה ג:)

כל העושה מצוה אחת - מטיבין לו, ומאריכין לו ימיו, ונוחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצוה אחת - אין מטיבין לו, ואין מאריכין לו ימיו, ואינו נוחל את הארץ. (קידושין לט:)

ישנן מצוות לא תעשה, שמצד אחד אם עובר עליהן, אמנם נענש, אך מצד שני, אם מתגבר על יצרו ונמנע מלעשותן מגיע לו שכר עצום, ועל זה אמר הגאון מוילנא: "על כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו, זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריאה יכולים לשער".

אם כן, באמת ברוך שלא עשני גוי.

(הסיפור הבא מתאים גם כהמשך לדרשה זו)

סיפור בעניין השכר בעוה"ב

באחד מהבתים בעיירה ראדין שבפולין, נשמעו מהמטבח קולות מוזרים. בעל הבית שהיה יהודי ירא שמים, רץ בבהלה אל מקור הקול, ולתדהמתו הרבה מצא את אשתו, מוטלת על ספסל, בעיניה מבט אימתני ומגרונה יוצאים דיבורים בשפה הפולנית בקולו של גבר זקן.

הקול היוצא מגרונה של האשה ביקש שייקחו אותו תיכף ומיד אל הרב הצדיק שמתגורר בעיירה, הוא רוצה לומר כמה מילים וכדאי גם שכמה שיותר יהודים יבואו וישמעו.
הבעל ההמום הזדעזע מהמחזה המוזר ואץ רץ לבקש עזרה מעוברי אורח. אנשים טובים באו לעזור וכאשר ראו את האשה, מיד הכריזו במקהלה שמדובר בדיבוק, ואכן יש להזדרז ולהביאה אל הרב ה'חפץ חיים'.
נטלו את האשה ולקחו אותה לביתו של קדוש ישראל ה'חפץ חיים', אשר היה בקי בנסתרות ובעניינים עליונים. השמועה כמובן עשתה לה כנפים ומאות יהודים התאספו ליד ביתו של הרב. ה'חפץ חיים' ביקש מהרוח אשר נכנסה בזאת האשה לספר מיהו, מה חפצו ומדוע בא בדיבוק באשה זו?
הדיבוק, שהיה רוחו של פריץ נוכרי זקן, התחיל לספר, סיפור מדהים, מופלא ומרגש. זהו מעשה אמיתי ואחד ממאות העדים לו הוא רבי אליהו לופיאן, תלמיד ה'חפץ חיים', שהיה נוכח באותו מעמד, ולאחר עשרות שנים סיפר אותו לתלמידיו בישיבתו בכפר חסידים.
כחמישים שנה לפני אותו מעשה, התגורר במרחק רב מהעיירה ראדין אציל פולני עשיר שהיה לו רכוש רב: אחוזות ושדות, עסקים רבים ומאות פועלים עמלים. הפריץ האציל היה טוב לב ונוח לבריות, ומאמין גדול בבורא העולם שהוא צופה ומשגיח והכל ממנו יתברך. את האמונה הזאת קיבל הגוי מהיהודים רבים שעבדו באחוזותיו ביושר ובתום לבב. הנהגות היהודים נשאו חן בעיניו והוא הרבה לשוחח עמם בעניינים של תכלית הבריאה. מהם שמע שדי לו כגוי באמונה היסודית באל חי ובקיום שבע מצוות בני נח בכדי לקבל את השכר הצפוי לו בעולם הבא. הפריץ האציל היה מאמין ומכבד מאוד כל יהודי, ממונו הלך ופרץ והיה לו עושר ואושר עד בלי די.
יהודי בשם אייזיק היה מנהל האחוזות של הפריץ. הוא היה איש תם וישר והשתדל מאוד בשמירת התורה וקיום המצוות, בין אדם למקום ובין אדם לחברו, אם כי היה יהודי פשוט בתכלית. רוב היממה עסק בניהול האחוזות ועסקי הפריץ, אך כל זה לא גרם לו לדלג על חובותיו כיהודי. תפילותיו היו בכל לב, וכל מצוה קיים בהידור ובשמחה.
באחד הימים פנה הפריץ אל מנהל אחוזותיו היהודי ושאל אותו בסקרנות ובתמימות: "אמור נא לי אייזיק היקר, אני הפריץ, כאשר אסיים את שנותי עלי אדמות, היכן יניחו אותי - בגן עדן או שמא, חס וחלילה, בגיהינום?
אייזיק היה נבוך מהשאלה הישירה, הוא ידע שאדונו מתעניין בחיים שלאחר המוות ובעולמות העליונים. הוא נזכר ששמע פעם על כך שליהודי יש נשמה קדושה וטהורה.

אחרי הפטירה הנשמה צריכה לעבור זיכוך וטיהור, אח"כ תשוב לכור מחצבתה ותיהנה מזיו השכינה. אולם בגוי קיימת דרגה נמוכה בבחינת רוח, ואם הוא היה טוב בזה העולם אכן מגיע לו שכר בעולם הבא, אך לא כמו ליהודי.

אייזיק אמר לפריץ: "ברור לי ללא כל צל של ספק שאתה תיקבר בשיבה טובה ורוחך תשכון בגן עדן. כל ימיך נהגת כהוגן עם בני האדם ולא עברת על אף אחת מאותן שבע המצוות אשר ציווה הבורא את בני האדם שאינם יהודים".

הפריץ חייך חיוך רחב למשמע התשובה, ואז שאל: "ואתה אייזיק חביבי, היכן תהיה נשמתך לאחר פטירתך?"

- "אני...", השיב אייזיק בפנים מכורכמות, "אני אהיה בגיהינום".

- "על מה ולמה?!" נחרד הפריץ, "הן איש טוב אתה, צדיק וישר, שומר את השבת ומקיים את המצוות אשר ציווה אתכם אלוקיכם, מדוע שיענישו את מי שאינו בר עונשין?"

- אייזיק ניסה להסביר את המעט שידע, ש'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', הוא מלמל דבר מה על זיכוך הנשמה מחטאים קטנים אשר מעכבים את הכניסה לגן עדן ולכן יש לעבור קודם את הגיהינום.

הפריץ, כמובן, לא הבין ושמר את התשובות המפתיעות בלבו.

שנים רבות חלפו עברו, הפריץ הזקין, כוחו נחלש, ראייתו התדרדרה וגם שמיעתו, אך חיוכו הטוב ואהבתו את הבריות לא פחתו ממנו. עד שיום אחד חייו הגיעו לסיומם. בני ביתו ומשרתיו, תושבי אחוזותיו והפועלים הרבים, יהודים ולהבדיל גויים שהתפרנסו דרכו בכבוד, הצטערו באמת וליוו אותו בדרכו האחרונה.

רוחו עלתה למעלה ובית דין מיוחד מנה את מעשיו בעולם הזה. שם מצאו שכל ימיו היה ישר דרך ומאמין, התפלל אל הבורא יתברך ושמר את מצוותיו כפי שהיה מחויב כגוי. גם בעסקי הממון מעולם לא שיקר ולא הונה. הוא היה טוב ומיטיב ליהודים, בני העם הנבחר, הוא העסיק רבים מהם באחוזותיו והיה שליח לפרנסם. לא מנע מהם לשמור את השבת והמועדות ואף העניק להם זמנים מיוחדים תוך כדי העבודה לתפילה ולתורה. א"כ מגיע לו שכר הגון עבור כל זאת.

"גן עדן", דרש הפריץ, "כך הבטיח לי אייזיק היהודי". בבית הדין הסבירו לו שאין הוא יכול להכנס לגן עדן הצפון ליהודים, אך יכול הוא לקבל סוג אחר של גן עדן, משהו מיוחד שמתאים לגויים. "מיד יעבירו אותך אל 'עולם הדמיון', שם לא תדע שאתה כבר לא בין החיים, תחוש צעיר לימים, תמשול על אחוזות ענק. מאות משרתים יעמדו הכן

למלא את רצונך, ובשונה מן העולם ממנו הגעת, לא יהיו לך כל בעיות של ממון ובריאות, תחרות או עגמת נפש. תחוש כל העת ברום המצב והמזל, ונחת רוח תלווה אותך לנצח".
הפריץ הסכים אך ביקש ואמר: "זכורה לי היטב מן העולם שלמטה דמותו המיוחדת של אייזיק היהודי, מנהל האחוזות שלי. הוא אמר לי שאני אקבל גן עדן ואילו הוא עתיד לסבול גיהינום, והדבר הפליא אותי עד מאוד. כעת אני רואה שהחלק הראשון מתקיים ואני מקבל שכר, אבקשכם שכאשר אייזיק יגיע לכאן תאפשרו לי לראות מה נעשה בדינו".
הממונים בדקו והבטיחו לו שכך יעשו...
הפריץ הוכנס אל עולם הדמיון. הוא קיבל אחוזה ענקית ומפוארת. טירה נהדרת עמדה לרשותו וצבא רב של מנהלים ומשרתים לעשות רצונו. כל מסחר אשר שלח בו יד הצליח והניב לו רווחים עצומים. כל אשר ציווה התקיים מיד. רוחו היתה טובה עליו תמיד ו'חייו' זרמו בנחת ובשלווה עילאית.
לאחר שלוש שנים בהן שהה הפריץ בעולם הדמיון בטוב ובנעימים, הגיע זמנו של אייזיק היהודי להפטר מן העולם. באותה שעה הגיעו מלאכים צחורים אל האחוזה והודיעו לו שעל פי בקשתו מוציאים אותו לזמן קצר מהעולם המדומה בו הוא שרוי. ברגע הראשון לא הבין הפריץ במה המדובר, מבחינתו הוא היה חי בעולם נפלא וטוב, עד שנזכר שלמעשה הוא כבר מת ורוחו נמצאת בעולם הדמיון. הפריץ הובא אל בית הדין העליון לדיני נשמות לחזות במשפטו של אייזיק מנהלו היהודי.
את מהלך המשפט הוא לא הבין, אך הוא הבין את גזר הדין שהחריד אותו עד מאוד - י"ב חודשים בגיהינום (ללא אפשרות של הורדת שליש על התנהגות טובה). היהודי אייזיק אכן צדק ואכן הוא הולך לגיהינום, הוא ניסה לצעוק לדיינים שיש להם טעות, הוא מכיר את אייזיק שהוא יהודי ישר וטוב... מגיע לו לכל הפחות את עולם הדמיון.
בבית הדין הסבירו לפריץ שאייזיק לא יישאר בגיהינום לנצח. הנשמה היהודית זכה וברה, ואייזיק עשה הרבה מצוות ומעשים טובים אשר מגיע לו עליהם שכר עצום, אולם כמה כתמים קטנים מחמת עבירות קטנות שעשה אייזיק בחייו מונעים ממנו כעת לקבל את שכרו. עליו להיכנס קודם לגיהינום בכדי להיצרף ולהיטהר, שם יכבסו את נשמתו מן הכתמים ותהיה זכה וברה לקבל את שכרה בגן עדן.
הפריץ ביקש מהם, אם אפשר, לראות את נשמתו של אייזיק כאשר תזכה להיכנס לגן עדן. בבית הדין הסכימו לכך, בבוא הזמן יוציאו אותו מעולם הדמיון כדי לראות לרגע אחד בלבד את אייזיק בגן עדנו.

הפריץ שב למלכותו המדומה וכעבור י"ב חודשים העירו אותו שוב כדי לראות את אייזיק מקבל את שכרו. הפריץ לא היה מסוגל להכיל את האור הגדול. הוא הביט וראה שאין במקום לא בתים ולא פרדסים, לא אחוזות ולא משרתים. את אייזיק הוא הצליח לראות רק מהצד, אך המראה היה עצום ונורא. אייזיק היה זורח מאושר, חש בתענוג עילאי שאין דומה לו. הפריץ הבין שאייזיק נהנה מזיו השכינה וכל העולמות וההנאות הם חסרי ערך לעומת התענוג הרוחני העצום של גן עדן.

הוא כל כך נהנה להביט במי שנהנה והבין שהתענוג של אייזיק עצמו הוא בלא שיעור. הוא רצה להביט עוד ועוד, אך אחרי דקה בדיוק, נטלוהו משם הממונים, הרי הרשות ניתנה לדקה אחת בלבד. "בבקשה", התחנן הפריץ, "הראוני לעוד רגע אחד את המראה הגדול הזה, אני עזרתי ליהודי הזה לקיים את התורה והמצוות, אינני מבקש שכר כמותו, אך לפחות לראותו בשעתו הגדולה..."

הממונים פנו להנהלה כדי לברר. כעבור שנייה הם שבו ואמרו שהבורא יתברך עצמו הסכים לבקשתו של הפריץ לעוד רגע אחד שיזון את עיניו ממראהו של אייזיק נהנה מזיו השכינה. אך יש תנאי לדבר: על הפריץ לרדת חזרה אל העולם שבו האנשים עדיין חיים, יבחר מקום שבו נמצאים יהודים ויזהיר אותם על קיום המצוות, ועשיית חסד. שיספר להם את גודל התענוג, המגיע בגן עדן למי שקיים מצוות ועשה רצון ה' ית'. רק אחרי שיפרסם את כל הקורות אותו בעולם הזה ובבא, אז יוכל לשוב ולראות עוד רקע קט את אייזיק זורח מהתענוג העילאי והקדוש של זיו השכינה בגן עדן.

מעשה ברבה בר אבוה שמצא את אליהו הנביא בבית קברות של גויים. רבה שאל אותו כיצד הוא עומד בתוך בית קברות והרי הוא כהן? אליהו הנביא תמה עליו כיצד אין הוא יודע את ההלכה שאמר רבי שמעון בר יוחאי, שקברי גויים אינם מטמאים? מדוע אין הוא בקי בסדר טהרות? אמר לו רבה: "העניות גרמה לי זאת, עלי לעבוד כדי להתפרנס ולהביא טרף לביתי".

לקחו אליהו והכניסו לגן עדן. אמר לו: "פשוט בגדיך ולקוט מאלו העלים". לקח רבה מהעלים אשר הדיפו ריח גן עדן, וצרר אותם בתוך גלימתו. כאשר בא לצאת, שמע קול שאומר: "מי רוצה לאכול עולמו בחייו כמו רבה בר אבוה?!

כאשר שמע זאת, מיד השליך את כל העלים מתוך הגלימה, אולם הריח הטוב נשאר בה. רבה בר אבוה מכר את הגלימה בשנים עשר אלף דינרים וחילק את הכסף לבני ביתו.

ערכן של מצוות

מעשה ביהודי מהונגריה שהנאציים ימ"ש רצחו בדם קר את כל בני משפחתו והוא התגלגל לאושוויץ. שם היה עמו באותו הדרגש בצריף יהודי תלמיד חכם צדיק, שידע את כל התפילות בע"פ וגם ידע לחשב את התאריך העברי. כאשר הגיע חודש ניסן, אמר לו היהודי הצדיק: "כבר חודש ניסן, עוד מעט פסח... מרור יש לנו כאן בשפע, אך מה יהיה עם מצות?"

באותה תקופה בעלות הברית הפציצו מחסן של תבואה באזור. כמה יהודים מעונים החליטו לנצל את ההזדמנות ולנסות לקחת משם חיטים ולאפות מצות. אותו ניצול שואה סיפר שהוא התנדב להסתכן וללכת לשם. הוא הצליח לצאת מהמחנה בלי להתפס, להגיע למחסן החיטים, לקחת חיטים, לטחון אותם בעזרת אבנים וגם בדרך לא דרך לאפות כמה מצות בודדות.

הוא ניסה לחדור למחנה עם המצות והצליח לעשות זאת, אך בכניסתו לצריף תפס אותו קצין הגסטאפו שהרגיש בו שהוא מחביא משהו על גופו. הוא לקח ממנו את המצות והכה אותו מכות רצח עד שהתעלף. כאשר התעורר, מיוסר מכאבים, הוא חיפש את המצות והצליח למצוא רק כמה חתיכות שביחד יש בהן שיעור כזית.

הוא סיפר לחברו כל מה שעבר עליו, וזה ביקש ממנו והתחנן שיאפשר לו לקיים את מצוות אכילת המצה: "תן לי את המצה ואני אומר לך את כל ההגדה"... הוא הפציר בלי סוף ולבסוף בעל המצה הסכים לתת לו את המצה אך בתנאי שאת שכר המצווה יקבל הנותן ולא האוכל. וכך היה. זמן קצר לאחר הפסח, נהרג היהודי הצדיק על קידוש ה'.

אותו יהודי שוויתר לחברו על המצה בסופו של דבר הצליח לשרוד ועלה לארץ ישראל.

כמה שנים לאחר מכן (בשנת תשל"ח) הגיע אליו חברו הצדיק בחלום והוא מתחנן ובוכה: "אתה נתת לי את המצה באושוויץ ואת שכר המצווה השארת אצלך... אנא ממך, תן לי גם את שכר המצווה".

אותו יהודי קם נסער והלך אל האדמו"ר ממכנובקה. הוא סיפר לו את כל הסיפור ושאל אותו בדמעות: "האם עלי לוותר לו גם על שכר המצווה?"

אמר לו האדמו"ר: "מצד מדת היושר, מן הראוי שתוותר לו גם על שכר המצווה!"

"למה?", שאל היהודי.

הרב השיב לו שהוא זכה לחיות ולקיים עוד הרבה מצוות, אך חברו שנפטר בקיצור ימים ושנים לא יכול לעשות זאת... האדמו"ר נתן ליהודי שני מפתחות ואמר לו: "אני נותן לך שני מפתחות: אחד של בית המדרש שלי והשני של ארון הקודש. לך לשם, פתח את

ארון הקודש, סגור אחריך את הפרוכת, וככה לפני ספרי הקודש ספר את כל סיפורך, אל תחסוך במילים... לאחר מכן תאמר שאתה מוותר לאותו יהודי על שכר המצווה של אכילת המצה, ואח"כ תבוא אלי".

היהודי עשה כמצוות הרב וסיפר את סיפורו בארון הקודש, במשך זמן רב ובדמעות רבות ולבסוף אמר כמה פעמים שהוא מוותר... כאשר סיים הוא הרגיש חולשה רבה. הוא מסר לגבאי את המפתחות ואמר לו שהוא אינו מסוגל לעלות כעת אל הרבי כי הוא שרוי באפיסת כוחות. הוא הגיע לביתו והלך לישון. הנפטר נגלה אליו שוב בחלום זורח מאושר כדי להודות לו. כאשר התעורר, הגיע לרבי וסיפר לו על החלום השני.

אמר לו האדמו"ר: "תראה, אותו יהודי שהיה צדיק ותלמיד חכם וזכה למות על קידוש ה' מתוך ייסורים בשואה, אשר בוודאי זכה לקיים מצוות רבות מאוד בימי חייו, ובכל זאת בא אליך ומתחנן שתוותר לו על שכר של מצווה אחת... האם יש לך מושג מה זה מצווה?!"

חבל על הזמן, צריך לאסוף כמה שיותר מצוות!

תקוות אנוש רימה

נאמר במשנה (אבות ד, ד): רַבִּי לְוִיטָס אִישׁ יַבְנֶה אוֹמֵר, מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ, שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה.

למה להיות מְאֹד מְאֹד שְׁפַל רוּחַ? מפני שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה! אם נשאל ילדים מה כל אחד רוצה להיות כשיהיה גדול, אחד יאמר שרוצה להיות רב חשוב, שני טייס, אחר רופא, וכן על זה הדרך. אבל אף אחד לא יקום ויאמר: "אני מאוד רוצה להיות בקבר, שיאכלו אותי התולעים".

א"כ אינו מובן מה שחז"ל אומרים שתקוות אנוש רימה.

ונראה לבאר בס"ד עפ"י הגמרא (ראש השנה יז.): "אמר רבא: כל המעביר על מדותיו (מוותר) מעבירים לו על כל פשעיו, שנאמר: 'נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע', למי נושא עון? למי שעובר על פשע". ופירש רש"י: "אין מדת הדין מדקדקת אחריו, אלא מניחתו והולכת". הגר"ח שמואלביץ זצ"ל דייק, כי מדברי רש"י נראה, שאף על פי שלא נתכפרו לאדם פשעיו ועדין חוטא הוא, מכל מקום, כיוון שמעביר על מדותיו מדת הדין מניחה לו.

הגמרא שם מספרת על רב פפא שבא לבקר את רב הונא בריה דרבי יהושע שחלה. כשראה את מצבו האנוש, אמר שיכינו לו תכריכין. לבסוף נרפא רב הונא בדרך נס, ואמר שאכן נגזרה עליו מיתה, אלא שהקב"ה אמר, שמכיוון שאינו עומד על מדותיו

אלא מעביר עליהן, אל תדקדקו אחריו. רואים אנו, שאף לאחר שנגזרה עליו מיתה והיה כבר במצב של גסיסה, הועילה לו מדה זו להצילו מן הדין ולהשיבו לתחיה.

באחד מבתי הכנסת נהגו למכור את מקומות הישיבה לתפילה בימים הנוראים. המקומות הטובים עלו יותר, הפחות טובים עלו פחות, ומי שלא שילם קיבל מקום מיוחד על גבי השטיח.

הגבאי נהג למכור את המקומות בצורה מסודרת, כל אחד מהמתפללים קיבל פתק ובו מספר השורה והכסא.

בתפילת מנחה של ערב רה"ש התברר שאחד המקומות היותר טובים נמכר בטעות פעמיים, לשני אנשים שונים. השניים ניגשו לגבאי והעמידו אותו על טעותו, והוא השיב שאין לו פתרון מאחר שכל המקומות כבר נמכרו, הוא הציע שאחד מהם יוותר וכספו יוחזר, אבל אף אחד מהם לא הסכים לוותר. מאחר שבתפילת מנחה וערבית ישנם פחות מתפללים מאשר בבוקר, עוד איכשהו שניהם הסתדרו, אך היה להם ברור שמחר בבוקר על אחד מהם לוותר.

אחד מהשניים לאחר שקידש, וערך סעודת חג מפוארת עם בני משפחתו, הלך לישון. והנה מוצא הוא את עצמו בודד במרכזו של שדה רחב ידיים, הוא מתחיל ללכת ולפתע עוברת לידו מרכבה עמוסה במלאכים לבנים. מאות מלאכים בגדלים שונים נדחסו בתוך העגלה.

הוא המשיך ללכת אחרי העגלה ובדרך חלפו על פניו אלפי עגלות עמוסות מלאכים, חלקם לבנים וחלקם שחורים.

לבסוף הוא הגיע לרחבה ענקית, שם עמדו מאזניים עם שתי כפות ענקיות, לתוכן נתקבצו המלאכים, הלבנים מימין, והשחורים בכף השמאלית...

הוא שאל מה קורה כאן, והסבירו לו שהיום זה יום הדין וכעת שוקלים את העברות והזכויות של בני האדם. הוא שאל של מי כל המלאכים האלה, והשיבו לו שאלו כל המעשים שהוא עשה במשך השנה.

מיודענו קצת נבהל כי הכף של המלאכים השחורים היתה הרבה יותר כבדה. פתאום שאלו מה קורה עם הייסורים, אז באו כל המלאכים שנוצרו מהייסורים שעבר במשך השנה, אמנם הם הוסיפו קצת משקל לטובת המלאכים הלבנים, אך לא היה בזה מספיק כדי להכריע את הכף.

ואז אמרו תביאו את המלאכים של מעביר על מידותיו. אולם אף מלאך לא הגיע, במהלך השנה לא נוצרו כאלו, הרי הוא אף פעם לא ויתר.

לפתע ניגש אליו מלאך ואמר: "יש לך עכשיו הזדמנות להכריע את הכף, נתנו לך ניסיון של מעביר על מידותיו, אם תעמוד בו ותוותר תזכה להכתב בספרן של צדיקים".
אותו יהודי קם נסער מהחלום, כשהגיע לבית הכנסת הוא אמר לגבאי שהוא מוכן לוותר, הוא מוכן לשבת כל התפילה על גבי השטיח, רחוק מהמזגן, ואף הוא לא מעוניין לקבל בחזרה את הכסף ששילם בעבור המקום שקנה. אולי בכך יזכה להכריע את הכף...
וְעַל פִּי זֶה מִתְבָּאֲרִים דִּבְרֵי הַתַּנָּא שֶׁאָמַר "שֶׁתִּקְוֹת אֱנוֹשׁ רִמָּה", כְּלוֹמַר, הַתִּקְוָה הַיְחִידָה שֶׁתּוּכַל לַעֲזֹר לָאָדָם בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט, הִיא - שֶׁיַּשְׁפִּיל עַצְמוֹ כְּמוֹ רִמָּה וְתוֹלֵעָה, וּמְמֵילָא הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו, וּבְזִכּוּת זֶה תִּהְיֶה לוֹ תִּקְוָה לְהִנָּצֵל בְּיוֹם הַדִּין.
ועל פי זה מתבארים דברי התנא שאמר "שֶׁתִּקְוֹת אֱנוֹשׁ רִמָּה" - התקווה היחידה שיש לו לאדם כדי להינצל ביום המשפט, היא שישפיל עצמו כמו רימה ותולעה, ויוותר וימחל לכל מי שפגע בו. כי הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו, ובזכות זה תהיה לו תקווה להנצל ביום הדין.
החתם סופר אמר על כך משל יפה: יהודי אחד, לאחר שנפטר מן העולם, הגיע לבית דין של מעלה. הקטגור מביא את כל המעשים השלילים שעשה, קרונות שלמים של מלאכים שחורים ומפחידים. לעומתו מביא הסנגור קרונות של מעשים טובים, מלאכים צחורים.
כולם רואים שכמות העבירות של אותו יהודי היתה רבה מאוד, הרבה מעבר למצוות הבודדות שעשה, והכל מתועד ולא ניתן להתווכח.
ביה"ד פונים לסנגור ושואלים אותו אם יש לו מה לומר, אולי יש עוד מצוות, כף זכות או משהו לטובת הנאשם.
לסנגור המיואש לא היה מה לומר.
שואלים ביה"ד את הנאשם עצמו אם יש לו מה לומר להגנתו, וזה משיב: "כבוד הדיינים, כל הממצאים השליליים, הכל שקר וכזב".
אומרים לו: "אתה טועה, כאן עולם האמת ולא שייך כאן שקר".
מסביר היהודי ואומר: "תראו היכן אני נמצא, בקבר, בעומק מטר מתחת לאדמה, אוכלים אותי התולעים ומכלות את גופי, ואני ברוב ענווה לא מתנגד. ותראו מי עומד מולי, במי נלחמתי, ביצר הרע! מלאך שכולו אש, האם זה צודק? היכן ההגינות? אין כאן כוחות שווים! הכל שקר וכזב".

בביה"ד משתרר שקט, הדיינים חושבים מעט ואז מחליטים לצאת להפסקה. הסנגור מחמיא לנאשם ואומר: "אתה גאון, אם אתה יוצא זכאי אפשר לסגור את ביה"ד, זהו משפט ייצוגי".
ביה"ד חוזר ומכריז: "אנו מקבלים את הטענה, אבל צריכים לבדוק אם גם בזמן היותך בחיים היית כזה שפל רוח, מאכל רימה".
מביאים את הקלטות ורואים איך כשהיה ילד היה מרבה להתקוטט עם אחותו...
שואלים אותו: "מה זה?"
והוא משיב: "מה אתם רוצים?! אז הייתי ילד קטן". הם מריצים קדימה ואז רואים מה קרה כאשר הגיע הביתה מהעבודה והאוכל לא היה מוכן... הוא היה נראה כמו חית טרף רעבה, ולא כמו רימה!
סיים החתם סופר את הסיפור ואמר: "עכשיו מובן היטב למה 'מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ', כל החיים, כי 'תִּקְוַת אֱנוֹשׁ' היא להגיד בסוף: 'הייתי רִמָּה! תעזבו אותי'..."
מספרים על אברך יקר בשם רבי בנימין, תלמיד חכם וצדיק, אשר שנים רבות לא היו לו ולרעייתו ילדים. הם הרבו בתפילות, דרשו ברופאים, עסקו בסגולות שונות ומשונות, נתנו צדקה, נתברכו מפי רבנים, אולם כלום לא עזר. קשה לתאר את העצב והיגון, השקט והבדידות, שהיו מנת חלקם.
יום אחד רבי בנימין הגיע לביתו ובשורה בפיו: "שמעתי שבבית מדרשו של האדמו"ר פלוני אלמוני מירושלים, מי שזוכה לעלות בראש השנה לעליית המפטיר, המדברת על פקידת חנה, זוכה עוד באותה שנה להיפקד בפרי בטן".
בני הזוג החליטו ששווה לנסות, הוא יתארח בראש השנה אצל חבר בירושלים בקרבת האדמו"ר, ויתפלל בנוסח תפילה שונה ממה שהוא רגיל, והיא תהיה בחג בבית הוריה. הזמן עבר, חלף לאט לאט, עד שהגיע היום המיוחל. האברך הגיע לתפילת מנחה של ערב החג לבית הכנסת של האדמו"ר בעל המופת. הוא ניגש לאחד הגבאים, סיפר לו בקצרה את תלאות חייו, והתחנן אליו שיתן לו מחר בבוקר לעלות לעליית המפטיר.
לאחר שהסתיימה תפילת ערבית של ראש השנה, הוא יצא מבית הכנסת ופסע לאיטו לבית מארחו. בדיוק אז, צצה למולו דמות מוכרת. הוא הביט בפניו של האיש, ולאחר שקימט את מצחו הוא זיהה את אליהו פרידמן, חברו לספסל הלימודים בישיבה הקטנה. הם לחצו ידיים בהתרגשות מרובה. רבי בנימין שאל את רבי אליהו מה הוא עושה כאן בתפילה זו, ואליהו מבליע אנחה חרישית ואומר: "לצערי לא זכיתי להיפקד בילדים, מישהו הציע לי לבוא לכאן ולנסות לקבל את עליית המפטיר".

רבי בנימין בלע את רוקו, הוא הבין שלא יתכן שגם הוא וגם רבי אליהו חברו יזכו לעלות למפטיר... הוא ברך לשנה טובה ומיהר להיעלם מהמקום.
אז החלה המלחמה בלבו. מה יאמר לאשתו אם לא יזכה לעליית מפטיר? מה יהיה על התקווה לילדים אם לא הוא יבחר למפטיר? ואולי... אולי צריך לוותר?
לוותר?! המחשבה הפחידה אותו, אולי לא יוכל להגיע לכאן שוב, ואז יאלץ לוותר גם על הסיכוי לילד משלו? האם לוותר לרבי אליהו, ולהמשיך לחיות חיי צער?
לילה שלם נאבק רבי בנימין מאבקי נפש כבירים שהביאוהו להחלטה הגורלית - **לוותר!**
בבוקר הוא התעטף בטליתו ופנה שוב לאותו בית מדרש. הוא ראה את רבי אליהו ידידו ניגש לגבאי, מתחנן. הוא ראה גם את הגבאי מהנהן בראשו והדמעות חנקו את גרונו...
הוא התפלל בדמעות, שמע את קריאת התורה, שמע שמכריזים על אליהו בן אברהם לעליית מפטיר, וראה אותו זורח מאושר ומברך. הוא הביט בו כאשר אח"כ ניגש אל האדמו"ר להתברך... במוצאי ראש השנה הוא אף ניגש לידידו רבי אליהו ובירך אותו שאכן יזכה עוד בשנה זו להיפקד.
חזר לו רבי בנימין אל ביתו, לשנה חדשה, משעממת ושקטה כמו כל השנים הרבות הקודמות. ממתין לראש השנה הבא, אז ילך שוב לאותו אדמו"ר ויבקש רחמים.
אולם גם בשנה הבאה לא קיבל רבי בנימין את המפטיר... הוא פשוט כבר לא היה צריך לסגולה הזו... בזכות "סגולת הוויתור", הוא זכה לחבוק תינוקת חמודה ובריאה.

האדם - גוף ונשמה

על בריאת האדם נאמר (בראשית ב, ז): "**וַיִּיצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים**" - באדם ישנם שני חלקים: חלק רוחני, אלוקי, וכמו שאמרו חז"ל: "מאן דנפח מדיליה נפח" (מי שנושף אויר זה מתוכו) - הקב"ה נפח באדם נשמה כביכול ממנו עצמו. ויש גם חלק גשמי - עפר מן האדמה.
ישנה ברכה מיוחדת על יצירת האדם - "אשר יצר את האדם בחכמה", אותה אנו מברכים מספר פעמים ביום. חתימת ברכה זו היא: "רופא כל בשר **ומפליא לעשות**". וכתב הרמ"א (או"ח ו'): "ומפליא לעשות - במה ששומר רוח האדם בעצמו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי". וודאי שכל מעשי ה' ית' הם פלאי פלאים, כל פרט ופרט בבריאה - הכל פלא אחד מופלא ועצום. אולם הפלא הגדול מכולם, עליו נתייחדה ברכת "מפליא לעשות", הוא חיבור הנפש עם הגוף היוצר את היצירה ששמה "אדם".
הגוף הוא דבר גשמי, עפר מן האדמה כעצים ואבנים, לעומתו הנפש היא דבר רוחני. הרי שאלו שתי מציאויות שונות שאין שום קשר ביניהן. א"כ, כיצד ניתן לחבר גשמיות

עם רוחניות? כיצד יתכן שהמושג הרוחני הנקרא "נשמה" יתחבר לאברים ולכוחות גשמיים?

לכן דווקא על חיבור מופלא זה בין הגוף לנשמה נאמר "ומפליא לעשות". כי הביטוי "פלא" מורה על דבר שיש בו סתירה לחוקי הטבע. הפלא הגדול ביותר הוא האדם. המילה "אדם" מורכבת משני חלקים: **א**' - **דם**. האות **א**' בכל מקום מבטאת **א**לוקות, רוחניות, עוצמה וקדושה. "**דם**" מבטא בשר וגשמיות. אולם החיבור בין האות א' לדם, בבחינת "הדם הוא הנפש", הוא היוצר את ה"אדם". (עפ"י שיחות הגרש"ד פינקוס זצ"ל)

האדם, בחיר הבריאה, יכול לבחור בין טוב לרע, בין דבר המביא לו תועלת רוחנית או גשמית לבין דבר הגורם לנזק. האדם יכול לעלות למדרגה הגבוהה ביותר, וכן גם להיפך, לרדת לתחתית המדרגה. האדם נברא מגוף ונשמה, הגוף מהווה משכן לנשמה, ושני הפכים אלו ביחד יוצרים את השלמות. הגוף מושך לחומריות, לתאוות ולהנאות העולם הזה, ואילו הנשמה מושכת לרוחניות. הנשמה דורשת רוחניות וכל הנאה גשמית לא תספק אותה.

בכפר אחד קטן ונידח התגורר אדם עשיר מאוד (ביחס לאנשי הכפר). הוא זכה לגור בצריף עץ, בניגוד לאחרים אשר גרו בבתים עשויים קש וחמר. היו לו גם סוס ועגלה, עיזים, תרנגולים ושדה, בה היה מגדל ירקות משובחים, אותם הוא היה מוכר בעיר הגדולה. בקיצור, כל מה ש"עשיר" צריך. בנוסף היו לו גם דברים שהוא ממש לא היה צריך - בעיות בשידוכים, הוא לא היה נשוי.

יום אחד, יצא העשיר הכפרי למכור את תוצרתו בעיר הגדולה. בהיותו בדרך שמע קולות המשוועים לעזרה מתוך הנהר. הוא קרב למקום וראה אדם לבוש בגדים מהודרים טובע בנהר. הכפרי קפץ למים והצליח להוציא משם את האיש שבינתיים איבד את הכרתו. הוא ביצע בו החייאה והביא אותו לעיר הגדולה. הוא הזעיק רופא כדי לטפל באדם שהציל ואז התברר שזכה להציל, לא אחר מאשר את המלך בכבודו ובעצמו. המלך הודה מאוד לכפרי שהצילו והחליט לתת לו לאשה את בתו הנסיכה. החתונה נערכה ברוב פאר והדר ולאחר שבעת ימי המשתה, לקח החתן המהולל את כלתו הנסיכה אל הכפר. הכפרי ידע שאשתו נסיכה עשירה ומפונקת ולכן דאג שיהיו בביתו כל הדברים הכי טובים שיכולים להימצא בכפר: מיטה עם מזרון (לא קש), שטיחים נאים עשויים מנצרים ואפילו כסא ושולחן. נשות הכפר הכינו לה את התבשילים הכי משובחים: מרק שעורים, פירה עם בצל וקציצות עשויות מבשר משובח (של עז זקנה).

הנסיכה נכנסה לביתה החדש ועיקמה את אפה המלכותי. כאשר היא טעמה מהתבשילים ה"משובחים", מיד היא הקיאה, וכל מה שניסו לרצות אותה, לא עלה בידם. כי הנסיכה מפונקת ורגילה לרמת חיים אחרת, כל ה"עושר" שיש בכפר אינו מתאים לה כלל וכל מה שנחשב שם לתענוגות, בשבילה נחשב לייסורים.

כך גם הנשמה בתוך הגוף אשר היא מואסת בכל תענוגי עולם, והמזון האמתי שלה הוא מזון רוחני: תורה, מצוות ומעשים טובים. (עפ"י ה'מסילת ישרים')

נפש האדם חצובה מכסא הכבוד, מקור הנשמה מפנימיות הקדושה, וע"י הרכבתה על הגוף הגשמי נוצר אדם. ואכן מטרת כל התורה כולה לבנות את האדם השלם - שילוב אמיתי בין חומר לרוח. אנו, עם ישראל, איננו מפרידים בין השגת הרוחניות לבד, לבין השגת הגשמיות לבד (בניגוד לאומות העולם), אלא שאנו חפצים בחיבור ובהרכבה של שני הדברים כאחד - גשמיות עם רוחניות. מטרתנו לחיות את החיים הטבעיים, ובתוכם להכניס את הקדושה ואת הטהרה. זוהי צורת "אדם"!

באופן טבעי, כל יהודי, יהיה מי שיהיה, יכול להגיע לגדלות עד אין סוף! אדם שיש בתוכו נשמה קדושה שהקב"ה נתן אותה מעצמו כביכול. לא רק שהקב"ה אמר שתהיה לנו נשמה, אלא "ויפח באפיו נשמת חיים". אדם מטבעו יכול להגיע לגדולות בתורה, בתפילה, ביראת ה', ברוחניות, בלי שום גבול.

אם הקב"ה נתן בנו נשמה קדושה, הוא נתן לנו אותה כדי שנשתמש בכח הטמון בה, וכלשון ה'מסילת ישרים': "בריאתו של האדם למצבו בעוה"ב היא, ועל כן ניתנה בו נשמה זאת, כי לה ראוי לעבוד, ובה יוכל האדם לקבל את השכר במקומו ובזמנו". (עפ"י שיחות הגרש"ד פינקוס זצ"ל)

דרשה בנושא ברכות

בבתי אבלים וביום האזכרה נוהגים לחלק לציבור כל מני מאכלים שונים כדי שיברכו עליהם לעילוי נשמת הנפטר.

בגמרא (ברכות לה.) נאמר שצריכים לברך לפני כל דבר שאוכלים: "תנו רבנן, אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - מעל". מי שאוכל בלא ברכה כאילו גוזל מהקב"ה. רבי לוי הקשה סתירה בפסוקים: מצד אחד נאמר (תהלים כד, א): "לְדָוִד מִזְמוֹר, **לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ**, תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ" - מכאן משמע שהארץ וכל אשר בה שייכים לקב"ה. אך מצד שני נאמר (תהלים קטו, טז): "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ **וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם**" - מכאן משמע שהארץ שייכת לבני האדם. וא"כ יש לשאול למי שייכת הארץ, לקב"ה או לבני האדם? רבי לוי מתרץ: שבפסוק הראשון מדובר קודם

הברכה, אז הכל שייך לקב"ה, אך בפסוק השני מדובר לאחר הברכה, אז האדם "קונה" את המאכל מהקב"ה, נעשה שלו ויכול לאוכלו.
המקובלים אמרו גם טעם נוסף מדוע צריכים אנו לברך: בכל דבר שאנו אוכלים יכולים להימצא נשמות של אנשים שהתגלגלו לשם והתיקון שלהם הוא בכך שיברכו על המאכל ויאכלו אותו.
ר' עזריאל היה אחד מתלמידי המגיד ממזריטש זצ"ל. הוא היה ירא שמים, תלמיד חכם, ישר וצדיק, וקיבל קצבה שבועית מרבו הקדוש.
יום אחד נקרא האברך אל הפריץ המקומי. הפריץ אמר לו: "זקוק אני לאדם נאמן, כדי להעביר עמו סכום כסף גדול מאוד לארץ רחוקה. לפי מה ששמעתי עליך הנך אדם אמין וישר, עליך אני יכול לסמוך ובקשתי שתעשה עבורי את השליחות החשובה".
ר' עזריאל ניסה לסרב בנימוס לפריץ, אך כאשר הפריץ הבהיר לו שאין הוא "מבקש" אלא דורש" ושאין לו ברירה, הוא קיבל על עצמו את המשימה. קודם צאתו לדרך ביקש לקבל את ברכת רבו, אולם כשבא אליו היתה הדלת נעולה והוא נאלץ לצאת לשליחות בלא ברכת הדרך.
ר' עזריאל הפליג בספינה ובדרכה עגנה ליד אי קטן. לנוסעים ניתנה אפשרות לרדת מהספינה ולטייל באי לכמה שעות. ר' עזריאל ירד גם הוא עם הגמרא ושקע בלימוד תחת עץ. הוא היה כל כך שקוע בלימודו עד שלא הבחין כי כל הנוסעים עלו לספינה והיא הפליגה בלעדיו. הוא נותר באי לבדו, עזוב וחסר כל. חפציו וצרור כספו של הפריץ נותרו בספינה. שעות רבות התהלך כסהרורי, עד שהכריעו אותו הצער והעייפות והוא נפל על הארץ.
כשהתעורר חש צמאון גדול. הוא קם בקושי על רגליו והחל לחפש מים מתוקים. ממרחק הבחין במעיין מפכה ובכל לבו קיווה כי אין זה תעתוע דמיון. כשהתקרב נוכח כי אכן מים חיים זורמים במקום. בכוחותיו האחרונים התכופף ארצה, בירך מעומק לבו: "שהכל נהיה בדברו" ולגם בשקיקה מהמים הזכים. לאחר ששתה קמעה התחזק בגופו וגם ברוחו: "מן השמים סייעו לי למצוא מים ומן השמים יעזרו לי לצאת מכאן", אמר בלבו.
כעבור שעה הבחין בספינה אחרת השטה לא הרחק מהאי. במאמצים רבים הצליח ללכוד את תשומת לבם של המלחים, והם הטו את הספינה ממסלולה ופנו אל האי להצילו. כאשר ירד מהספינה, הרחק מארצו, הצטרף לחבורת עניים שנדדה מארץ לארץ ורק כעבור מספר שנים הגיע שוב לעירו מזריטש. הוא לא ידע את נפשו מבושה וחשש

מתגובת הפריץ שאת כספו איבד ברשלנות. אולם במהרה נודע לו כי הפריץ מת לפני שנה והוא אזר אומץ ושב לביתו.
למחרת בבוקר בא אל רבו. המגיד קבלו במאור פנים, ור' עזריאל סיפר לו בשברון לב את כל קורותיו. ניחמו המגיד ואמר: "דע, כי במימיו של אותו מעיין שגילית על אדמת האי היו מגולגלות נשמות יהודיות חסרות תיקון. כאשר ברכת על המים ברכת "שהכל נהיה בדברו", בכוונה גדולה, תיקנת את כל אותן הנשמות והן חזרו לשורשן. כדאיות היו כל תלאותיך בשביל הצלת אותן נשמות קדושות!".

חומר עוון לשון הרע

נאמר בזוהר הקדוש: "על כולא מחיל קודשא בריך הוא בר מן לישנא בישא" (על הכל הקב"ה מוחל, מלבד עוון לשון הרע). ובילקוט שמעוני: "אמר הקב"ה: מכל הצרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם, חוץ מלשון הרע". כלומר, הקב"ה שהוא כל יכול אומר לנו שאינו יכול להציל אותנו מהצרות הבאות על עוון לשון הרע, ודבר זה קשה להבנה שהרי הקב"ה הוא כל יכול. אפשר להסביר כך: מלך רודן ועריץ יכול להוציא אנשים להורג בלי סיבה, ואף אחד לא יגיד לו כלום, אבל אם הוא מחוקק חוק שאין להרוג בתחומי המדינה בלא משפט, וקובע שחוק זה חל גם על המלך עצמו, הרי גם המלך לא יכול להוציא להורג. הקב"ה קבע חוק שמחייב גם אותו ית': אין להציל את מי שמדבר לשון הרע.
מסופר על הגאון מוילנא, ששכר עגלון להסיע אותו לעיר הסמוכה. בדרך חלפו ליד שדה של גוי, העגלון ירד מהעגלה, לקח משם חציר עבור הסוס, עלה לעגלה והמשיך לנסוע. כל אותה העת הגר"א לא הרגיש כלום משום שהיה שקוע בלימודו. הגוי בעל השדה, שראה מחלון ביתו כיצד גונבים לו חציר, עלה מיד על סוס, ורדף אחרי העגלה. העגלה נעצרה והגוי התנפל על הגר"א, קרא לו גנב, והכהו בחוזקה. הגר"א, שהבין מה קורה, שתק. כאשר הוא נשאל מדוע שתק, ענה הגר"א: "אם הייתי אומר 'זה לא אני', הגוי היה מבין שהעגלון הוא הגנב, ואז הייתי עובר על אבק לשון הרע, וכל התורה שלמדתי לא היתה עוזרת לי ולא הייתי ניצל מלהתגלגל בכלב" ואמר שזה רמוז בפסוק: "ויקרא לה נובח בשמו" - "לה", ראשי תיבות: "לשון הרע", נובח: שבא בגלגול של כלב נובח.
בספר 'חובות הלבבות' כתוב, שהמדבר לשון הרע יוצא נקי מכל נכסיו הרוחניים ומאבדם. לעתיד לבוא, ליום הדין, מראים מצוות להרבה בני אדם שלא עשו אותן המצוות, ויאמרו: "הלא לא עשינו כל זה". וישיבו להם: "אותם שספרו עליכם רע, הם עשו אלו המצוות, ונוטלים אותן מהם ונותנים לכם". וכן לרשעים מראים עבירות שלא

עשו, וכשיאמרו: "הלא לא עשינו", ישיבו להם: "אלו העבירות שעשו אותם כל אותם אנשים שספרתם עליהם לשון הרע, ונטלו מהם ונתווספו עליכם".

מדוע עוון לשון הרע כל כך חמור ?

נאמר בזוהר הקדוש: "בעבור עוון לשון הרע השטן מעורר קטרוג גדול על עם ישראל וזה גורם למיתה ולחורבן גדול בעולם. וזה לשון הזוהר: יֵשׁ רוּחַ אַחַת, שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע, וּמָתַי שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בְּנֵי אָדָם בְּלָשׁוֹן הָרָע, אוֹ אָדָם אֶחָד שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּלָשׁוֹן הָרָע, אָז מִתְעוֹרֶרֶת אוֹתָה הָרוּחַ רָעָה הַטְּמֵאָה שֶׁלְּמַעְלָה, הַנִּקְרֵאת סַכְסוּכָא, וְהִיא שׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַלָּשׁוֹן הָרָע, שֶׁפָּתְחוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה וְגוֹרֶמֶת בְּזוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע מָוֶת וְחֶרֶב וְהֶרֶג בָּעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם, שֶׁמִּעוֹרְרִים לְאוֹתוֹ צַד הָרָע, וְלֹא שׁוֹמְרִים פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם וְלֹא חוֹשְׁשִׁים עַל זֶה וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁבַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה תְּלוּיָה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע וְכוּ', וְכֻלָּם מְקַטְרְגִים לְעוֹרֵר לְאוֹתוֹ נָחָשׁ הַגָּדוֹל, שֶׁיְּהֵא מְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע, כְּשֶׁנִּמְצֵאת הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ לְמַטָּה". אלמלא חטא הלשון לא ניתן כח להודיע למעלה את תועבות ועבירות בני האדם ולתבוע דין עליהם.

וכתב החפץ חיים: "כְּלָל הוּא בְּכָל הָעִנְיָנִים, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם כּוֹבֵשׁ אֶת עַצְמוֹ וּבוֹלֵם פִּיו מִלְּדַבֵּר דִּבְרֵי גְּנוּת עַל חֲבֵרוֹ וּלְעוֹרֵר מְדָנִים עָלָיו, כֵּן לְמַעְלָה אֵין הַמְקַטְרֵג יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר קַטֵּגוֹרְיָא. לֹא כֵן אִם נִמְצָא, חַס וְשָׁלוֹם, דִּלְטוֹרְיָא בִּישְׁרָאֵל מִלְּמַטָּה, לְבַד מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר בָּזֶה לְמַעְלָה הַבַּעַל דִּלְטוֹרְיָא עַל עַצְמוֹ קַטֵּגוֹרְיָא עֲבוּר עֲוֹנוֹתָיו, הוּא מְעוֹרֵר כֹּחַ הַקַּטֵּגוֹרְיָא עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה בָּא הַשָּׂטָן וּמְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל עֲבוּר עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְתוֹבֵעַ דִּין עֲלֵיהֶם וְכִבְיָכוֹל מֻכְרָח לְהַעֲנִישָׁם עֲבוּר זֶה, וּמִי גָּרַם כָּל זֶה הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע מִלְּמַטָּה".

אם ישראל עושים עבירות בלא לשון הרע, נבראים מלאכים מקטרגים בלא פה, שלא יכולים לומר לשון הרע ולהלשין, אבל כאשר אומרים לשון הרע, אותם מלאכים מקבלים פה, ומקטרגים.

? יהודי, שהיה רגיל מאוד בלשון הרע, הגיע פעם לאדמו"ר צדיק, וביקש תיקון לעוון זה. אמר לו הרב לשחוט תרנגול ולמרוט לו את הנוצות. את בשר העוף לחלק לעניים ואת הנוצות לפזר ברוח. אותו אדם עשה בדיוק מה שהרב אמר וחזר לשאול אם בזה נגמר ה'תיקון'. ענה לו הרב שעכשיו רק מתחילים את התיקון. הרב ציווה עליו ללכת ולאסוף את כל הנוצות שפיזר. נבהל היהודי ושאל כיצד יכול הוא לאסוף את הנוצות

שכבר התפזרו ברוח! ענה לו הרב: "נוצות שפיזרת לפני שעה - אין אתה יכול לאסוף, ולשון הרע של שנים אתה חושב לתקן על רגל אחת?!
לעומת זאת, אם אדם שומר על לשונו ומשתדל מאוד להזהר בעניינים שבין אדם לחברו, חוץ ממה שהוא אוסף לעצמו זכויות בעולם האמת, הוא מרוויח גם פה בעולם הזה.
פעם, לפני עידן מכונות הכביסה והמייבשים, היה נהוג יום של כביסה. השכם בבוקר הנשים היו יוצאות ומכבסות בגד אחר בגד, ורק לאחר טרחה מרובה היה אפשר לקבל כביסה נקיה. בימי החורף הקשים, היה כל יום של שמש מנוצל ליבוש הכביסה.
אשה אחת יצאה לכבס את הכביסה שנצטברה כבר כמה ימים. לאחר עמל וטרחה מרובים היתה כל הכביסה מכובסת ונקיה להפליא. היא ניגשה לתלות את הבגדים ליבוש על חבל התליה השוכן בקרבת ביתה. כאשר היתה הכביסה תלויה על החבל, שמה פעמיה סוף סוף לביתה, לנוח ולהינפש מהטרחה המרובה.
שכנתה, שהיתה מסוכסכת עמה, ראתה את הכביסה הצחורה שתלויה על החבל, לא יכלה 'לכבוש' את מידותיה הרעות, לקחה מספריים וחתכה את חבל הכביסה. כל הבגדים המכובסים והנקיים נפלו לבוץ והתלכלכו.
האשה שכיבסה את הבגדים השקיפה מלמעלה, וראתה את אשר עשתה לה שכנתה הרעה, ובאמת שחפצה להשיב לחבירתה כגמולה, אלא ש"בכוחות עליונים" העבירה על מידותיה וניגשה לבגדים המלוכלכים ללא אומר ודברים, וחזרה על הפעולה פעם נוספת. גם כשבא בעלה מבית המדרש לא סיפרה לו מאומה, וקיבלה את הכל באהבה.
היושב בשמים, הצופה ורואה את כל מעשה בני האדם, ראה את אשר נעשה, וראה את גבורת נפשה העילאית, ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. האשה הנזכרת, שהיתה עקרה כחמש עשרה שנה, זכתה לפרי בטן, ולאחר כתשעה חודשים נולד לה בן. כשגדל, האיר בתורתו את כל העולם כולו, הלא הוא הגאון הגדול רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל.
מכל האמור רואים אנו כמה חמור הוא עוון לשון הרע, אשר מעורר את השטן לקטרג על עם ישראל, וכמה מפסיד מי שנכשל בזה. הדרך להינצל מזה העוון היא ע"י לימוד הלכות שמירת הלשון, וספרי המוסר המעוררים על זה (כמו ה'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון'), וכאשר יעסוק האדם בזה תהיה לו מודעות, וילמד להיזהר מלספר ומלשמוע לשון הרע ורכילות.

שנאת חינם

שנאת חינם (ולשון הרע) גרמה גם לחורבן בית מקדשנו ולגלות המרה. הנביא ישעיה אומר: "כִּי כֹה אָמַר יְיָ, **חִנָּם** נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ", והכוונה: בעוון שנאת חנם

נמכרתם, ולא בכסף, דהיינו מצות, תגאלו, אלא צריך לתקן חטא זה. וכן הוא במדרש: "אמר הקב"ה אתם גרמתם לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי על ידי שנאת חנם, בקשו שלום ואתם נגאלים, שנאמר: "שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם". ולפי גודל מעלת מצוות ואהבת לרעך כמוך, שהיא כלל גדול בתורה, ראוי לאדם להתחזק ברוב עוז ותעצומות, על ידי מחשבות טהורות תמידיות להעביר שנאה מלבו, כי השנאה והמחלוקת מעוררים מדנים וקטגוריא ופרוד למעלה, ועל ידי אהבה, אחווה שלום ורעות, מעוררים אהבת דודים למעלה, ועושה שלום במרומים, וגורם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה, וזהו הטעם שבזה תלוי גאולתנו ופדות נפשנו. (עפ"י ה'פלא יועץ')

הדבר שהיצר הרע מפחד ממנו יותר מכל הוא לימוד התורה הקדושה, שהרי הקב"ה אמר: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין", לכן היצר הרע נותן לאדם לקיים כל מיני מצוות ובלבד שלא יעסוק בתורה. אך מצינו (במסכת יומא ט:) שלימוד תורה אינו מועיל כאשר יש שנאת חינם: "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה, במצות ובגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חינם". היצר הרע מוכן לתת ליהודי לעסוק בתורה כדי שלא יפריע לו לגרום לשנאת חינם, כפי שממחיש המעשה הבא:

סיפורנו התרחש בברצלונה שבספרד, לפני מאות שנים. רבי יעקב הצדיק היה יושב והוגה בתורה הקדושה מבוקר ועד ליל, ולא עסק בדבר נוסף מעולם. זוגתו הצדיקה נטלה על שכמה את עול פרנסת הבית וניהולו ובלבד שבעלה, ר' יעקב, המתמיד לא יבטל מלימודו. עבור דבר אחד בלבד היה מסכים ר' יעקב לסגור את הספר, לצאת מבית המדרש וללכת אפילו עד קצה העיר - השכנת שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. הוא היה מדבר בהתלהבות על גודל איסור המחלוקת ומעלת הוותרנות, האריך לתאר את צערו של אבינו שבשמים כשרואה את בניו מתקוטטים, ולא עזב את המקום עד שהפכו אויבים לאוהבים ורודפי מריבה לרודפי שלום. שמו נישא למרחוק כמי שמשכין שלום ואין ריב ומחלוקת אשר רבי יעקב לא יוכל להם.

במשך השנים המשפחה גדלה, לרבי יעקב נולדו ארבע בנות, והם חיו בעוני ובדלות. כאשר היה מציע עזרה לאשתו בעול הפרנסה, היא היתה נעלבת ואומרת: "חס ושלום, וכי לי לא מגיע חלק בתורה? אלו פנים יהיו לי בעולם הבא אם יראו ששלחתי את בעלי המתמיד לעבוד במקום ללמוד תורה?"

יום אחד, כאשר שב רבי יעקב מהתפילה, ראה שעל פני אשתו ניכרים סימני עצבות. הוא מיהר לשאול אותה לסיבת הדבר והיא השיבה בצער: "שלוש הצעות שידוכין עבור בתנו הבכורה נאלצתי לדחות בשבוע האחרון... כל זאת בגלל מצבנו הכלכלי הירוד.

לפי הגילאים של הבנות, צריכים אנו כבר לחשוב על שידוך לבת הרביעית. עד מתי תאלצנה בנותינו להישאר בבית רווקות, בזמן שכל חברותיהן חוגגות חתונות וברית מילה לילדיהן? מה אשיב להן, שבגלל שאביהן מתמיד בתורה, אין לנו אפשרות להשיא אותן?"

"ומה את רוצה שאעשה?", שאל רבי יעקב כשהוא משתתף בצער, "הרי את התעקשת תמיד שאלמד תורה ולא אעבוד וה' ית' יעזור. אולי בכל זאת אנסה למצוא מלאכה ששכר בצידה".

"בשום פנים ואופן לא", נחרדה, "לא התכוונתי שתלך לעבוד, כעת לא זה מה שיעזור. יש לי רעיון אחר: ידוע לך שמעבר ליער הוקמה עיר יהודית חדשה אשר תושביה יהודים יראים ושלמים ומוקירים את התורה ולומדיה. לך לשם, עלה על בימת בתי הכנסת, אמור להם דרשה יפה מנופת אמרי פיך ותספר להם על מצוקתך ועל המצווה הגדולה לעזור לאברך מתמיד בתורה להשיא את בנותיו. כך תוכל לאסוף סכום נאה תוך זמן קצר ולשוב ללימודך".

רבי יעקב הסכים, וכבר באותו היום יצא אל הדרך. לאחר שעות של הליכה ביער, הוא רואה לפני איש זקן, גבה קומה ויפה תואר, לבושו מפואר ומבט עיניו מפיק טוב. הזקן הבחין ברבי יעקב ובחיוך רחב ולבבי פנה אליו ואמר: "שלום עליך, מאין תבוא ולאן אתה הולך?"

"איש של תורה אני", השיב רבי יעקב, "יומם ולילה אני הוגה בתורה הקדושה ובביתי ארבע בנות בוגרות. אין בידי אפילו פרוטה כדי להשיאן ולכן חשבתי ללכת לעיירה השכנה כדי לבקש מיהודים נדיבים שיעזרו לי".

פני של הזקן התכרכמו ועיניו הביעו צער וזעזוע עמוק. הוא אמר בהתרגשות: "זה ממש בזיון התורה! זו תורה וזו שכרה?! על יהודי יקר כמוך לנדוד ולהתבזות?! היכן הם אנשי העיר ופרנסיה האדישים שאינם מבחינים במרגלית היקרה שברשותם? אני לא אתן לדבר כזה להתרחש! יהודי כמוך אשר התורה היא כל עולמו, אסור שיתרוצץ ויתבזה באיסוף פרוטות..."

הזקן פתח את תיקו המפואר, הוציא מתוכו קופסא קטנה ומתוכה הוציא יהלום. הוא נתן את היהלום בידיו של רבי יעקב הנדהם, תוך שהוא אומר: "אבן זו שווה סכום רב. שוב לעירך ומסור אותה רק לאיש שבאמת מומחה ומבין ביהלומים, ותקבל עבורה סכום שאמור להספיק עבור הוצאות שידוכין, אירוסין, נישואין ואפילו יישאר לך עודף".

רבי יעקב הנרגש אמר לזקן תודה, עשה לו "מי שברך" ארוך ומיוחד וחזר לעירו. אשתו בהתחלה לא האמינה למשמע הסיפור המוזר, אך כאשר ראתה את השטרות הרבים שקיבל עבור היהלום, היא נרגעה ואמרה: "אתה רואה, אמרתי לך: אתה תשב ותלמד וה' יתברך יעזור".

שידוך מעולה נסגר והחתונה נערכה ברוב פאר והדר. רבי יעקב חזר לתלמודו מתוך רגשות של אושר ונחת.

כעבור שנה, שוב פנתה אליו רעייתו ואמרה: "יעקב, אישי היקר, אתה הרי יודע שלא סומכים על הנס. בפעם הקודמת הקב"ה עשה לנו נס ופלא, אך עתה חייב אתה לנסוע אל העיירה ולבקש את נדבת תושביה, הרי יש לנו עוד שלוש בנות לחתן".

רבי יעקב יצא אל דרכו תוך כדי שהוא חוזר בעל פה על מה שלמד. מרוב שקידה הוא לא הבחין בזקן החביב שישב על ספסל ביער, עד שזה קרא לו ואמר: "רבי יעקב, אני מבין שאתה שוב נזקק... אני לא אתן לתורה להתבזות", תוך כדי שהוא מניח בידיו יהלום נוצץ בדיוק כמו שעשה אשתקד.

כך היה גם כשרצו להשיא את הבת השלישית ולאושרם של ההורים לא היה גבול.

משהגיע תור הבת הרביעית, הלך שוב רבי יעקב את היער מתוך אמונה ובטחון שגם הפעם ישוב לעירו עם יהלום נוצץ ויקר. הוא הגיע בצעדים מתרוננים אל היער, הביט כה וכה והזקן איננו. ישב על הספסל והמתין בנחת תוך כדי שהוא משנן בעל פה את תלמודו. אך משהחל אור היום להתעמעם, הערב ירד והזקן טרם הופיע, החלה דאגה מכרסמת בלבו של רבי יעקב. מה אירע הפעם? מה שונה הבת הרביעית, כלילת המעלות, שעבורה לא מתרחש הנס הקבוע?

לפתע ראה מולו את הזקן, אך מראהו היה שונה מאוד, מבע פניו היה רע ואכזר... הזקן ניגש אליו וחשף שיניים חדות ומפחידות. במקום תיק הסוחרים המפואר, נתונה היתה בידו חרב חדה והזקן נפנף בה בלא הרף.

"האם באת להזיק לי או לתת לי יהלום? האם אתה הזקן הנחמד, שליחו של ה' יתברך לעזור לי, או אולי אתה שליחו של מלך השדים?", רבי יעקב הנסער והנפחד שאל שאלו רבות בבת אחת, תוך שהוא רועד כעלה נידף.

"אני הוא היצר הרע, השטן, מלאך המוות - אתה יכול לקרוא לי איך שאתה רוצה, הכל אמת", השיבה לו הדמות הנוראה, "וכי מה אתה חושב, שבחינם הענקתי לך ממון כה רב בשלושת הפעמים הקודמות? סיבה טובה היתה לי לכך... אתה כל כך נחמד, ולכן אבאר לך את סודם של הדברים".

רבי יעקב ישב רועד מפחד, שטוף זיעה קרה, והאזין לקולו המצמרר של השטן שסיפר: "לפני שנים ספורות, בעודי עסוק בעבודתי החשובה, לפתות ולהכשיל בחטאים ועוונות, ניגש אלי אחד משלוחי וסיפר לי על עיירה קטנה ליד ברצלונה ושם עשרות משפחות יהודיות יראי שמים ולומדי תורה החיים בנחת ובשלווה, עובדים את הבורא בהתלהבות ובאהבה, מושלמים בדרכיהם אפילו בעניינים שבין אדם לחברו, אין בהם מחלוקות ואינם מדברים לשון הרע ורכילות. שצפתי מחימה, כיצד זה יתכן? איזה מחדל! מוכרח הייתי לרדת ולנסות להכשילם, הן עלי לבצע את תפקידי החשוב בנאמנות.

חשבתי לנסות וזרוע זרעי מחלוקת בעיירה ולהצית גפרור של מריבה ושנאת חינם בין אדם לחברו. לפתע נחרדתי להיווכח שאתה, יעקב המשכין שלום, יוצא לכיוון העיירה כדי להתרים את תושביה עבור נישואי הבת. נבהלתי כהוגן, שהרי יכול אתה להוריד את כל מאמצי לטמיון. מוכרח הייתי להרחיק אותך משם בכל דרך, לכן 'קינאתי את כבוד התורה' ומנעתי ממך לבוא אל העיירה.

ואכן הצלחתי להביא את העיר אל פי פחת. היתה זו מלאכה קשה ומפרכת אך ההתמדה והנחישות סייעו לי. לאט לאט זרעתי פירוד בין תלמידי חכמים, בין לומדים לרבותיהם, בין אחים ובין אחיות ואפילו תינוקות במעון לא חדלו לריב. וויכוחים קלים של מה בכך הפכו למריבות גדולות ומחלוקות ענקיות.

בפעמים הבאות שביקשת לבוא לשם, כבר צלחה בידי המלאכה, אך עדיין שלא הושלמה. עדיין חששתי שתוכל בכוחך להחזירם למוטב. עדיף היה לי להקל מעליך את עול השאת הבנות למרות שהדבר יסייע לך בלימוד התורה, ובלבד שלא תכנס לעיירה ותפריע להתעצמות המחלוקת.

אבל עתה כבר איני חושש. אתה יכול ללכת לשם. יהודי העיירה הקטנה מפורדים ומסוכסכים... מעולם לא היתה לי הצלחה כה כבירה בשנים כה מעטות. לך נא לשם ותראה בעצמך. ובאשר לכסף - חפש לך זקן אחר שיעניק לך יהלומים פעם בשנה... חה חה חה..."

זמן רב ישב רבי יעקב כשהוא נרעש ממה שראה ושמה. הוא התלבט אם לשוב לביתו באכזבה או ללכת אל העיירה ולראות מה נעשה בה. הוא החליט ללכת אל העיירה.

הוא הגיע אל העיירה וראה שהיא בוערת באש המחלוקת, כל אחד דיבר סרה בזולתו והמתח היה רב ונורא. רבי יעקב החליט שלא לוותר. הוא ביקש לכנס את כל בני העיירה, דבר שהיה לא קל: היו כאלו שהסכימו לבוא בתנאי שתושבים אחרים לא

ישתתפו כדי שלא להיות עמם תחת אותה קורת גג, אך רבי יעקב כיתת את רגליו מבית לבית ולאחר מאמצים רבים הצליח.

בבית המדרש ההומה היתה המולה רבה. ההזדמנות שכל יהודי העיירה נוכחים במקום אחד נתנה לבעלי מחלוקת מקום לגבות את חובם והם החלו להטיח דברים איש ברעהו. עלה רבי יעקב אל מדרגות ארון הקודש והחל זועק מקירות לבו: "אחים יקרים! דעו שאתם שווים הון תועפות, סכומים עצומים של כסף... יהלומים נוצצים!"

השתוממה שתיקה של רגע, אותה ניצל להמשך דבריו. הוא סיפר להם את סיפורו של השטן וכמה היה מוכן לשלם לו כדי שלא יבוא לשם ויפריע לשטן בעבודתו...

סיפורו של רבי יעקב השאיר רושם עצום והוא הצליח להשכין שלום בר קיימא בין איש לרעהו, בין אשה לרעותה ובין זאטוט לחברו. תוך זמן קצר השלום והרעות היו חזקים בעיירה אפילו יותר ממה שהיה בטרם התחיל השטן את מלאכתו.

התושבים היו אסירי תודה לרבי יעקב וכל אחד מהם תרם לו סכום עבור הוצאות הנישואין של הבת הרביעית. הסכום הכולל היה לא פחות מאשר מה שקיבל מהשטן והעודף הספיק לו לזמן רב... (עפ"י 'והיו מספרים')

בספר 'נפלאותיו לבני אדם' מובא סיפור מדהים על בחור שהסתכסך עם אחד מהגבאים של החסידות אליה הוא משתייך. אותו בחור נהג בחוצפה כלפי הגבאי, וזה בייש אותו לעיני כל הציבור. הבחור נעלב עד עמקי נשמתו והחליט בלבו כי לא ימחל לאותו גבאי לעולם, ותמיד ישא בלבו טינה ושנאה כלפיו. ואכן למחרת, כאשר הגבאי ניסה להתפייס, הבחור הפגוע הודיע נחרצות שאין על מה לדבר.

בסופו של דבר העניין, הגיע לידיעתו של האדמו"ר, והוא קרא אליו את הבחור. הבחור עמד לפני הרבי נבוך ונכלם, הרב פתח בספר 'חק לישראל' בקטע הזוהר של אותו יום (פרשת מקץ יום חמישי), והחל קורא בקול: "רַבִּי אַבָּא הֲיָה יוֹשֵׁב בְּפֶתַח שַׁעַר הָעִיר לד. רָאָה אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא וְיוֹשֵׁב עַל בְּלִיטָה שֶׁהָיְתָה בּוֹלֶטֶת מִצַּד הָהָר, וְהָיָה עָיֵף מִן הַדֶּרֶךְ וְיָשַׁב וְיָשַׁן שָׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ, רָאָה נָחָשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא אֶצְלוֹ. וְיָצָא שֶׁרֶץ שֶׁנִּקְרָא קוֹסְטָפָא דְּגוּרְדָנָא, וְהָרַג אֶת הַנָּחָשׁ. כְּשֶׁהֵקִיץ הָאָדָם רָאָה אֶת הַנָּחָשׁ לְמוּלוֹ, שֶׁהָיָה מֵת. קָם הָאָדָם, וְנָפְלָה הַבְּלִיטָה, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עָלֶיהָ, אֶל הָעֵמֶק שֶׁמִּתַּחְתֶּיהָ, כִּי נִקְרְעָה מִן הָהָר, וְהָאָדָם נִצַּל. בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמוֹר לִי מַה מַּעֲשֶׂיךָ, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְרָה לְךָ שְׁנֵי נִסִּים אֵלּוּ, לֹא הָיוּ בְּחִנָּם. אָמַר לֵיהּ הַהוּא בַּר נַשׁ כָּל יָמַי, לֹא עָשָׂה לִי אָדָם רָעָה, שֶׁלֹּא נָתְרַצֵּיתִי עִמּוֹ וּמָחַלְתִּי לוֹ. וְעוֹד, אִם לֹא יָכוֹלְתִּי לְהִתְרַצּוֹת עִמּוֹ, לֹא עָלִיתִי עַל מִטָּתִי בְּטֶרֶם שֶׁמָּחַלְתִּי לוֹ וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁצָּעֲרוּ לִי, וְלֹא נָטַרְתִּי לוֹ שִׂנְאָה כָּל הַיּוֹם, עַל אוֹתוֹ רָע שֶׁעָשָׂה לִי,

וְלֹא דַי לִי זֶה, אֶלָּא עוֹד, שֶׁמַּאוֹתוֹ יוֹם וָהָלְאָה, הִשְׁתַּדַּלְתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת. בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, גְּדוֹלִים מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה מִיּוֹסֵף, כִּי בְּיוֹסֵף, הָעוֹשֵׂי רָעָה הָיוּ אֶחָיו, וַדַּאי, שֶׁהָיָה לוֹ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, מֵחֲמַת הָאַחְוָה, אֲבָל מַה שֶּׁעָשָׂה זֶה, שֶׁעָשָׂה כֵּן עִם כָּל בְּנֵי אָדָם, הוּא גָּדוֹל מִיּוֹסֵף, רָאוּי הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַקְרֶה לוֹ נֵס עַל נֵס".

סיים הרבי את קריאת הזוהר הקדוש, והגביה עיניו אל הבחור באמירה נוקבת: "כך התורה מלמדת אותנו, זו הדרך שלנו, לילה טוב". המעמד בחדר זיעזע את נימי נפשו של הבחור, הוא יצא מהחדר נסער, הלך לקנות יין ומגדנות ועלה אל ביתו של הגבאי. הם התפייסו דיברו בידידות ובאחווה ולבסוף מחלו האחד לשני בלב שלם.

בחצות הלילה, לאחר הפיוס, הגיע הבחור אל חדרו בישיבה. הוא רצה לקרוא מעט על המיטה לפני השינה, אולם מנורת הלילה לפתע שבקה חיים. הוא לא רצה להדליק את האור, כדי שלא להעיר את חבריו לחדר, ולכן הוא הדליק נר שעוה, הדביק אותו על הכסא שליד מטתו, וכך הוא קרא עד שנרדם. הספר נשמט מידו אל הכסא, נדלק מהנר, וגרם להתלקחות השמיכה. האש נתפסה בסדין ובמזרן, תוך שהיא משחירה את הקיר הלבן. האש שרפה את חולצת הפיג'מה שלו, והוא ישן עמוקות, אינו שומע ואינו חש בכלום, וגם החברים לחדר לא התעוררו. קולות של אש על הכרית המתלקחת, גרמו לו להתעורר, הוא פקח זוג עיניים מבוהלות וראה מסביבו אש בוערת, בגדיו שהיו לגופו והמיטה אשר הוא שכב עליה בערו באש. בתנועה ספונטנית הוא זינק מהמיטה, פשט את החולצה הבוערת, לקח מטף כיבוי והצליח להשתלט על הדליקה.

בינתיים חבריו לחדר התעוררו, הם הדליקו את האור וראו, כסא שרוף עד היסוד, כתלים שחורים, שמיכה שבקושי נותר ממנה זכר, מזרן שרובו אכול, כרית נוצות שרופה ומעלה עשן ופיסת בד מושלכת ארצה, זכר למה שהיה חולצת פיג'מה לפני כמה דקות. הם גם ראו את חברם לחדר מעט מבוהל, עליו תלוי ברפיון בגד חרוך הנותר מהגופיה, אולם הוא עצמו שלם לחלוטין, ללא פגע קל, ללא שריטה או שמץ של כוויה, פיאותיו, זקנו ושערות ראשו שהיו בתוך האש, נותרו שלמים כאילו היו חסיני אש.

החברים ההמומים לא האמינו לבחור שהוא היה על המיטה בשעת השריפה, אולם בגדיו החרוכים והקרועים שנותרו לגופו אכן העידו כאלף עדים שאכן כך היה. אמנם אין לכך שום הסבר הגיוני בדרך הטבע, אולם גם בזוהר שהקריא הרבי לבחור, על אותו אדם שניצל ממות בטוח בזכות שלא עלה על מיטתו בטרם מחל לכל מי שציער אותו נאמר: "גדולים הם מעשיו של זה, ראוי הוא שהקב"ה יעשה לו נס על נס".

הקב"ה רחמן

מצד אחד אנו אומרים על הקב"ה שהוא רחום וחנון, אולם מצד שני, שלמה המלך, החכם מכל אדם, כתב בספר קהלת (יב, יד): "כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה, הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפָּט, עַל כָּל נֶעְלָם, אִם טוֹב וְאִם רָע" - הקב"ה אינו מוותר על אף עבירה, כמו שאמרו חז"ל (ילקו"ש מיכה תקנ"ו): "אם אומר לך יצר הרע, חטא והקב"ה מוחל לך, אל תשמע לו", ובתלמוד (ב"ק נ.) נאמר: "כל האומר, הקב"ה ותרן הוא, יותרו חייו".

וא"כ, יש לשאול, היכן וכיצד מתבטאים רחמי ה' ית' עלינו?

הרמח"ל כתב (מסילת ישרים פ"ד), שבלי מידת הרחמים העולם לא יכול היה להתקיים, והיא באה לידי ביטוי בשלוש דרכים:

א. **זמן הענישה** - לפי מידת הדין החוטא היה צריך להיענש מיד, תוך כדי מעשה החטא. ברגע שהיה מדליק את האור בשבת, היה צריך להתפוצץ... אולם משום מידת הרחמים, הקב"ה מאריך את אפו, ומחכה שהחוטא יחזור בתשובה.

ב. **חומרת העונש** - אם המורד במלך בשר ודם חייב מיתה, כל שכן המורד במלך מלכי המלכים הקב"ה עפ"י הדין אין לו זכות קיום. האדם שחוטא עובר הוא על רצון ה' ית' ומורד במלכו, ולפי מידת הדין אפילו על העברה הקטנה ביותר היה צריך האדם להיענש במלא חומרת הדין בעוה"ז ובעוה"ב, אלא שהקב"ה ברחמיו מקל בעונשו.

דבר נוסף, בכל עברה ולו הקטנה ביותר שיהודי עושה בזה העולם, פוגם הוא והורס הרבה מאוד בעולמות העליונים. ונבאר במשל: מעשה בראש ישיבה מא"י שהלך לעשות קצת "שנורר" עבור הישיבה בחו"ל, הוא קיבל המלצות על הישיבה מכל גדולי הדור, וגם כתובות של יהודים עשירים נדיבים. הוא ירד מהספינה בנמל, ומיד הלך עם כל המזוודות לכתובת הראשונה. היה זה בית ענק ומפואר, עם גינת נוי מדהימה, אגם ברבורים ובריכת שחיה. הוא נקש בדלת והוזמן להכנס פנימה לפגוש את האדון. הבית היה מלא ביצירות אמנות יקרות, רהיטים עתיקים, ומהתקרה השתלשלה נברשת קריסטל יקרה, שהיא לבד יכולה לממן את הישיבה לעשר שנים.

בעל הבית קיבל את האורח בסבר פנים יפות, הוא ראה את הסכמות הרבנים, הביע התעניינות ושאל אם יש לרב היכן ללון. משנענה בשלילה, הציע לרב ללון אצלו, בעליית הגג מעל הסלון, עד אשר ישיג את הסכום הדרוש ויחזור לארצו. הוא גם הציע שבמקום שהרב ילך ויכתת את רגליו בחיפוש אחר עשירים נדיבים, הוא יוכל לקרוא לכולם אליו לארוחת ערב מכובדת, בה הרב ישא דברים, ויקרא לכולם לתרום לאחזקת הישיבה. הרב כמובן הסכים מיד.

ביום המדובר, המשרתים הכינו את הסלון לסעודה המפוארת, הם ערכו את השולחנות בכלי פורצלן יקרים ברוב פאר והדר. בינתיים, בעליית הגג מעל הסלון, הכין הרב דרשה מיוחדת. כאשר הוא קם, הבחין כי המכנסיים מעט גדולים עליו, הוא רצה לשים חגורה, ומשלא מצא חשב לקשור חבל (החליפה הגדולה תסתיר, וככה לא יפלו לו המכנסיים באמצע הדרשה). הוא הבחין בחבל שיוצא מהרצפה וקשור לו בקיר. הוא חתך את החבל במידה הרצויה וקשר למכנסיו. באותה שניה שהרב חתך את החבל, מנורת הקריסטל נפלה מהתקרה על השולחן, נשברה לרסיסים, שברה את כל כלי הפורצלן ופצעה שני משרתים שהיו זקוקים לטיפול רפואי, חודש אשפוז על חשבון הברון בבית חולים.

בעל הבית, החליט שלא לומר מילה לרב, לסדר את הכל מהר לפני שכולם יגיעו ולהמשיך כאילו לא קרה דבר. העשירים הגיעו והרב ירד ודרש דרשה נפלאה. בעל הבית והאורחים תרמו סכומים נכבדים, הרבה מעבר למה שחשב להשיג, כך יכול היה לחזור לארצו כבר למחרת.

בבוקר, לאחר התפילה וארוחת בוקר כיד המלך, הרב הודה לבעל הבית על האירוח הנפלא, על תרומתו הנכבדה ועל כך שארגן את כל העשירים שתרמו מכל הלב והארנק. לפני שיצא מפתח הבית, המארח ביקש מהרב לראות את החגורה של הרב, כאשר ראה את החבל שכרוך סביב מכנסיו, התעקש שהרב ישלם 4 דולר עבורו. הרב שילם וביקש להבין מדוע העשיר מתעקש על כך. העשיר לקח אותו לחדר צדדי, שם היו שברי קריסטל ושברי פורצלן, ואמר: "אתה חתכת את החבל שהחזיק את נברשת הקריסטל היקרה, הנברשת נפלה, נשברה, שברה את הכלי הפורצלן היקרים ופצעה קשה שני משרתים. עלות הנזק כשני מיליון דולר, ואני ביקשתי רק 4 דולר שזה עלות החבל שקשרת למכנסיים במקום חגורה...

כאשר אדם חוטא ופוגם בכל העולמות, הקב"ה לא מעניש לפי מה שפגם בעולמות העליונים, אלא רק לפי מה שפגם בעולם הזה, וגם אז משלם לפי "תעריף מסובסד", ולא כפי שבאמת היה צריך לשלם.

ג. **תיקון החטא** - לפי הדין, לא היתה צריכה להיות בעולם מציאות של תשובה, כי איך יתקן האדם אשר עיוות וחטא, ואיך אפשר להחזיר את המצב לקדמותו ולהסיר את המעשה אשר כבר נעשה? וכי הרוצח שחזר בתשובה החזיר את הנרצח לחיים?!

בזכות מידת הרחמים, יכול האדם לשוב בתשובה, והקב"ה מוחל לו על חטאו. ולא זו בלבד, אלא שע"י חרטתו ועקירת רצונו לחטוא, נחשב הדבר עבורו כעקירת המעשה, כאילו החטא לא נעשה.

התשובה היא נס ופלא, חסד גדול מצד מידת הרחמים של הקב"ה, כמו שכתב ה'שערי תשובה': "מן הטובות אשר היטיב ה' ית' עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם, ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו, כי הוא ידע יצרם שנאמר: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך". ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה". התשובה כוללת: חרטה, וידוי ועזיבת החטא (קבלה לעתיד שלא ישוב לזה החטא לעולם). החרטה עוקרת את החטא כאליו לא היה, את הוידוי כולנו אומרים פעמים רבות בתפילות של יוה"כ, אבל עלינו לזכור גם את הדבר השלישי, עזיבת החטא. הרמב"ם כתב: "כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב, הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ".

בחור אחד קיבל מתנה לבר מצווה - גרביים מסבתא שלו. הוא מעולם לא החליף ולא כיבס אותן, גם כשהיה מתרחץ, היה חוזר לאותם הגרביים. הריח היה איום ונורא. למרות שהיה בחור חברותי, מעטים היו מוכנים להתקרב אליו. היה לו חבר אחד טוב, ממש מסירות נפש ורפש.

משום מה, היו לו בעיות בשידוכים וכאשר סוף סוף היה נפגש עם מישהי, מיד היא היתה בורחת ממנו, בגלל הריח. החבר היה אומר לו כל הזמן להחליף גרביים, אבל הוא היה אומר שבכלל אין לו ריח לא טוב, וגם אם יש, זה בוודאי לא בגלל הגרביים.

הוא פנה לשדכן מוצלח, ולאחר ששילם טבין ותקילין הוא מצא לו שידוך מוצלח, בחורה נאה וטובה, רק שהיה לה מום קל, היא היתה תתרנית (חסרת חוש ריח). כמובן שהשידוך התאים, ונקבע תאריך לחתונה. החבר הנאמן החליט שהוא יודע מה לקנות לו מתנה לחתונה, גרביים, והוא חייב להביא לו אותן לפני החתונה, כדי שהחתן ילבש אותן, ולא יהיו בושות (שאנשים לא יברחו). החתן קיבל את הגרביים החדשות והתחייב לחברו שהוא ילבש אותן בחתונה שלו.

החבר הגיע באיחור קל לחופה. הוא ראה שהחתן והכלה תחת החופה, אבל הרב, העדים, הצלם וההורים, כולם מחוץ לחופה, רחוקים מאוד, עם אטבי כביסה באף...

החבר נזף בחתן, ואמר לו: "קניתי לך גרביים חדשות, במיוחד לחתונה, מדוע לא גרבת אותן?! הרי התחייבת!"

השיב לו החתן: "אני אכן לובש אותן... ידעתי שלא תאמין לי ולכן הבאתי גם את הגרביים הישנות", תוך כדי שהוא הוציא מכיס חליפתו זוג גרביים דהויות ומצחינות...

אם האדם רוצה לחזור בתשובה אך בדעתו עדיין לשוב לסורו והוא אינו באמת עוזב את החטא, תשובה כזו אינה יכולה לנקות אותו מחטאיו והוא נשאר "מסריח".
יהי רצון שנזכה כולנו לשוב בתשובה שלמה ואמיתית, והקב"ה ירחם עלינו ויגאלנו במהרה!

תכלית בריאת האדם

במשנה (אבות ד, כב) נאמר: "עַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא".
בספר "מסילת ישרים" כותב הרמח"ל שלא יתכן שהאדם נברא עבור מצבו בעולם הזה, כי מי באמת שמח ושלו ממש בעולם הזה? למי אין צרות וחולאים ומכאובים וטרדות? רק מיעוט האנשים מוצאים בעולם הנאות ושלוה אמיתית. ועוד שאם תכלית בריאת האדם היתה לצורך העולם הזה, לא היה צריך לנשמה כה חשובה, עליונה וקדושה, לכן הנשמה אינה מוצאת שום נחת רוח בכל עינוגי העולם. והוכיח ממשנתנו: "עַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד" - כי אין הנשמה אוהבת העולם הזה כלל, אלא אדרבה מואסת בו. וכתב שבריאתו של האדם עבור מצבו בעולם הבא, ובאמצעות מצוות ומעשים טובים שיעשה בזה העולם, יזכה לשכר עצום בעולם הבא.
ולכאורה קשה, איך מוכיח הרמח"ל מתחילת המשנה שלא טוב לנשמה בזה העולם, והרי מהסוף משמע להיפך, שנאמר: "ועל כרחך אתה מת", משמע שהנשמה אינה רוצה לעזוב, וא"כ בעולם הזה יותר טוב.
התשובה היא שלפני שהאדם בא לעולם הזה, הרי שם (בעולם הנשמות) יותר טוב, אבל כשכבר בא, אזי אולי פה יותר טוב, כי מי יודע איזה משפט צפוי לו בעולם הבא. ולכן לאחר שאמר התנא במשנה "עַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת", אמר "עַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא". כלומר, למה בעל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת, והנשמה אינה רוצה לעזוב? מפני שבעל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, ומי יודע אם תצא זכאי בדין. ומפני שכל אדם סופו למות, ולא ידע האדם את עתו, לכן בעולם הזה צריך לעמול ולעשות כל מה שאפשר כדי שיצא זכאי בדינו בעולם הבא, ויזכה לשכר עצום מעבר לכל דמיון. נמצא שבוודאי תכלית בריאת האדם בעולם הזה היא רק לצורך מצבו בעולם הבא, ואילולי זה, טוב היה לו שלא נברא.

אולם לכאורה קשה - אם יצירתו ולידתו וחייו של האדם, הם על כורחו ונגד רצונו, מדוע א"כ צריך האדם לתת דין וחשבון על חיים שאינו חפץ בהם, מדוע עליו לשלם על דבר שבכלל לא רצה בו.

ענה על כך המגיד מדובנא במשל:

? מעשה ביהודי שהיו לו שתי בנות, האחת היתה שיא הכיעור, עד שהיו נבהלים מפניה. והשנייה הייתה בעלת פה מלוכלך, כל הקללות והחרמות שיש בעולם היו שגורים על לשונה. האב כבר השלים עם זה שבנותיו תשארנה רווקות כל ימיהן.

יום אחד הגיע לעיר שדכן מומחה (שדכן ר"ת שקר דובר כסף נוטל), שלא היה סיר שלא סידר לו מכסה. פנה השדכן לאב ואמר לו: "הסר דאגה מלבך, יש לי עבור בנותיך שני חתנים מוצלחים: הראשון עיוור בשביל הבת המכוערת והשני חרש בשביל הבת המקללת". ואכן השיא האב המאושר את בנותיו לחתנים אלו. שני הזוגות חיו באושר ובשלווה, העיוור חשב שאשתו היפה בנשים, והחרש חשב שאשתו כל הזמן מברכת, מתפללת ואומרת מזמורי תהילים, ממש צדיקה.

יום אחד הגיע לעיר רופא מומחה שיודע לרפא כל מכאוב וכל מחלה. באו אליו שני החתנים כדי להתרפא. אחרי ניתוח מסובך העיוור החל לראות והחרש החל לשמוע, אך מאותו היום הפכו חייהם לגיהינום עלי אדמות. כשראה האחד את אשתו מכוערת נפלה רוחו. וכן גם השני כאשר הבין שאשתו כל הזמן מקללת.

לאחר כמה ימים בא הרופא לבקש את שכרו. אמרו לו השניים: "אין אנו משלמים לך, מרגע שניתחת אותנו חיינו נהפכו לסיוט, ממש חלום בלהות". בצר לו פנה הרופא לשופט לתבוע את כספו. השופט אמר לחתנים: "יש לכם ברירה או לשלם את מלוא הסכום, או שהרופא ינתח אתכם שנית ויחזיר אתכם למצבכם הקודם. מיד החלו לצעוק: "לא! לא לא רוצים לחזור למה שהיינו קודם!", אמר להם א"כ חייבים אתם לשלם!

כך הדין גם ביחס לכל בן תמותה עם בוראו. אכן הבורא יתברך הוריד את נשמתו לעולם הזה נגד רצונו של האדם. אולם איזה בר דעת מוכן לעזוב את העולם הזה מרצונו, מי מאתנו רוצה להשיב את פיקדונו לבורא עולם בטרם בוא עתו. גם אדם חולה ומלומד בייסורים, פונה לממחים הגדולים ביותר, ונאבק על כל יום של חיים. רצוננו לחיות כאן בעולם הזה, מוכיח כי אמנם על כורחנו ירדנו לעולם, אך בדיעבד אנו מרוצים מ"הסחורה", ואיננו מוכנים לותר עליה, אם כך, ברור מדוע עלינו לתת בעל כורחנו "דין וחשבון" על חיינו.

תכלית החיים

מדענים לחקר ההתנהגות האינטלקטואלית עשו ניסוי בקרב שני שבטים פרימיטיביים באפריקה. הם החליטו להכניס מקרר אמריקאי משוכלל למרכז הכפר, באישון לילה, ולצפות מרחוק באמצעות מצלמות נסתרות כיצד יגיבו הילידים המקומיים לנוכח הממצא החדש.

בשבט "קוקו לוקו" השכים קום אחד הילידים כדי להוציא את הכלב לטיול, בדרך הוא ראה עב"מ (עצם בלתי מזוהה), תיבה ענקית בצבע חום, עשויה מחומר בלתי מזוהה. הוא בודק בעיניו, וכלבו מרחרח ובודק באפו, ממשש, מנסה להזיז ולבסוף מגיע למסקנה שבתוך התיבה מונח משהו חשוב וכבד (כנראה מתנה משמיים בגלל שאנחנו, בני שבט "קוקו לוקו" מאוד נחמדים).

הוא קורא לראש השבט המכובד, בעל הנוצה האדומה והעצם באף. ראש השבט בודק את הממצא לעיני עשרות סקרנים (ולעיני המדענים שנמצאים הרחק משם ורואים הכל דרך מסך ענק). הוא מקיש על הקופסא, מבקש שיביאו לו סכין גדולה, ומצליח לפתוח את האריזה לקול מחיאות כפיים סוערות. לעיני כולם נגלה חפץ מלבני גדול. ראש השבט מסתובב סביב החפץ, בוחן ומתבונן, הוא מושך בחוזקה באחת הבליטות, ולפתע נפתחת הדלת, ושוב - מחיאות כפים סוערות מצד הקהל.

הם רואים בפנים מדפים ומגירה, ראש השבט פותח את המגירה ומוציא משם חוברת, הוא מדפדף, מעביר לידי נתיניו וכולם נהנים מאוד מהתמונות המדויקות.

ראש השבט חושב: "מה אפשר לעשות במתנה, מעניין למה זה משמש, מה התועלת" ואז עולה במוחו רעיון גאוני, במקום שכל החפצים והבגדים שלו יהיו מפוזרים על רצפת הצריף, אפשר לסדרם על המדפים, איזה רעיון נפלא... ושוב מחיאות כפים סוערות, כמה חכם ראש השבט...

בשבט "בונה בטטה", הסיפור חזר על עצמו, גם שם ראש השבט פתח את האריזה לקול מחיאות כפים. אולם לאחר שמצא את החוברת הוא החל להתבונן ולחשוב, הוא סקר את החלקים והשווה אותם למה שמצויר בחוברת. הוא ראה חוט חשמל, והבין שזה צריך להתחבר לחורים בקיר. הוא קדח חורים בקיר הצריף, הכניס את התקע וכלום לא קרה.

הוא הבין שמשהו אמור להתרחש כאשר מכניסים את התקע, ואם לא קורה כלום, סימן שהחורים שעשה בקיר אינם מתאימים. הוא הבין שהוא לא מבין, ולכן שלח שני נציגים

עם החוברת לעיירה הרחוקה, אולי שם הם מבינים. בעיירה שלחו את הנציגים לעיר הגדולה, שם הסבירו להם על המצאת החשמל...
בסופו של דבר הם חזרו לכפר עם טכנאי וגנרטור שחיבר את המקרר לחשמל. ראש השבט הבין שהמקרר שומר על טריות המזון, אפשר לקרר או להקפיא ומעתה לא צריך לצוד בכל יום.
למעשה, שני המנהיגים הפיקו תועלת מהמוצר, רק השאלה מי השתמש במוצר לפי התכלית שלשמה הוא נוצר. ברור הדבר, שההנאה והתועלת הגדולה ביותר מכל מוצר, כאשר משתמשים בו לפי הוראות היצרן ולצורך התכלית, אף אחד לא קונה יאכטה כדי להשתמש בה כבמחסן.
בורא העולם, ברא אותנו ואת העולם, ויש תכלית לבריאה, אם לא ננצל את מתנת החיים ונשתמש בעולם לפי התכלית הרי שזה פספוס, כמו אותו אדם שחי עשרות שנים בעוני מזעזע, ובגיל 85 פתאום נודע לו שמחפשים אותו כבר 50 שנה, כי מגיעה לו ירושה גדולה מדוד עשיר בחו"ל.
על כל אחד מאתנו לעצור ולשאול: מה התכלית שלי, מהיכן באתי, מהי מטרת חיי, לאן אני הולך, האם אין שאלות אלו דורשות חשיבה אנו כל הזמן אומרים שמחשבה לפני מעשה חוסכת טעויות מבישות אח"כ. האם על שאלת השאלות על מהות חיינו אין צורך להקדיש מחשבה (כדי לחסוך טעויות אח"כ)?
אדם שמתעלם משאלות אלו ומתכחש לצורך להישיר את מבטו אל המציאות, יום אחד הוא מגלה שהחטיא את המטרה שלשמה הוא הגיע לעולם, אלא שאז כבר מאוחר מדי.
התכלית היא לעשות כמה שיותר מצוות ומעשים טובים, ולהתרחק מעבירות וממעשים רעים, ובכך להגיע לאושר האמיתי וההנאה המכסימלית, שזה בעולם הבא לאחר פטירת האדם.

תענוגי העוה"ז

מעשה בכפרי אחד שהגיע לראשונה בחייו לעיר הגדולה הרוחשת חיים. הכפרי התרשם מהבניינים הגבוהים, מהתנועה ההומה, מהדוכנים והחנויות השופעים כל טוב. הוא ביקש להביא משהו אל הכפר כדי שיוכל להשוויץ ולומר שהיה בעיר הגדולה. נכנס לאחת החנויות ושם ראה פנס כיס גדול. הוא שאל את המוכר: "מה זה?", אמר לו: "עם זה מאירים את החושך. אצלכם בכפר הכל חשוך, אין לכם חשמל, כדאי לך לקנות את הפנס הזה ולהאיר את דרכך בדרכי הכפר החשוכות". הכפרי הרגיש שזו ממש מציאה! הוא קנה את הפנס והמשיך בדרכו.

לאחר מכן ראה אנשים עומדים בתור ליד אשנב צר עם סורגים. שאל: "מה מוכרים פה?", ענו לו: "כאן מוכרים כרטיסים לקולנוע", שאל הכפרי: "מה זה קולנוע?", כולם צחקו על בורותו של הכפרי והוא החליט שיקנה גם הוא כרטיס. נכנס לאולם גדול וחשוך, התיישב בחושך ולא ראה כלום, לפתע אור האיר על המסך הלבן שממולו ונראו על גביו דמויות נעות והרבה "אקשן". בחיים שלו הוא לא ראה מחזה כזה! התפעל הכפרי ואמר לעצמו: "חבל שהאולם חשוך ואפל, אם כך רואים בחושך, בוודאי שאם היה אור באולם היו נהנים בכפל כפליים".

הוא נזכר בפנס הכיס שקנה, שלף אותו מכיסו וכיוונו לעבר המסך, כדי שתהיה הנאתו שלמה יותר. והנה, כאשר האיר את המסך בפנסו החזק, לפתע הכל נמוג, והתמונות לא נראו. מכל העברים נשמעו צעקות: "הלו, כבה את האור!", תמה היה האיש: "מה קרה? מה הצעקות? רק רציתי לראות טוב יותר..." אמרו לו אנשים: "שוטה, אינך מבין שבקולנוע רואים רק בחושך?!"

אנו באנו לכאן לעולם הזה כדי לעשות מצוות ולברוח מעבירות, אך היצר הרע מושך אותנו לתענוגות ועבירות.

כל תאוות העולם הזה, כל פיתויי היצר הרע - כולם חזיון תעתועים, דמיונות ומראות כוזבות. העולם הוא מסך ועליו מככבים כל פיתויי היצר הרע. הכל הצגה ודמיונות. את זה אין יכולים לראות בעולם השקר, אלא מתוך החושך. שלמה המלך אומר: "עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים" - רק כשיאיר השחר ("יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ"), אז תתגלה אפסיותם של כל תאוות העולם ופיתויי היצר, ויראה שקרם! מעט מן האור מגרש הרבה מן החושך. אור התורה חושף את השקרים של היצר הרע, כי התורה היא הנשק כנגד היצר הרע. עלינו להתחזק בלימוד התורה ובכך להתגבר על היצר הרע.

מספרים על ה'חפץ חיים' זצ"ל, שפעם אחת בא לביתו עשיר אחד מחוץ לארץ, במיוחד כדי לראות את גדול הדור, והתפלא לראות באיזה בית עלוב ודל חי ה'חפץ חיים' המפורסם. השולחן היה פלטת עץ על שתי חביות, היו מדפי ספרים רעועים, שני ספסלי עץ פשוטים, מיטה, ועל מסמר בקיר היה תלוי כובע מרופט. אמר לו העשיר: "רבנו, היכן כל הרהיטים והרכוש שלך?", השיב לו החפץ חיים בשאלה: "והיכן הרהיטים שלך?", ענה העשיר: "אני כאן רק תייר, אורח, לכאן הבאתי רק מעט דברים הנצרכים לי, אבל בביתי שבאמריקה יש לי כל טוב, עושר וכבוד". אמר לו ה'חפץ חיים': "כך גם אני! גם אני רק אורח בעולם הזה, ויש לי כאן רק את המעט הנחוץ, ובביתי שבעולם הבא יש לי כל טוב ורכוש רב מאוד..."

ליקוט מתוך הספר "בגן האמונה"

האמונה מתחלקת לשלוש דרגות:

א. שמאמין שכל מה שקורה לו ולאחרים הוא מאת בורא העולם בהשגחה פרטית, אפילו המקרה הקטן ביותר.

ב. שמאמין שההשגחה של הבורא היא תמיד אך ורק לטובה, וממילא יודע שכל מה שקרה לו, ומה שיקרה לו, הכל לטובה.

ג. שמאמין שיש תכלית לכל דבר שה' עושה ומחפש איך להכיר ולדעת את הקב"ה בכל מה שעובר עליו.

שלוש דרגות אלו הן באמת דבר אחד, כי האמונה היא אחת שמאמין **שאין עוד מלבדו**, וכל מה שקורה בעולם, הכל בהשגחה פרטית, ומאחר שהכל מאת ה' יתברך, א"כ הכל בוודאי לטובה. כי תכלית הבריאה כולה היא בשביל להיטיב עם הברואים וכן בוודאי לכל דבר יש סיבה ותכלית שהיא ללמד את הברואים להכיר ולדעת את ה' יתברך.

הדרגה הראשונה היא - האמונה שה' יתברך הוא השליט היחיד בעולמו. וכל מה שקורה בעולם, הכל מאת ה' בהשגחה מלאה ומדויקת, וכמו שמובא בשלושה עשר עיקרים של הרמב"ם: "**אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה, עושה ויעשה לכל המעשים**". במילים אחרות, כל מה שנעשה בעולם מהדבר הפעוט ביותר ועד הדבר הגדול ביותר, הכל ה' עושה.

לכן צריך שתאמין שכל מה שעובר עליך, בין ברוחניות ובין בגשמיות, בין שזה בא לך ממקרי הטבע, בין שזה משאר בני אדם, ובין שזה בא לך מעצמך - הכל ברצון ה', מנהיג העולם. או במילים אחרות - **ככה ה' רוצה**.

אדם שמאמין בהשגחה פרטית, הוא בכיוון הנכון לחיים של אמונה ואושר. אבל עדיין חסרה לו הדרגה השנייה, כי אע"פ שמאמין שהכל מה', עדיין יכולות להיות לו שאלות וטענות על ה', למה ה' עשה לי את זה? לא מגיע לי, אני אדם טוב, למה עלי לסבול? הלא ישנם אנשים רשעים יותר ממני, ולמה הם לא סובלים? ועוד כהנה וכהנה שאלות, תלונות ותרעומות מוכרות וידועות.

שאלות וקושיות אלו הן למעשה פגם גדול באמונה בקב"ה. כי מאחר שמאמין שהכל מאת ה' יתברך, חייב גם להאמין שהכל בוודאי לטובה, כי ה' יתברך הוא טוב, ואין רע יוצא ממנו. וא"א שהאדם יאמר: "אני מאמין בה'", ובו זמנית יחשוב שמה שעובר עליו הוא רע.

הדרגה השנייה היא - האמונה שהכל לטובה. היינו שמאמין שכל מה שקורה לו הוא לטובתו, אע"פ שזה נראה לו לרעתו.

במקרים רבים ניתן לראות בברור, כיצד דבר שנראה רע, מתגלה לבסוף לטובה. כל אחד שמתבונן רואה זאת במהלך חייו. לדוגמא: אדם הממהר לעבודה מגיע לתחנת האוטובוס בדיוק כאשר האוטובוס יוצא, הנהג סוגר את הדלת בפניו, תוך כדי התעלמות מנקישותיו וקריאותיו, ונוסע...

כמובן שאותו אדם כועס על הנהג, כועס על עצמו ועל כל העולם, ואינו מקבל באהבה את מה שקרה לו. אבל כאשר מתגלה לו לאחר מכן, שהאוטובוס שהוא רצה לעלות עליו היה מעורב בתאונה קטלנית, הוא מקבל את הדברים קצת אחרת...

בזמן הניסיון אין לאדם אפשרות לדעת מה יהיה אח"כ, כי הוא אינו צופה עתידות, ולכן הוא מתרגז על השיבוש בתכניותיו. אבל הבורא היודע את כל העתידות, שומר על האדם תמיד (ואף אם לא ארעה שום תאונה לאוטובוס, יש סיבות נסתרות רבות, מדוע זה לטובה, סיבות שרק ה' יודע). ועל האדם להאמין שזה לטובה, ולא להאשים אף אחד.

לבורא יש שיקולים וסיבות שונות מדוע להנהיג כך את האדם, ורק הוא שמכיר ויודע מה עבר, וצריך האדם לעבור בחייו, בגשמיות וברוחניות, רק הוא יודע את הטובה שתצמח מכל דבר. האדם אינו יכול לראות את הטובה בזמן הניסיון, כי א"כ לא יהיה זה ניסיון כלל. הדרך היחידה לעמוד בניסיון היא רק ע"י אמונה שהכל לטובה.

ב"שולחן ערוך" (או"ח רל, ה) נפסק: "לעולם יהא אדם רגיל לומר: **כל** מה דעביד רחמנא לטב עביד" (כל מה שעושה ה', לטובה הוא עושה). לא כתוב כאן "כמעט הכל", אלא ה**כל** - הכל ממש!, לכן אי אפשר לומר: "הכל לטובה, חוץ מ...", אלא הכל טוב בלא הגבלה.

ישנם דברים שהאדם חייב לעבור, בין אם ירצה או בין אם לא, ואין באפשרותו לברוח מהם, וכל בחירתו היא רק כיצד לעבור את הניסיונות. אם יעבור אותם באמונה שהכל לטובה - אשריו ואשרי חלקו, ובאמת יראה איך הכל מתהפך לו לטובה, חייו יהיו יפים מאוד, רגועים ונעימים. ואם, חס ושלום, הוא חי בלא האמונה שהכל לטובה, אזי הוא יהיה רק ממורמר, בלתי מרוצה ושבור. הוא יתלונן ויאשים את עצמו ואת כולם, וכל חייו יהיו מרים, רעים וחשוכים.

אך לא מספיק להישאר בדרגה השנייה, שמאמין שהכל לטובה, אלא צריך לנצל את המאורעות שה' מעביר עליו כדי להכיר את הקב"ה ולדעת אותו, צריך להתבונן ולנסות להבין מה ה' מרמז לו. ע"י הדרגה השלישית שהיא שלמות האמונה, זוכה האדם להגיע אל היעוד והשליחות שלו בעולם הזה ולהשלים את תיקונו.

הדרגה השלישית היא - האמונה שבכל מה שעובר על האדם יש מסר השייך לתכלית שלו, לקשר שלו עם הבורא.

בוודאי שלכל מה שה' עושה יש תכלית, ועל האדם המאמין בהשגחה פרטית לחפש מה ה' רוצה ממנו. זהו דבר שהשכל מחייב, הרי הבורא מעביר עליו מאורעות שונים בשביל ללמד אותו דבר מסוים או לעורר אותו לתקן איזה דבר או להתחזק בעניין מסוים ועוד אפשרויות רבות. חיפוש המסר של הבורא הוא עניין עמוק ורחב מאוד, והיסוד הראשון שהאדם צריך להחדיר לליבו הוא ש"אין ייסורים בלא עוון".

על יסוד זה כותב הרמב"ן: "אין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון". כלומר, רק מי שחי את האמונה שכל מקריו של האדם הם בגזרת הבורא לפי מעשיו, והוא מאמין שאין ייסורים בלא עוון, רק לו יש קשר אמיתי ליהדות.

אם יעבוד האדם, ויעמוד בניסיונות שיש לו באמונה, יזכה לעליה גדולה ולמדרגות גבוהות יותר מכל דבר אחר שיעשה, וגם תהיה לו הנאה מעשית מחייו. אך אם יתעצל בתיקון נפשו, ייסוריו רק יגברו. לכן צריך להתחזק ולהתאמץ לעמוד בניסיון בהצלחה, שפרושו שיחזיק באמונה, בתפילה וביראת שמים.

זה המקום להביא את הסגולה הידועה של רבי חיים מוואלוז'ין: "ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינים ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל. כשהאדם קובע בלבו לאמור: **הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו**. ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם. ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא. כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל".

חובת האדם בעולמו

(נכתב ע"י הרב אביב אחדות שליט"א)

הרמח"ל בספרו מסילת ישרים כתב: "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". מבואר שלכל אדם יש "חובה" בעולמו שעליו להשלימה, והנה פירוש המילה "חובה" הוא דבר המוטל על האדם לעשות בעל כרחו, ומרגיש את החובה שמוטלת עליו כעול המוטל עליו, והיה מעדיף בדרך כלל להפטר מעול זה, כמו למשל, ילד שאומרים לו הוריו: אתה חייב לסדר את החדר שלך! רואה הילד חובה זו כעול, והיה מעדיף להפטר ממנה.

ובאמת שכל המתבונן בהמשך דברי הרמח"ל מהי "חובת" האדם בעולם, יראה לנכון שאינה חובה כלל אלא זכות גדולה, שהרי כותב הרמח"ל שחובת האדם בעולמו היא לעמוד במבחן בעולם הזה וכפי דרגת הצלחתו במבחן, כן יהיה שכרו, ומהו השכר הזה? "להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא" ובכדי להמחיש קצת יותר את חובת האדם בעולמו אפשר להמשיל זאת במשל למלך גדול, חכם וחזק, השולט על מדינות רבות, בעל כוחות על טבעיים. כאשר בנו הגיע לגיל 18 שנים, קרא לו, והודיעו, שרצונו להעניק לו מתנה גדולה, והיינו שיתן לו מכוחותיו ומחכמתו העל טבעיים, ולהמליכו כמלך על אחד ממדינותיו, ושיכול בכוחותיו העל טבעיים לתת לו שישאר תמיד צעיר ובריא וחזק, ולעולם לא יזקין ולא יחלה ויחיה כמלך בארמון שיתן לו שם. אולם לפני שיעניק לו מתנה זו רוצה להעמידו במבחן במשך כמה שנים, והמבחן יהיה ע"י שישלח אותו למדינה זרה ושם ינסה אותו ע"י שליחים רבים במשך מספר שנים, ונתן לו ספר הוראות כיצד עליו להתנהג וכיצד עליו לעמוד בנסיונות, ואם יצליח במבחן יזכה למתנה הזו.

והנמשל מובן מאליו, רק שהשכר הנ"ל המוזכר במשל הוא כאין וכאפס לעומת השכר בעוה"ב כמ"ש הרמח"ל שלהתענג מזיו השכינה הוא התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא בעוה"ז. א"כ מדוע הרמח"ל קורא בתחילת דבריו למבחן ההוא בשם "חובה"?! הרי כל אדם שנשאל אותו, אם הוא מוכן להתחלף עם בן המלך הנ"ל? יענה מיד בשמחה: "הנני מוכן ומזומן! ולזכות גדולה יחשב לי", ובוודאי לא יראה זאת כ"חובה" או כ"עול" המוטל עליו!

ונראה לבאר שבאמת ודאי זוהי זכות גדולה להיות מזרע ישראל ולהמנות מבניו של המקום ברוך הוא ולעמוד במבחן הגדול של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ואעפ"כ הרמח"ל קרא לכך בשם "חובה" מסיבת כוחו הגדול של היצר הרע שבקרבנו. כלומר, מכיון שיש בכוחו של היצר הרע לבלבל ולהטעות את האדם עד כדי כך שמראה לו את המתוק ל"מר" ואת המר ל"מתוק" ורע ל"טוב" וטוב ל"רע" וכיוצא. לכן גם מראה היצר הרע לאדם את אותה הזכות הגדולה שנפלה בחלקו להיות מזרע ישראל ולעמוד במבחן של הקב"ה כ"חובה וכעול ממש", אבל הבורא יתברך שיודע מהו הטוב האמיתי עבורנו ורוצה רק בטובתנו האמיתית והנצחית, מחייב אותנו לעמוד במבחן לזכות בטובה הזאת. ולכן לאותם אנשים שהיצה"ר הטעה אותם כל כך, ומתנתו של הקב"ה נראית להם כחובה, אעפ"כ הקב"ה שאוהבם, ורוצה בטובת בניו מחייבם לקבל הטובה.

ויש להוסיף, שזה דומה לאותו בן מלך במשל, שאחרי שהחליט בשמחה לעמוד במבחן של אביו וכבר קבעו תאריך התחלת המבחן בעוד כחצי שנה, בזמן שנותר עד המבחן חברו קינא בו בזכות שנפלה בחלקו, ולאט לאט טפטף למוחו, שמבחן זה הוא סתם עול וקושי ושלא כדאי לו ללכת למבחן, עד שבמשך הזמן הזה הטעה אותו כ"כ, עד שבן המלך שינה דעתו, ופנה אל אביו ואמר לו: שאינו רוצה להשתתף במבחן, וזה נראה קשה מדי וכעול המוטל עליו. ואביו ענה לו: שהוא אוהב אותו ורוצה רק בטובתו ולכן מחייב אותו לעמוד במבחן, כי זהו טובתו האמיתית שיזכה אח"כ במתנה הגדולה שרוצה להעניק לו. והנמשל מובן.

והיוצא מכל האמור: כי על האדם להתבונן בזכות הגדולה שנפלה בחלקו להיות מזרע ישראל ועל הטובה הגדולה שהקב"ה רוצה להיטיב לו בעוה"ב לנצח נצחים, וכמ"ש במשנה באבות: "ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך" ושתמיד ירגיז יצר הטוב על יצה"ר ושלא יתן ליצה"ר להטעות אותו וזאת ע"י לימוד המוסר בעניינים אלו, שיביאו אותו להיות שמח שזכה להיות יהודי ולעמוד במבחן של הקב"ה, ולהרגיש שזכות גדולה נפלה בחלקו. ותמיד יזכור מה שאנו אומרים כל יום בתפלת השחר "ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו".

חלק לעולם הבא

(עפ"י מה שכתב הרב בנימין נבול בספר 'וקנה לך חבר')

נאמר במשנה: "כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר".

ולכאורה קשה, וכי העוה"ב הוא שטח הפקר שלכולם יש חלק בו?!

ועוד קשה - שבכל יום בתפילת שחרית אומרים: "תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום מובטח שהוא בן העולם הבא". והלא, לפי המשנה לכל ישראל יש חלק לעולם הבא גם אם לא לומדים הלכות?

וכן קשה גם על דברי הגמרא במסכת כתובות (דף קג) שם נאמר שכל מי שהיה בהלוויתו של רבי יהודה הנשיא מזומן לחיי העולם הבא. והקשו התוס', והרי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא? ותירצו, שמזומן לעולם הבא ללא דין וללא ייסורים. וכן כתב המהרש"א: "כל ישראל יש להם חלק לאחר כל התיקונים והעונשים והזיכוכים, כולם מוזמנים הם לחיי העולם הבא". ומעיין זה ביאר ר' יוסף חיים זצ"ל וז"ל: "כל שנאמר בו בן העולם הבא אינו צריך סיוע מאחרים בעלייתו, אדרבא הוא יהיה מסייע לאחרים

להעלותם עמו. אבל מי שנאמר בו חלק לעולם הבא הוא צריך לסיוע של צדיקים אחרים בעלייתו בסוד הבינה הנקרא העולם הבא".

ועתה מיושב מה שנאמר בשם אליהו הנביא: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", והיינו, כיוון ששונה הלכות כדי שידע אל נכון היאך לקיים את המצוות בצורה המושלמת ביותר, **מובטח** לו שהוא בן העולם הבא. כלומר, יש לו **ביטוח** חיים (אף לאחר המוות) ביטוח כנגד יסורים שונים, עונשי גיהנם ושאר מרעין בישין. ולעומתו, מי שיש לו רק חלק לעולם הבא דומה כמי שאינו מבוטח כלל.

ובמה ששאלנו האם העולם הבא הוא שטח הפקר ויש כניסה לכולם, אמר מרן הח"ח זצ"ל אמנם כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, חלקת קרקע, תלוי אם מעבדים אותה. אם אדם לומד תורה ומסגל לעצמו מצוות, הרי הוא שותל שתילים יפים ועצים מלבלבים מכל טוב, פירות מפירות שונים ועתיד לבוא יתענג ויתבשם מהם. אבל אם בעולם הזה, עולם המעשה, ביטל זמנו ולא סיגל לעצמו תורה ומצוות ומעשים טובים, הרי החלק שלו בעולם הבא מעלה קוצים וברקנים וכמאמר החכם באדם, שלמה המלך ע"ה: "עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצַל עָבַרְתִּי וְעַל כֶּרֶם אָדָם חָסַר לֵב: לא וְהִנֵּה עָלָה כֻלּוֹ קָמְשֹׁנִים כָּסּוּ פָּנָיו חֲרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה" וכמה בושה וכלימה מחכה לו לעולם הבא. וכן משלו בעלי המוסר שכל מצווה שאדם מקיים בעולם הרי היא לבֵנה ואריח לעולם הבא ובה יבנה את ביתו לאחר 120 שנה. אדם שעשה למשל 700 מצוות כתיקונן יזכה שם לצריף רעוע, סיגל לעצמו יותר מצוות יזכה לדירה גדולה יותר, עוד יותר מצוות - יזכה לאחוזה מפוארת וכו'.

יש ואדם הולך לבית עולמו לאחר זקנה ושיבה ורואה שכל הנטיעות שנטע כולם כרותים ונופלים, והוא נדהם: "מה קורא כאן? מדוע אילנותי כרותים ואילו אצל חברי הם מלבלבים ופורחים?", עונים לו: "אתה שלחת מחבלים והם כרתו אותם". אמר להם: "אני?! מחבלים?!", אומרים לו: "אכן! לא נזהרת בטהרת המשפחה, נכשלת בחילול שבת החמור, דיברת לשון הרע וכו', וכו', בראת ע"י כך מלאכים מחבלים והם שכרתו האילנות וקיצצו בנטיעות". והוא צועק ובוכה ומורט שיער ראשו, ואין בידו לעשות מאומה.

ויש ואדם הולך לבית עולמו ורואה שם בחלקו אילנות יפים וטובים אולם הפירות קצת קמושים ויבשים אינם מדיפים ריח טוב כלבנון, והוא שואל מה קרה כאן? אומרים לו אמנם קיימת מצוות ומעשים טובים אבל לא שלחת מספיק מים כראוי לך. ואין מים אלא תורה אומנם למדת תורה אבל לא ניצלת את מלוא כשרונותיך קיימת אומנם מצוות אבל כמצוות אנשים מלומדה, כדי לצאת ידי חובה בלי נשמה ובלי כוונה. חבריך התפללו

בהתלהבות, שמחו במצוות כמוצאי שלל רב, עסקו בתורה בהתמדה ובחשק גדול ואילו אתה התרשלת מעט בזה.

לכן ידע כל פעול ויבין כל יצור שהעולם הזה הוא עולם העשייה, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ע"י תורה ומצוות שהוא מקיים, מעבד הוא את החלק שלו בעולם הבא, ומי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת.

על כן נשתדל לקיים מאמר החכם באדם: "כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הֹלֵךְ שָׁמָּה".

קיום מצוות בזמן תחיית המתים

בגמרא (נדה סא.) נאמר, שמותר לעשות תכריכין של כלאיים משום שמצוות בטלות לעתיד לבוא. ור' יוחנן שם דרש: "מאי דכתיב במתים חופשי? כיוון שמת אדם, נעשה חופשי מן המצוות".

הריטב"א ביאר שבזמן ימות המשיח, קודם תחיית המתים, עדיין לא יתבטלו המצוות, אבל לאחר תחיית המתים, המצוות יתבטלו, ולכן מותר לקבור את המת בבגד כלאיים, שהרי בזמן שיקום מקברו יהיה פטור מן המצוות. אבל הרשב"א חולק וסובר שאף בזמן תחיית המתים לא יתבטלו המצוות, ומסביר את הגמרא שמצוות בטלות בזמן שאדם מת (שאף המיתה נקראת 'עתיד לבוא') ואין החי מצווה על המת. ונראה שאף הרמב"ם (פרה"מ כלאיים א, ד) סובר כך.

ולפי זה קשה מה שייך קיום מצוות בזמן תחיית המתים, דהרי זמן תחיית המתים הוא הנקרא העולם הבא כדמוכח מהגמרא (ברכות נח:): "הרואה קברי ישראל מברך - אשר המית אתכם בדין והוא עתיד להקים אתכם לחיי העולם הבא בדין ברוך אתה ה' מחיה המתים", וכידוע העולם הבא הוא התכלית ושם מקבלים את השכר הנצחי בעבור קיום המצוות, וכתב הרמח"ל במסילת ישרים: "והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה, הם המצוות אשר ציונו עליהן האל יתברך שמו, ומקום עשיית המצוות הוא רק העולם הזה, על כן הושם האדם בזה העולם בתחילה כדי שע"י האמצעים האלה המזדמנים לו כאן, יוכל להגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא, לרוות שם בטוב אשר קנה לו ע"י אמצעים אלה, והוא מה שאמרו ז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". וא"כ אין מצוות בזמן תחיית המתים ולכן סובר הריטב"א שמצוות בטלות לעתיד לבוא.

ונראה שמחלוקת זו אם מצוות בטלות בזמן תחיית המתים תלויה במחלוקת ראשונים: הרמב"ם (תשובה ח, ב) כתב: "העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד, בלא גוף, כמלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות, אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר

מכל הדברים שגופות בני האדם צריכים להם בעולם הזה וכו'". והשיג הראב"ד: "דברי האיש הזה בעיני, קרובים למי שאומר אין תחיית המתים לגופות, אלא לנשמות בלבד, וחיי ראשי, לא היה דעת חז"ל על זה, שהרי אמרו - עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם קל וחומר מחיטה וכו', וכן היו מצווים לבניהם אל תקברוני בכלים לבנים ולא שחורים שמא אזכה, וכן אמרו שלא ישובו הצדיקים לעפר, אלא עומדים בגוייתם. וכן אמרו במומם עומדים ומתרפאים, וכל אלה מוכיחים כי בגוייתם הן עומדים חיים".

ואמנם קשה מה שכתב הרמב"ם, אבל גם לא יתכן שהרמב"ם לא סובר שיש תחיית המתים, שהרי בפרושו לפרק חלק כתב: "ותחיית המתים הוא יסוד מיסודי משה רבנו ע"ה, ואין דת ולא דבקות בדת יהודית למי שלא יאמין זה", וכן הרמב"ם מנה את האמונה בתחיית המתים ב- י"ג עיקרי האמונה. ובהלכות תשובה כתב שהכופרים בתחיית המתים אין להם חלק לעולם הבא.

לכן כתב הכסף משנה לתרץ שהרמב"ם והראב"ד אינם חולקים, אלא בשמות בלבד, שהרמב"ם דיבר על העולם שאחרי המוות (גן עדן לנשמות), וקורא לו עולם הבא, ולדעת הראב"ד, דווקא עולם תחיית המתים הוא הנקרא העולם הבא.

אך תירוץ זה אינו מספיק, שהרמב"ן (שער הגמול ש"ה) כתב: "כל אלו דברים ברורים, שהעולם הבא בכל מקום, אינו עולם הנשמות והשכר המגיע להם מיד אחר המיתה, אלא עולם הוא שעתיד הקב"ה לחדשו לאחר ימות המשיח ותחיית המתים", והביא לזה ראיות רבות, ואח"כ העתיק את דברי הרמב"ם שהביא ראיות רבות שבני העולם הבא הם נשמות בלבד, בלא גוף, ואח"כ תמה הרמב"ן, שאם כוונת הרמב"ם שהעולם הבא הוא העולם שמגיע לאדם מיד אחרי המוות, מה צורך לראיות והכרעות שאין באותו העולם גוף, אלא נשמות בלבד? וכתב: "אבל יראה מכוונת הרב ז"ל שהעולם הבא אצלו משמש לכל עולמי הנפשות ולכל המגיע עליהן לעדי-עד, והנה יאמין באמת שתחיית המתים, שהוא עיקר מעיקרי התורה, הכוונה בו שתשוב הנפש לגוף ברצון הבורא ית"ש, ויצאו הנשמות מן העולם הבא (גן עדן) וישובו לגוף בימי תחיית המתים, ויתעדנו האנשים ההם הזוכים בטובת העולם הזה בימות המשיח ויזכו בו למעלה עליונה ממעלתם הראשונה, אבל אחרי כן יגזור הרב ז"ל מיתה על המשיח ועל דורו, ויהיו נפשותיהם בטוב העולם הבא, בלא גוף, כמו שהיו בתחילה במעלה גדולה ממנה, שזכו לה במצוות שעשו בזמן התחייה, וזה יתקיים להם לנצח. ולבסוף סיכם את מחלוקתם וכתב שדעת הרמב"ם נותנת קצבה לזמן התחייה ומחזיר הכל לעולם הנשמות. ואנחנו (הרמב"ן) מקיימים אנשי התחייה לעדי-עד מימות תחיית המתים לעולם הבא שהוא ארוך".

נמצא לפי זה, שלרמב"ם עולם תחיית המתים הינו עולם זמני ואינו התכלית, בו מקיימים מצוות ואח"כ עתיד להיחרב, ואח"כ יהיה עולם רוחני של נשמות בלא גוף שהוא הנקרא העולם הבא, ובו מקבלים את השכר הנצחי ולא שייך בו קיום מצוות.
ואפשר שהרשב"א סובר כהרמב"ם, והריטב"א סובר כהרמב"ן והראב"ד.
וראיתי לנכון להעתיק דברי רב האי גאון שכתב על אנשי תחיית המתים: "וישבו במלכותם עד סוף העולם (כדעת הרמב"ן), וי"א עד תום שבעת אלפים שנה מימי בראשית, וי"א אלפים הרבה, בלא שיעור נודע, ואחרי כן יכלו שמים וארץ (כדעת הרמב"ם), שנאמר "כי שמים כעשן נמלחו", והמתים שחיו וראו את הישועה יצאו בעצמם אל העולם הבא שנאמר "וישועתי לעולם תהיה, וצדקתי לא תחת".
ויהי רצון שנזכה לימות המשיח, לתחיית המתים ולטוב אשר צפן ה' ליראיו. אמן כי"ר.

סיפורים מחזקים לבתי אבלים

סיפורו המדהים של שרון נחשוני

בעיתון "השבוע בירושלים" מתאריך 26.10.2003 פורסם סיפורו של שרון נחשוני, אשר חזר לחיים מאירוע קשה ביותר, ומוגדר "נס רפואי" בארץ ובעולם:
כ"א סיוון תשנ"ז. השעה 6:40 בבוקר, כביש יבנה-ג'אליה התעורר לעוד יום שליו. משני הצדדים שייטו להן המכוניות בנחת והכל נראה רגוע. שרון, בן 26, חייל מילואים, לבש שוב את המדים ונכנס לרכב בדרכו לעוד 70 ימי מילואים בגזרת חברון. לפתע, נשמע פיצוץ עז מצידו השמאלי של הרכב. עוד טרם הספיק שרון להבין שהגלגל השמאלי התפוצץ באמצע הנסיעה סובב ההגה את ידו של שרון בכוח וריסק אותה לגמרי.
הרכב סטה במהירות אל המסלול הנגדי שם ראה שרון אורות חזקים של משאית סמיטריילר המתקרבת לעברו.
בשניות האחרונות הוא עוד ניסה להציל משהו, אך היה זה מאוחר מדי. המשאית התנגשה בעוצמה רבה במכונית הפרטית. כתוצאה מכך נמעכה קדמת המכונית והמנוע התרסק פנימה אל מושב הנהג, בו ישב שרון. כל חלקו הקדמי של הרכב נמעך לתוך תא הנהג, כשהוא מוחץ את כל מה שבתוכו עד למושב האחורי.
כשהגיעו כוחות ההצלה, נדרשו בתחילה לנסר את שלדת הפלדה של הרכב, למרות שהיה ברור להם שמתאונה כזו אין מה להציל. במשך שעה תמימה עסקו בניסור הרכב עד שהצליחו להוציא משם את מה שנראה כגופתו של שרון והניחוה על אלונקה. לרופאים שהיו במקום לא היה הרבה מה להושיע. הוא לא נשם, ריאותיו היו חסומות

וליבו לא פעם. בלית ברירה קבעו הרופאים את מותו וכיסוהו ביריעת פלסטיק. לפי כל חוקי הטבע הנראים לעין האיש הזה מת.

והנה, עם האיש הזה נפגשתי (העיתונאי אשר מדינה) בשבוע שעבר, חי ומתהלך בינינו. אמנם עם עשרות חלקי חילוף בגוף, אך עם שמחת חיים ואמונה יוקדת. בארץ ובעולם הוא מוגדר כנס רפואי. המדע הרציונאלי לא יכול לספק הסבר לתופעה זו, איך יכול בן אנוש לצאת בחיים מהתרסקות מוחלטת שנגרמה בעוצמה של עשרות טונות.

"שמי שרון נחשוני", פותח שרון את סיפורו המרתק, "אני אב לשלושה ילדים ומתגורר בנס ציונה. שירתתי בעברי בצה"ל ביחידת המסתערבים כלוחם ומפקד ולאחר מכן כמאבטח ביחידה לאבטחת אישים במשרד רה"מ.

באחד הימים קיבלתי צו מילואים לשבעים יום בבית חגי שבחברון. העמסתי את כל הציוד על האוטו, נפרדתי מאשתי ויצאתי לדרך, וזה דבר מדהים, כי ארבע דקות מהבית, לא בשטחים ולא בתוך הסכנות, קרה לי האירוע החמור ביותר. באמצע הנסיעה התפוצץ לי לפתע צמיג שמאלי קדמי.

באותה עת תפסתי את הגה המכונית ביד אחת בתוך ההגה, וכתוצאה מכך היד החליקה פנימה, היד הסתובבה לי ועצם היד נעקרה מהמקום. עקרתי את המרפק וזה המשיך עד לכתף, שגם הוא נעקר. הראש שלי נתקע בתוך ההגה וכתוצאה מכך שברתי את הלסת שלי, האף וחלק מהאוזן השמאלית. עד כאן הכל בסדר...

אני בתוך האוטו, פצוע קשה, ומרוב כאבים אני מאבד את ההכרה. כמו כן איבדתי את האפשרות לנשום לבד, כי האף מרוסק והלסת מדממת. הגעתי למצב חירחורים וחנק. בחירחור האחרון אני במצב של מוות, כלומר שאין אפשרות להוציא אויר מהריאות. אני נחנק וכתוצאה מכך אני מאבד חמצן שלא מגיע למוח.

את מה שקרה אח"כ סיפרו לי אנשים שראו את המקרה. המכונית סטתה לנתיב הנגדי, הצליחה לחמוק ממספר מכוניות פרטיות עד שהתנגשה חזיתית בעוצמה במשאית סמיטריילר גדולה. המכונית נכנסה מתחת למשאית ונגררה מטרים ארוכים עד שהמשאית נעצרה. מנוע המכונית נכנס לתוך האוטו ועקר לי את כף הרגל, את שני הברכיים והוציא את אגן הירכיים וכן את פרק יד ימין שאחזה בידית ההילוכים. צוותי ההצלה שהגיעו למקום, לאחר שהצליחו להוציא אותי מהרכב, קבעו לי את המוות במקום. כיסו אותי!!! אני יכול להראות לך את התמונה ב'ידיעות' שם מצולם האדם שכיסה אותי.

והנה, בחסדי ה', מגיע למקום אוטובוס קו 212 מאשדוד, עם נהג ששמו משה מלמד (שחזר בתשובה בעקבות הסיפור), ובאוטובוס יש נוסע עם תווית של קצין רפואה. האיש מתווכח עם נהג האוטובוס ומבקש ממנו לרדת למטה לעזור לפצוע. הוא יורד למטה ושואל: "מדוע האיש הזה מכוסה", עונים לו: "מה אתה חושב, קר לו, הוא מת!", האיש לא מוותר, מוריד ממני את הכיסוי בודק דופק וצועק: "יש לו עוד סיכוי להשאר בחיים!", הוא רץ במהירות לחוקר התאונות, מביא ממנו מברג פשוט, ומכניס לי אותו לתוך הריאות מהצד. הוא לוקח את העט של חוקר התאונות, זורק את תוכנו, ודרך צינורית העט הוא מנקז לי את הדם מהריאה. במשך כ- 17 דקות הוא נלחם על חיי, בסיומן הוא מחזיר אותי לראשונה לחירחור. לניתוח שהוא ביצע קוראים 'ניתוח טרוקר'. מבצעים אותו בד"כ בשדה הקרב.

וכך יצאתי ממצב אנוש, למצב אנוש עם סיכוי לחיות. הועברתי מבית החולים קפלן למחלקה אורטופדית בתל השומר. שם אני עובר שיקום, שזה החלק הקשה בכל התקופה הזו. קשה לתאר את התחושה האיומה השוררת במחלקה הזו. אתה רואה נערים בגיל 17, יפים וחכמים, מאבדים את הרצון לחיות, יש כאלה שלא מסוגלים להניע את עצמם.

באותה תקופה, נאמר לי ע"י רופאי בית החולים שאין סיכוי שאקום על רגלי לעולם. עשו לי 'פרוטקציה' ואמרו לי: "אנחנו נסדר לך עגלה עם מנוע...", הייתי משוכנע שאני עם הליכה רגלית גמרתי. אבי השקיע לשם כך מאות אלפי שקלים בבניית מעליות מיוחדות בכל הבית, כדי שיהיה לי יותר נוח לנוע, כי זה היה ברור שלא אלך יותר.

היה זה במוצאי שבת, ניתקו אותי מהמורפיום שנועד להקל על כאבי התופת של לקיחת עצם מהירך ללסת. איש לא האמין שאלך על הרגליים, לכן הרשו לעצמם לקחת לי עצמות מהרגל (באותו זמן הבטיח לי הרב אברג'ל שעוד אקום ואלך, הרופא לגלג עליו ואמר: איך ילך הרי לוקחים לו עצמות מהרגליים).

בשלב ההתאוששות לקחו אותי להתקלח. אני מובל ככה מפוחד ושואל את גיסי: "שחר, איפה דודה מרים" הוא מתמהמה, לא עונה לי. אני שואל את אחותי: "את יודעת היכן הדודה" היא עונה: "הרופאים לא מסכימים שנספר לך" שאלתי למה היא שאלה: "מדוע זה כל כך מעניין אותך" אמרתי לה כך: "אם היא חיה, כנראה שסתם חלמתי חלום, אבל אם היא נפטרה, אז כנראה שבאמת ראיתי משהו". אז אמר לי גיסי: "אל תספר שאמרתי לך, אבל היא באמת נפטרה באותו יום שעברת את התאונה". ואז זה חיזק אותי יותר.

בכל אותה עת שהייתי מחובר למורפיום הייתי מדבר וממלמל על מה שראיתי למעלה בשמים, ואני אפילו לא זוכר מה דיברתי. פעם אחת, למזלי, אחותי וגיסי קלטו שאני הולך לספר משהו מיוחד. הם רצו והביאו דף ועט ורשמו בדיוק מה שאמרתי. היה זה במוצאי שבת אחד, אני זוכר אותו במעומעם, אבל גיסי סיפר שבכל אותה העת שסיפרתי הייתי מפוחד מעצם סיפור הדברים.

שרון מגיש לי את הנייר המקורי בו נכתבו הדברים, וכך כתוב שם: "לאחר התאונה, ראה שרון עצמו נכנס לתוך מנהרה עם אור ונמשך אליה עד שמגיע למעין אולם גדול, חסר מימדים, חסר קצוות, ובו הרבה ספסלים ואנשים רבים מאוד. האנשים היו כולם שמחים והקרינו חום רב ואהבה. כולם היו נפטרים והוא ראה אותם בשלמות כפי שנראו בהיותם בחיים".

שרון ממשיך בסיפורו: "כולם היו גברים, מלבד הסבתא שעמדה בצד, לבושה יפה, עם מטפחת כסף. האולם היה ענקי, ללא סוף. אני זוכר אנשים בברור כמו אבא של צדוק, סבא של משה כהן, אבא של דוד רפאל ועוד ועוד. חיפשתי את סבא שלי, אך לא מצאתי. שאלתי את שלום נחשוני איפה סבא, והוא אמר שהוא הלך עם אחיו לדבר עלי".

הסבא היה איש חסד מיוחד במינו ואישיות מוכרת בנס ציונה. כל המשפחה הייתה קשורה אליו מאוד. שרון רצה מאוד לפגוש אותו. ואז הרגיש שרון שהוא מתקדם במרכז האולם לכיוון הבמה שעמדה ממול.

"אני זוכר, הסתכלתי על עצמי והתביישתי בלבוש שהייתי לבוש בו. הלבוש הוא אמנם רוחני, אבל כל האנשים לבשו בגדים זוהרים, ואילו שלי היו מלוכלכים מאוד. הדבר הראשון שעלה על דעתי זה להסתתר מרוב בושה. מצאתי לי איזו פינה קטנה, ואז ראיתי מעין אור חזק. ידעתי שאם אסתכל עליו אשרף או אכווה. מתוך הקול בקעו שני קולות נוספים, אחד מהם היה 'הקול הרע' והשני הוא 'הקול הטוב'. ליד האורות ראיתי בברור שלושה רבנים שיושבים לפני: הרב יצחק כדורי, הרב דוד בצרי והרב יורם אברג'ל. את הרב יורם אברג'ל כלל לא הכרתי באותם ימים, רק לאחר שהתעוררתי ביררתי מיהו.

לאחר שנשתרר שקט באולם, הקול הרע אמר: "או אתה או הדודה מרים, אחד מכם נשאר כאן!" בתחילה לא הבנתי מדוע מזכירים את הדודה מרים ואיך היא קשורה לכאן, אבל פתאום הבחנתי בה לידי, על הבמה, באותה צורה שראיתי אותה בבית החולים, חלשה וחולה עם אותו חלוק. אז הבנתי שזהו יום קשה למשפחה ואחד מאתנו צריך להשאר בעולם האמת.

מיד קפצתי ואמרתי: "אני מוכן להשאר". ואז החל הקול הטוב לדבר ואמר שבעצם גם אני וגם הדודה נשמות כוללות, אחראיות ודואגות למשפחה, כפי שהסבא היה, אבל כדאי אני אשאר כדי שתבוא עוד נשמה לעולם. מנקודה זו ראיתי את סבתא מתרחקת ולא ראיתיה יותר.

ואז החל תורו של 'הקול הרע'. הוא דרש לעשות לי משפט. ותוך כדי כך אני מרגיש את כל חיי עוברים כבסרט נע, זה הרבה יותר חזק מוידאו, זה כמו שאתה חווה את כל המאורעות מחדש, מהילדות ועד הבגרות, רואים הכל. הבושה היתה איומה, המחזות רצו שם וכולם ראו את מה שעשיתי, גם הדברים הטובים וגם הדברים הרעים. הכל היה פתוח לפניהם: חטא השנאה, כיבוד הורים, לשון הרע, גזל, צניעות ועוד.

ואז לפתע נשאלתי שאלה כפי שכתוב בספרים: "נשאת ונתת באמונה" בשמים מאוד מקפידים על עניין האמון. להיות זהיר ולא לגנוב את דעת הבריות, אפילו על דברים קטנים, כמו יציאה מהמפעל כמה דקות קודם מקפידים שם. הקול הרע החל אומר: "אתה לא עשית מלאכתך נאמנה, אלא בשביל הרווח, עבדת בשביל הכסף כי אתה אוהב כסף!" לא יכולתי להשיב, כי הרגשתי שממילא הקול הטוב עונה לו ומזכיר את הדברים הטובים. אחר כך נשאלו השאלות: "קבעת עיתים לתורה" עניתי שכן. "האם ציפית לישועה"

בהמשך פירטו לי את עוונותיי וירדו עמי לפרטים. דיברו איתי על לשון הרע, אין לכם מושג כמה בשמים מקפידים על לשון הרע. המשיכו בנושא השנאה (יש לך חבר שאתה מחפש לריב איתו כל הזמן), בנושא נדרים (נדרת נדר לבית הכנסת ולא קיימת), עברו לנושא כיבוד הורים, משם עברו לדבר על גזל. ואז הקול הטוב החל לסנגר עלי ואמר שאני תורם לישיבות. אבל אז שיסע אותו הקול הרע ואמר: "אבל הוא מתגאה בזה, הוא תלה את התעודה על הקיר". ואז החלו לפרוט את המצוות שלי, כל מצווה לגופה. כמה שמחתי בכל מטר שהלכתי בעולם הזה עם ציצית, אי אפשר לתאר כמה הציצית עוזרת למעלה. לא שוכחים שום מצווה, קטנה כגדולה.

הקול הטוב המשיך למנות את המצוות שעשיתי, כמו למשל שהתאמצתי לכבד את השבת ולענג אותה בכל דבר שיכולתי, וכן את העובדה שהייתי משמח חתן וכלה. ואז החלו להביא עדים לטובתי, בשלב הזה התערבו הרבנים שהיו שם לטובתי, אנשים לא יודעים מה גדולתם של הצדיקים, הם יכולים להמליץ עלינו שם יושר וטוב, גם הצדיקים שעדיין חיים בעולם הם מעורבים בנעשה בעולמות העליונים.

ואז הזכירו לי שנסעתי יחד עם גיסי להגרלה שנערכה בבני ברק לטובת ישיבה אחת, ואז כשראש הישיבה נכנס, אמרו ברמקול שמי שיתרום סכום כסף כעת לישיבה יקבל בקבוק יין שהרב ברך עליו. אני קפצתי ראשון ושילמתי את הבקבוק הראשון של הרב. כעת תאר לך שאותו רב, שחי עדיין, בא בכבודו ובעצמו להעיד לטובתי שתרמתי את אותו סכום לישיבה! לאחר מכן הזכירו לי מספר מעשי חסד שעשיתי, כמו עזרה לאלמנה שאף היא עצמה באה להעיד על זה, וזה הדבר שהיטה את כף המאזניים.

ואז דיבר השופט, שזהו הקול החזק והאדיר שבקע מהאור המסנוור: "האם אתה מקבל על עצמך את הדברים שצריך לעשות" ואז פירט לי הקול מספר דברים שהם היעוד שלי בחיים ואינני רוצה לחשוף אותם. התחייבתי על אחד מהם ועל השאר אמרתי שאשתדל.

הקול המשיך: "דע לך, אתה עומד לסבול הרבה בעולם הזה אבל זה יכפר עליך".

ואז הסתיים המשפט. התחלתי להסתובב ולרוץ מהאולם בפאניקה. הרגשתי את אותה בושה איומה בשל הבגדים הצואים שלבשתי וכן בגלל החשיפה העצומה של המשפט לעיני כולם. והנה אני רואה את סבתא שלי רצה אחרי והיא היתה יחידה בכל האולם. כאשר יצאתי מהאולם, הבחנתי בעוד רבנים ואנשים שאיני מכיר וכולם הקרינו עלי חום ואהבה. גם בחוץ המשיכה הסבתא לרדוף אחרי, הרגשתי שהיא עושה זאת כדי לוודא שאני אכן עוזב את עולם האמת, שלא אתחרט פתאום ואשאר שם.

ואז לפתע, נעלמה הסבתא, נעלם האולם והנה אני רואה את עצמי בתוך האמבולנס, רואה את גופתי מונחת על האלונקה והרופאים מטפלים בי. באותו זמן הייתי מבחינה רפואית מחוסר הכרה ומונשם ובכל זאת יכולתי להבחין מלמעלה מיהם הרופאים המטפלים בי. פתאום הפסקתי לראות מלמעלה והתעוררתי בתוך גופי".

שרון סיפר את סיפורו מאות פעמים, אולם בכל פעם הוא מתרגש מחדש. זהו סיפור חייו שהולך ונמשך עד עצם היום הזה. אין ספור אנשים ששומעים את סיפורו, נדלק בהם הניצוץ של משמעות החיים. כשרואים אותו מגיע להרצאה, על שתי רגליים, מחייך ומאושר קשה להאמין למראה העיניים.

רק בכדי להבין את עוצמת הנס, הנה רשימת החלקים הטמונים בגופו של שרון:

רגל תותבת (בגלל הקטיעה בכף הרגל), ברכיים מפלסטיק ופח, שתי שרשראות עם 17 ברגים באגן הירכיים המחברים את הרגליים עם הגוף, פלטינה ורדיוס בזרוע, חתיכת מתכת במקום כתף, מרפק פלסטיק ביד שמאל, לסת שיניים תותבות, לסת מעצמות הרגליים ומכשיר שמיעה מובנה באוזן.

הסיפור המדהים הבא מועתק מילה במילה מתוך הספר "האיש על החומה" - תולדות הרב זוננפלד:

הגאון זקן המקובלים ר' אהרון סלוסקי שליט"א, שמע סיפור מופלא מפי מורנו על עניין אמירת הקדיש שקרה בפרשבורג, בעת שלמד בישיבת הכתב סופר, ומעשה שהיה כך היה:

אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס, היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מדי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד קדיש אחריהן, והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה, ומכיון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק, שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף מנלן נשאה האשה את סבלה בדומיה, קיבלה עליה את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם, על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה היה מר עליה ביותר והכאיב אותה מאוד, וזהו, עניין שמירת הקדיש שעלול להתבטל, אחר שהפסיקה את ההקצבה למטרה זו.

במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' את גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם. נתרגשו מאוד ראשי הישיבה מתום לבה וצדקת נפשה של אלמנה זו, והבטיחוה למלאת את מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מלאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנצנץ מעיניה הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עליה כל כך מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנותיה שהגיעו כבר מזמן לפרקן. כי מרגע שעניין הקדיש לנשמות גלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה כלום בעולמו של הקב"ה. ובעניין שתי בנותיה, שמה מבטחה בה', אבי יתומים ודיין אלמנות. והוא הרחום וחנון יראה בודאי בעוניין של בנותיה, ויזמין להן את זווגן וכל צרכיהן.

בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מדותיו, וברכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. הפתעתה גדלה שבעתיים, בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס אתה בשיחה לבבית תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה.

נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמה לשפל המדרגה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות.
"מהו הסכום המשוער הדרוש לך להוצאות נישואיהן של בנותיך", שאל הזקן.
"לשם מה חשוב לכבודו לדעת, למאי נפקא מינה" השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער.
שלף הזקן גיליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע את משאלתו שהיות ומדובר בסכום רציני מאוד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם.
נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אליה. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום, וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עליה את חתימתו למזכרת ולדוגמא. במסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר.
כל העניין נראה לאשה ההמומה תמוה ומוזר. מה ראה הזקן הזר הבלתי מוכר להסביר לה כל כך פנים, ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות השאת שתי בנותיה. אעפ"כ הזדרזה למחרת לסור אל הבנק ולנסות בלב דופק את מזלה.
כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע בה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכולו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהיה גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמתי ביותר.
כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף...
בבנק קמה מהומה, הפקידים ששמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עליה שומר לבל תתחמק, תוך חשד שיש כאן עניין עם מעשה מרמה. אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק, ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהכנסה בבהילות שאלה, אימתי וכיצד קיבלה את ההמחאה.
"רק אתמול קבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך שכותב ההוראה חתם על ההמחאה", ענתה האשה כמתנצלת.
"האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה", שאל המנהל.
"בודאי אזהה אותו, ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו", ענתה.

הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה בלא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה. ציוה המנהל לפרוע את ההמחאה ושחרר את האשה.

אחרי שהאשה עזבה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה שהתחוללה לנגד עיניהם. האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה שלפני זה הופיע אביו בחלום ואמר לו בזו הלשון: "דע לך שמאז שסרת מן הדרך הישרה והתחתנת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתי מנוחה, עד שבאה אשה אלמונית וצוותה להגיד קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהם, וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם עילוי ונחת רוח לנשמתי. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם המחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נישואי שתי בנותיה". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתיו לאשתי שלעגה לכל העניין. אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת היה.

וסיים מורנו: "מי היו שני הבחורים - אני הקטן וחברי ר' יהודה גרינוואלד ...

האיש נהיה לבעל תשובה, אשתו נתגירה כדין, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

ישנם מקרים רבים בהם מתגלה הנפטר לאחד ממכריו, בד"כ ע"מ שיעזור לו לתקן עצמו, אם זה ע"י החזרת חוב, או שהחולם יאמר עליו קדיש. לפעמים ישנם בחלום פרטים שהחולם לא ידע עליהם לפני החלום ולאחר הברור נמצאו מדויקים.

להלן מקרה כפי שפורסם (בעיתון "קול העיר" בני ברק) כשנה לאחר הפיגוע בקו 2 בירושלים (19.8.2004):

בכל היכלי הישיבות והכוללים מרבים בשבוע האחרון לספר את סיפור החלום המדהים, בו מופיעה דמותו של המחנך הוותיק הרה"ג ר' חנוך סגל הי"ד, שנהרג בפיגוע בקו 2 בחודש אב בשנה שעברה. כל המשגיחים והר"מים עומדים על עוצמת מוסר ההשכל שיש בחלום המיוחד הזה: התעוררות באמונה על חיי הנצח של העולם הבא מחד, ועד כמה כל אחד מאתנו חייב להיזהר ולהישמר בענייני ממונות עם הזולת, מאידך.

את הלילה הזה הוא לא ישכח לעולם, אותו בן משפחה של המחנך הדגול הרה"ג ר' חנוך סגל הי"ד, שהיה איש חינוך בכל ישותו, פדגוג אומן שהשכיל לטעת בתלמידיו את יסודות התורה וקנייני התלמוד. הוא היה הרב'ה סגל של כיתה ז' בתלמוד תורה "תורת אמת" במשך עשרות בשנים. החלום שבו הוא מתגלה לאחד מבני משפחתו, מהווה מעין

המשך למסכת החינוך המיוחד שלו עם מסר ברור ליוצאי חלציו, על גודל החשיבות של זהירות ממונו של הזולת, עניין שהיה מקפיד עליו מאוד.

זה קרה לפני ל"ג בעומר. הרב'ה סגל מופיע בחלום לאחד מבני משפחתו. בחלום הוא עומד ליד ארון ספרים בביתו ובידו פתק שעליו כתוב באותיות גדולות וברורות, את הספרה- 5 ותוך כדי הצגת הפתק בחלום, אומר הרב'ה סגל לבן משפחתו: סכום זה שווה היום 14 ₪. עוד אומר הרב'ה סגל לקרוב המשפחה, כי את הסכום הוא חייב לאחד בשם ויין.

בן המשפחה קם נסער ממיטתו, המתין עד אור הבוקר ומיהר ליצור קשר עם האלמנה הרבנית שתחי'. הוא סיפר לה על החלום והשניים ניסו ללא הצלחה לברר את זהותו של אותו אדם שהרב'ה אמר עליו בחלום שהוא חייב לו 14 ₪. הצגת הפתק עם המספר 5, רק הוסיפה מימד של אי בהירות בכל העניין, שכן היה ברור, כי מדובר ככל הנראה בחוב "ישן נושן" וכי המספר 5 שהיה רשום על הפתק, הכוונה היא למטבע של לירות, כסף ישראלי שאבד עליו הכלח לפני חצי יובל שנים בקירוב.

בתום בירורים קדחתניים הגיעו לבית הכנסת של יוצאי סלבודקא הממוקם בכולל הלפרין. אב המשפחה המופתע הבהיר, כי אין לו ולא היה לו כל חוב עם הרב'ה סגל, אבל נטל את הסכום, אמר "מחול לך" ותרמו לצדקה. האב הבטיח שיברר את העניין אצל ארבעת בניו שלמדו במרוצת השנים בת"ת "תורת אמת" בבני ברק.

חלפו כמה ימים, האיש החל לברר דווקא עם אחרון הבנים וכך המשיך עד שהגיע לבן השני. הלה השיב מיד, כי הוא זוכר עד היום את המקרה, בו הרב'ה סגל לקח ממנו פעמיים תשלום של 5 לירות ישראליות מתקופת לימודו בכיתה ז'. תשלום אחד יותר מידי.

ומעשה שהיה כך היה:

זה היה לפני 24 שנים. כיתה ז' התארגנה לטיול ל"ג בעומר והרב'ה סגל אסף כסף לטיול. יום לפני הטיול, פנה הרב'ה סגל אליו וביקש ממנו לשלם על הטיול. הרב'ה סגל שהיה ידוע כאיש מאד מסודר , הבהיר לתלמידו , כי ברשימתו לא נרשם דבר, התלמיד שילם פעם נוספת 5 לירות ישראליות. האירוע היה כאמור לפני 24 שנים על טיול של ל"ג בעומר.

בני המשפחה מספרים, כי הרב'ה סגל, הי"ד, היה זהיר מאד בענייני כספים בצורה בלתי רגילה. לכן הגיע בחלום לפני ל"ג בעומר כדי לסלק את החוב הקטן הזה וכדי לעורר

את בני משפחתו ואלפי תלמידיו, שלמדו אצלו במשך השנים, התעוררות באמונה ועניין זהירות בממונו של חברך שיהיה חביב עליך כשלך.

סיפר הרה"ג ר' יעקב מוצפי זצ"ל (מובא בספר ענף עץ אבות דף קכה): בבגדאד היו שני חברים טובים, שעזרו זה לזה בכל הזדמנות. פעם אחד מהם קנה דירה, ונזקק להלואה בסכום גדול, בצר לו סיפר לחברו על כך, וחברו הלוה לו את מלא הסכום, מרצונו הטוב, כעבור זמן מה, כשהגיע זמן עליית יהודי בגדאד לא"י, החרימה ממשלת בגדאד את הדירה, שני החברים עלו לארץ וכעבור שנתיים נפטר הלווה. לאחר כמה חודשים הופיע הלה בחלום אצל ר' יעקב מוצפי, וסיפר לו על דבר ההלואה אשר לוה מחברו, ואמר שבהיות שלא פרע את חובו, אין לו מנוחה בעולם האמת, ולכן התחננן לפני הרב שיזמין את המלוה , ויסביר לו שלא היתה לו אפשרות לפרוע את חובו, ויבקש ממנו למחול מחילה גמורה.

למחרת היום, הזמין ר' יעקב את המלוה, שאל אותו: האם היה לך חבר בשם פלוני" השיב: "כן, זכרונו לברכה". שאל הרב: "האם הלווית לו סכום כך וכך לדירה שקנה בבגדאד", "נכון" השיב המלוה. אמר לו הרב בין כה וכה חוב אבוד הוא, מאחר שהלוה נפטר, בבקשה ממך אמור אחרי בפה מלא: הריני מוחל במחילה גמורה את החוב שהוא חייב לי, ולא יענש בסיבתי. המלוה אמר אחריו כדברים האלה, והלך לדרכו לשלום. בלילה הופיע הנפטר שוב בחלום, ואמר לרב בשמחה: "תנוח דעתך שהנחת את דעתי". באחת מעיירות פולין חי לו יהודי בשם ר' אפרים. היה עשיר גדול ועצום, היו לו שדות ופרדסים, נכסים רבים ואחוזה ענקית ועשרות משרתים. זוגתו של ר' אפרים העסיקה כובסת בשם אסתר שהיתה אלמנה גלמודה שעסקה לפרנסתה ככובסת בבתי עשירים, אך מעולם לא הספיק לה עיסוק זה כדי מחייתה.

ימים רבים בילתה בביתה, בתוך שידיה עסוקות היו במלאכת הכביסה, לא חדלה מלתנות את צרותיה ובעיותיה לאוזניה הקשובות של אשת הגביר. יום אחד, תוך כדי שיחה, אומרת אסתר לבעלת הבית: "את יודעת, שמעתי שממשלת פולין עורכת הגרלת פיס על סכום עצום", שאלה אותה אשת הגביר: "ומה זה קשור אלי?", השיבה הכובסת: "הכרטיסים נמכרים במשרד מיוחד שנפתח לשם כך בעיר לייפציג, אם זה לא קשה, תבקשי מאדון שבפעם הבאה שהוא נוסע לשם לרגל עסקיו, אם יועיל בטובו לקנות לי כרטס הגרלה, מי יודע, אולי אזכה ואהפוך למיליונרית".

"אין בעיה, בסדר גמור", השיבה אשת הגביר.

לאחר שבוע נסע הגביר לליפציג, דבר ראשון נכנס למשרד הממשלתי לקנות כרטיס. הוא שילם חמישה רובלים, קנה את הכרטיס ואח"כ פנה לסידוריו ועסקיו. בדרכו חזרה, בזמן הנסיעה בעגלה, מרוב שעמום הוא לקח את כרטיס ההגרלה והתחיל לקרוא כל מה שכתוב עליו ישר והפוך, את כל ההוראות והתעריפים... אח"כ התחיל לחשב את הגימטריה של המספרים, ואז גילה דבר מדהים: הגימטריה של המספרים היא "**בהצלחה**", לא היה צריך לחשב יותר מדי כדי להגיע לתוצאה - על הכרטיס היו רשומים, שחור על גבי לבן, המספרים: 2 (ב), 5 (ה), 90 (צ), 30 (ל), 8 (ח), 5 (ה). זה אמנם היה מדהים, אבל הגביר ר' אפרים לא התרגש יותר מדי. כשהגיע הביתה, קרא לאסתר ונתן לה את הכרטיס.

"כמה זה עלה?", שאלה אסתר.

"חמישה רובלים", השיב ר' אפרים.

"חמישה רובלים?!", אסתר כמעט התעלפה, "סכום כזה אני מרוויחה בקושי בשבועיים... כיצד אוכל לעמוד בתשלום של סכום כזה?"

הגביר כבר עמד להציע לה שותפות, אך ברגע האחרון חזר בו, אין זה מכבודו להיות שותף בכרטיס הגרלה עם כובסת ענייה. במקום זה הוא אמר לה: "תשמעי, עכשיו הכרטיס שווה חמישה רובלים, אבל ככל שהולך ומתקרב מועד ההגרלה, כך המחיר עולה. בעוד חודשיים תוכלי למכור את הכרטיס בעשרה רובלים. חמישה תרוויחי לעצמך וחמישה תחזירי לי".

עברו כמה חודשים ואשת הגביר נפלה למשכב. מצבה היה קשה, הרופאים הכי גדולים בווינה בדקו אותה, ואמרו לגביר: "הגברת סובלת ממחלה קשה מאוד שאין לה מזור ומרפא, אין מה לעשות, רק לתת לה משככי כאבים ולהמתין לגרוע מכל".

האשה הלכה ודעכה אל מול עיניו והוא ישב לצידה. לא עניין אותו דבר. כמה ימים אח"כ היא נפטרה. עשו לה הלוויה גדולה. ר' אפרים הגביר קם מהשבעה שבור לרסיסים, חודשיים ישב ביתו מביט בחוסר עניין בכל מה שקורה סביבו, ולא מדבר עם איש.

אחרי חודשיים המשרת דופק על דלת החדר ונכנס פנימהף "אדוני, סליחה על ההפרעה, אבל מוכרחים לטפל בעסקים. אנשים דופקים על הדלת ומבקשים משכורות".

- "בסדר תשלם להם, שלום".

- "אבל אין מאיפה לשלם!"

- "מה זאת אומרת, אין מאיפה לשלם?!"

המשרת הסביר לגביר שמלבד חובות אין לו כלום. היו לו מחסנים אדירים של עצים בלייפציג ומחיר העץ החל לרדת בצורה דרסטית. אנשיו רצו למכור את הסחורה, הם שלחו לו מדי פעם מברקים דחופים, אך הגביר לא השיב - הוא היה עסוק באבלו והתעלם מכל ענייני העולם. אם הגביר לא עונה, לא עושים כלום. בינתיים המחיר ירד בשמונים אחוזים, ודבר לא נעשה.

באותו הזמן מחיר הדונג החל לעלות, מחסנים של דונג לא היו לגביר, אבל חובות המוצמדים לשער הדונג היו לו הרבה. העץ שהמתין במחסנים הרקיב והיה צריך לפנותו, פינוי עצים רקובים מתוך מחסנים, לפני עידן הטרקטור והסמיטריילר, עלה כסף רב, שכבר לא היה לו.

בלית ברירה ר' אפרים התנער מאבלותו ונכנס לענייניים, אבל אז התברר לו שגם אם ימכור את אחוזתו וכל רכושו, לא יצליח לשלם את כל חובותיו. הגביר העשיר הפך לאלמן עני ואביון חסר-כל, ללא כסף ואפילו ללא קורת גג לראשו. הוא שכר מחסן קטן בקצה העיר ומצא עבודה כעוזר קצב. מהבוקר עד הערב היה חותך את הבשר ואח"כ היה סובב בין בתי הלקוחות, מחלק את הבשר וגובה את התשלום.

יום אחד שלח אותו הקצב לעיר לסדר כמה עניינים. שם ראה שלט גדול המודיע לציבור הרחב כי בהגרלה הממשלתית השנתית זכה הכרטיס שמספריו: 2, 5, 90, 30, 8, 5. היה זה כרטיס ההגרלה של אסתר הכובסת.

"איך שהגלגל מתגלגל", חשב לעצמו אפרים הקצב, "אסתר, הכובסת העלובה, הפכה כעת לגבירה עשירה, בעוד אני, הגביר הגדול, הפכתי לשוליית קצב". פתאום עלה רעיון במוחו: "אני אלמן והיא אלמנה... נשמע מתאים... אך מצד שני, איך יכול גביר להתחתן עם כובסת ענייה?! אבל בעצם כעת המצב התהפך, היא הגבירה ואילו אני פועל פשוט ועני".

כל הלילה חשב, ובבוקר ניגש לשדכן. השדכן הציע לאסתר את ההצעה, והיא שמחה מאוד. הקב"ה שמע את תפילותיה... מי היה מאמין שהיא תתחתן עם גביר. אמנם כרגע הוא לא ממש גביר עשיר, אבל הוא גם לא סתם אדם פשוט, הוא אדם מכובד ונבון.

השידוך נסגר ותקופה קצרה אח"כ הם התחתנו. ר' אפרים לא שאל מיד על הכרטיס, זה לא לעניין. לאחר חודש, בארוחת הבוקר, אזר אומץ ושאל את אסתר: "את זוכרת את כרטיס ההגרלה שקניתי לך פעם בלייפציג?"

"בטח שאני זוכרת!", השיבה אסתר, "זכרתי גם את ההצעה החכמה שהצעת לי למכור את הכרטיס בעשרה רובל, באמת תודה רבה!"

עולמו חשך עליו. פתאום התחיל לחשוב מחדש אם השידוך היה מתאים... עוד באותו היום נסע ר' אפרים לרבי מקוצק, שם פרק את כל המטען שהעיק עליו. לא רק את עניין השידוך, אלא את כל צרותיו שעברו עליו מאז חלתה אשתו ועד עצם היום הזה..."

הרבי הקשיב בהשתתפות ולבסוף שאלו: "ומה עכשיו אתה רוצה? במה יכול אני לעזור לך?"

"אני רוצה להתגרש!", אמר הגביר לשעבר.

אמר לו הרב: "תראה, במהלך תקופה קצרה הקב"ה הפך את כל העולם. שלח אותך, הגביר, לקנות כרטיס הגרלה, דאג שתזכור את המספרים, לקח ממך את אשתך, הוריד את מחיר העץ והעלה את מחיר הדונג, כל העץ שיה לך במחסנים נרקב ולבסוף אילץ אותך למכור את כל רכושך ולהפוך לשולייית קצב שישלח אותך לעיר כדי שתראה את המודעה...

וכל כך למה?

כדי שתתחתן עם אסתר!

סוף סוף התחתנת אִתה, ועכשיו אתה רוצה להתגרש?!

האם אינך רואה את מה שהקב"ה עשה בשביל שתתחתן אתה?!"

אחד מתלמידי הבעל שם טוב, רבי וולף קיצס, היה עני מרוד. בת גדולה היתה לו ולא היה לו כלום כדי למצוא לה חתן מתאים. הבעל שם טוב הציע לו לפנות לשדכן ולומר לו שמחפש הוא בחור חכם, מתמיד וירא שמים עבור בתו כלילת המעלות ומוכן הוא להבטיח סכום נכבד של אלפיים רובל עבור נדוניה.

ר' וולף לא הרהר אחר רבו ולא התלבט מנין ישיג אלפיים רובל, כאשר אפילו רובל אחד עבור הוצאות שבת אין לו, אם הבעל שם טוב אמר, הכל כבר יסתדר בעזרת ה' על הצד הטוב ביותר. תוך זמן קצר הוצע שידוך, בנו של אחד מנכבדי העיר יאסי הגדולה, בחור מתמיד וירא אלקים. לאחר שר' וולף בחן את החתן והתפעל ממנו, נחתמו התנאים בהם הובטח שאבי הכלה ישלם אלפיים רובל טבין ותקילין.

עברו-חלפו להם שבועות אחדים ובביתו של ר' וולף הופיעה איגרת ממשפחת החתן, בה ביקשו לדעת מדוע לא התקבלו מתנות כנהוג. ר' וולף לא השיב לאיגרת ולאחר זמן התקבלה איגרת נוספת בה הובהר שאם לא יתקבל מענה בצרוף סְבלונות בתוך שלושה שבועות, אזי יתפרק השידוך.

כולם בבית היו מתוחים, מלבד ר' וולף. הוא הלך לרבו, הראה לו את האיגרות ושאל אותו מה עליו לעשות כעת? הרב השיב בנחת: "השב לו באיגרת, שמוזמנים הם כולם

אל עיירת מגוריך, כל משפחת החתן, שלושה ימים לפני החתונה. עד אז בעזרת ה' הכל יהיה מוכן ומזומן, גם מתנות לחתן ביד רחבה, וגם אלפיים רובל עבור נדוניה כמוסכם". ארבעה ימים לפני החתונה, כאשר לר' וולף עדיין אין כלום, צועד הוא לבית רבו. ניגש אליו סוחר יהודי ושואלו היכן מתגורר הבעל שם טוב? ר' וולף הציע לסוחר להתלוות עמו לבית הרב, וכך עשה. כאשר הגיעו לרב, הוא כיבד את הסוחר והציע לו לשמוע מעשה נאה. האיש התנגד ואמר: "דבר דחוף לי מאוד אל כבוד הרב, ממש פיקוח נפש". "בכל זאת", אמר הרב, יהודי אינו מסרב לשמוע סיפור, הסכת נא ושמע". ואז החל הרבי בסיפורו:

קופל היה סוחר עשיר מאוד. יום אחד היה בדרכו לעסקה מאוד חשובה, המרכבה ההדורה עשתה את דרכה בנחת ועיני קופל נעצמו לאטן והוא שקע בשינה ערבה ומתוקה. לרגעים אלו המתין העגלון הגוי, שרצה להרוויח כסף רב על חשבון היהודי העשיר. הוא עצר את המרכבה בטבורו של יער עבות, ירד ממקומו, פתח את דלת המרכבה ובשאגה פראית העיר את האדון הישן שינה עמוקה.

"קום", נהם לעברו.

קופל התעורר בבהלה. "כבר הגענו? כל כך מהר?"

"לא הגעת לשום מקום, אבל אני הגעתי אל המנוחה ואל הנחלה. אם חייך יקרים לך, ואינך רוצה למות צעיר - תן לי את כל הכסף בבקשה", אמר הגוי בעודו אוחז גרזן חד. בהתחלה קופל ניסה להתווכח עם העגלון הנחמד ולהגיע לפשרה שלחמישים אחוזים.. אפילו שמונים... אך הגוי לא היה מוכן לעשות הנחות ודרש את הכל. לקופל לא היתה ברירה, הוא הגיש לעגלון את כל כספו. העגלון לקח את הצרור, ואז אמר: "בעצם, מסוכן לי להותירך חי. הרי מיד תרוץ להלשין עלי".

בכיו ותחנוניו של קופל לא הרשימו את הערל. הוא גרר את אדונו, קשר אותו אל עץ קרוב והציע לו ברוב חמלתו לומר משאלה אחרונה בטרם ייפרד מן העולם לנצח נצחים סלה. קופל ביקש להתפלל. העגלון האדיב הסכים, בתנאי שיעשה זאת במהירות.

קופל התפלל בהתרגשות ובדמעות, ואמר בבכי קורע לב ואמר: "ריבונו של עולם, יודע אני מדוע באה אלי הרעה הזאת - הייתי סוחר מצליח וכסף רב הרווחתי, אך מעולם לא עישרתי את כספי כראוי, וגם מצוות צדקה בקושי קיימתי. חטאתי, עוויתי, פשעתי... לא זכרתי אותך שאתה הוא הנותן כח לעשות חיל ולך הכסף והזהב".

העגלון היה לחוץ ואמר: "מהר, אתה מאריך בתפילתך יותר מדי, תיכף יעברו כאן אנשים ויעצרו אותי".

קופל התעלם והמשיך בתפילתו הלוהטת כפי שלא התפלל מעולם.
"ריבונו של עולם, הרי גם בשעה שיהיה הגרזן מונף על צווארי יש בידך להושיעני, הייפלא מה' דבר?! מבטיח אני שאם תציל אותי ויסור מעל ראשי המוות הזה, עשר אעשר מן הסכום שהרווחתי היום לצדקה ומעתה ועד עולם תמיד אקפיד על כך. לא יהיה סכום קטן או גדול שאשתמש בו קודם מעשר".
לפתע הגיח שומר היער, הוא לכד בשניות את העגלון ושחרר לחפשי את קופל המבוהל שנטל את כספו וברח הביתה.
קופל הגיע לביתו ושכח את נדרו.
שבועות אחדים חלפו, ואז בתו היקרה חלתה ומצבה הלך והתדרדר מיום ליום. הוא לא חסך בכסף ובמאמץ, אך דבר לא הואיל וכעבור זמן קצר הבת נפטרה. קופל לא מצא ניחומין וגם לא הבין רמזים. הרעיון שבגלל אי קיום הנדר שנדר בא עליו עונש זה לא עלה על דעתו כלל.
בטרם חלפו ימי ה'שלושים' מפטירת הבת וגם הבן האהוב נחלה באותה מחלה. קופל לא ידע את נפשו, הוא הזניח את עסקיו וניסה להביא מזור לבנו המפרפר בין חיים למוות, ללא הועיל. ועדיין לא הבין את הרמז ולא ידע על מה ולמה הוא נענש.
ואז הציעו לו להגיע אל הרבי הבעל שם טוב, והוא מיהר לעשות את הדרך הארוכה...
הבעל שם טוב סיים את דבריו והסוחר שזיהה את עצמו כגיבור הסיפור, קם ממקומו נרגש ונסער ותפס בראשו.
"אכן, לא זכרתי לקיים את הנדר ושילמתי על כך מחיר יקר. מוכן ומזומן אני תכף ומיד לקיים את ההבטחה ולמסור מעשר בסכום של ארבעת אלפים רובל. יאמר לי רבנו למי להעניק את הכסף?"
"הכנסת כלה, והחזקת תלמיד חכם", השיב לו הבעל שם טוב, "יושב לידך יהודי שיש ביכולתך לקיים בו שני עניינים נשגבים אלו בבת אחת".
הסוחר נתן לר' וולף ארבעת אלפים רובל והרבי אמר: "עליך, ר' וולף, מוטל החוב לקיים את הבטחתך. מחצית מן הסכום ישמש עבור דמי הנדוניה והחצי השני עבור מתנות לחתן ועבור שאר צרכי ביתך".
"ואתה, יהודי יקר", פנה אל האורח הנרעש, "שוב אל ביתך כי כבר הבריא בנך, ומעתה עליך להיזהר בכל פרוטה הנוספת אל אוצרך".

לקט סיפורים שהכל לטובה

לאחר מלחמת העולם השנייה, איצ'ה, יהודי בודד, אוד מוצל מאש, הבין שאין לו בעולם, אלא את אמונתו ועמה הוא צריך להתחיל את החיים מחדש בגיל עשרים ואחת. איש לא הבין כיצד הוא הצליח לשרוד. הוא נורה בהונגריה בידי הנאצים, הובל פצוע לאושוויץ, עבר את מאורעות מחנה ההשמדה, בוסס בשלג עמוק בצעדת המוות, תמך בנופלים ופעמים רבות כיוונו לרקתו אקדח טעון. כולם שאלו אותו איך הוא היה יכול? והוא היה עונה תמיד את אותה התשובה: "אמונה, היא החמצן, הדלק, המנוע, בלעדיה אין כלום, עמה יש הכל..."

איצ'ה זכה להקים משפחה לתפארת, עם אשה שאף היא היתה ניצולת שואה. ילדיהם הרבים נקראו כולם על שמות הקרובים שנרצחו, ההורים, האחים, האחיות... שם אחד הוא עדיין לא נתן, את שמו של אחיו התאום יענק'ל.

איצ'ה מצא עבודה בפרדס אתרוגים גדול באיטליה. לא היתה זו עבודה קלה, שכן היה רחוק מאוד מביתו שבשוויץ ומבני משפחתו, כך היה עושה שלושה חודשים רצופים במשך השנה, ובערב סוכות היה חוזר עם סכום גדול של כסף אשר אִפשר לו ללמוד בכולל ולפרנס את משפחתו במשך כל חודשי החורף הארוכים, עד עונת הקטיף הבאה. הוא אף פעם לא התלונן, תמיד היה שמח בחלקו וכשהיה זקוק לדבר מה, היה פונה לריבונו של עולם ומבקש.

ה' יתברך היה לאיצ'ה לידידו הקרוב, תחליף לאבא הצדיק שנרצח ולחמימות של האם שנשרפה על קידוש ה'. האמונה מילאה גם את מקום יענק'ל אחיו התאום, אליו התגעגע במיוחד. האמונה התמימה אף פעם לא איכזבה, הוא ביקש, הקב"ה ענה. כאשר היה מבקש מה', אנשיו היו רואים את פיו ממלמל וקולו לא נשמע, אך הוא ידע שיש מי ששומע אותו. הוא היה מנהל שיחות עם ריבון העולמים, מדבר אליו כבן לאב והיה שופך את לבו... אבאל'ה הילד חולה... אבאל'ה שבשמים אין כסף... ופתאום כבמטה קסם, הילד הבריא, כסף הגיע והוא היה מקבל כוחות מיוחדים.

שנה אחת, בסוף תקופת קטיף האתרוגים, הלך לקבל את כספו ממעבידו, לסגור את ענייניו ולשוב לביתו. איצ'ה מקבל את כספו, טומן אותו עמוק בכיס החליפה, את המזוודה הקטנה נושא ביד אחת ואת האתרוג המהודר ביד השנייה. כך צועד איצ'ה אל תחנת הרכבת, מחכה בתור לקופה, רוצה מאוד לשוב לביתו ולמשפחתו. כשמגיע תורו הוא ניגש אל הפקיד, מבקש כרטיס נסיעה לשוויץ, דוחק את ידו עמוק אל כיס החליפה

והנה אין, נעלם. מעטפת הכסף השמנה פשוט איננה! הדם אוזל מפניו של איצ'ה מרוב בהלה, הוא מחוויר, מחפש בכיס השני ושוב מחוויר.
כל כספו אשר עמל עליו, והיה אמור להספיק לכלכל את בני ביתו במשך שנה שלמה - הכל נעלם, ואפילו אין לו כסף כדי לשוב לביתו. מחר סוכות והוא נמצא במקום זר, נטול יהודים ויהדות. היכן יחגוג?! מה יאכל?! הוא נמצא במקום שאין בו מזון כשר, אין סוכה, אין לו כלום, רק אתרוג. מה יעשה?!
איצ'ה עושה את מה שהוא עושה תמיד ופונה אל ריבונו של עולם בתחינה: "אבאל'ה יקר, איך אוכל להעביר חג קדוש כל כך לבדי, בלי אף יהודי?! איך אוכל לאכול בלי סוכה?! מה אוכל?! הכל כאן טרף, היין נסך, הפת של גויים, ואין לי ארבעה מינים, רק אתרוג... היכן אוכל ללון?!... איזה חג זה?!" - מסיח איצ'ה את אשר על לבו לפני אביו שבשמים.
ואז הוא מתחזק, עכשיו הוא כבר מרגיש טוב יותר, הוא דיבר עם ריבונו של עולם, וכעת הוא סמוך ובטוח שאין מה לדאוג, הכל יהיה בסדר. הוא הולך לסניף הדואר כדי לשלוח מברק לבני ביתו שלא ידאגו לו, עומד בתור כמו כולם, ואז הוא מרגיש יד טופחת על שכמו. איצ'ה פונה לאחור ולתדהמתו הוא רואה אדם שעל פיו חיוך גדול ועל ראשו כיפה שחורה גדולה.
כל אחד מהם שמח על שמצא יהודי במקום זה. הם מתחילים לברר מיהו העומד מולם ומה הוא עושה במקום זה, ומציגים את עצמם, יצחק וג'קי. איצ'ה מספר באנחה על כספו שאבד ושהוא תקוע במקום זה. הזר מספר שהוא בא מאמריקה בגלל עסקיו שבאיטליה, שתמיד הוא חוגג את חג הסוכות בביתו אבל משום מה מסיבות שאינן תלויות בו הוא נאלץ להשאר במקום זה. הוא ביקש מאיצ'ה אם יועיל בטובו לחגוג עמו את החג, כדי להקל על בדידותו. אין לו מה לחשוש, יש סוכה כשרה והאוכל בתכלית ההידור.
איצ'ה נעתר מיד, אין לו אופציה טובה יותר, הוא מזדרז לשלוח את המברק לאשתו, אך בלב קל מוסיף לה שאין לה מה לדאוג, הוא חוגג את החג כהלכה בחברת יהודים, וישתדל לחזור מיד אחרי החג. הוא סיים בברכת חג שמח, חיכה שג'קי יסיים את ענייניו ויצא עמו.
השניים הולכים לעבר מכונית 'לימוזינה' יוקרתית. נהג לבוש מדים פותח להם את דלת המכונית, והם נוסעים לכיוון פרדסי האתרוגים המוכרים. מאחורי הפרדסים יש אחוזה גדולה, אותה איצ'ה תמיד ראה מרחוק אך מעולם לא ביקר בה. השערים נפתחו והם

המשיכו בנסיעה קצרה עד שהגיעו לבית מפואר. "הגענו", אומר ג'קי. איצ'ה כובש את קריאות ההתפעלות ומבין שיהודי זה הוא בעצם בעל הפרדסים, הבוס הגדול.

את ליל חג הסוכות עבר איצ'ה בהרחבת הדעת, מאומה לא היה חסר, מלבד בני משפחתו שאליהם הוא ממש התגעגע. לאחר הסעודה, דברי תורה, שירים וברכת המזון, השניים הלכו לישון בסוכה. בבוקר הם קמים מוקדם, נוטלים את ידיהם ומתכוננים לתפילה. בעל הבית מוציא ארבעה מינים מהודרים, ואיצ'ה מוציא אתרוג מהודר. הם משווים, מתפלפלים ומתווכחים איזה אתרוג מהודר יותר. לבסוף, החליטו שאיצ'ה יתרום את האתרוג שלו, ובעל הבית יתרום את שאר המינים, ואז שניהם יוכלו לקיים את המצווה בהידור, כל אחד בתורו.

איצ'ה נוטל את הלולב בדחילו ורחימו, מביט בו, בהדסים המהודרים ובערבות, ואז שם לב לדבר מוזר. במקום החיבור של שלושת המינים, מלבד קשרים של עלי לולב כנהוג, יש גם חוט זהב נוצץ. איצ'ה רואה, מחליף צבעים ורועד... המארח מביט בו בתמהון הולך וגובר. איצ'ה אומר בניגון מיוחד: "אמר רבי מאיר, מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב". המארח מסתכל על איצ'ה, ופתאום גם הוא נראה קצת משונה, גם הוא מוצא את עצמו לפתע אומר את אותן המילים באותו הניגון... שניהם מביטים זה על זה.

"גם אצלכם נהגו כך?", שאל המארח. איצ'ה מהנהן בראשו לחיוב, זה מזכיר לו את בית אבא, מזכיר עד כדי כאב. מעלה אצלו את התמונות הנשכחות איך אביו היה מאגד את הלולב, ההדסים והערבות בחוט של זהב שהיה שמור לו משנה לשנה, מנהג מיוחד שמוזכר במשנה אך לא ראה אצל אף אחד.

"מעניין", אומר המארח, "אצל אבא שלי נהגו לעשות כך, על פי המשנה, ואף פעם לא ראיתי זאת במקום אחר. כל שנה בסוכות אני נזכר בהם, בבני משפחתי שנרצחו... באבא ובאמא, ברוחל'ה אחותי ובאיצ'לה אחי התאום שהיינו כל כך קרובים...

ואז, בום! טרח! האתרוג נשמט מידו של איצ'ה...

ג'קי שאל "מה קרה?!" פניו של איצ'ה היו יותר מלבנות, שפתיו נעות וקולו לא נשמע... ג'קי רוצה לעזור, ואז נפל לו האסימון הוא קלט וצרח: "**איצל'ה**, אחי! זה לא יכול להיות... "**י - נ - ק - י ! ! !**"... אומר איצ'ה מגמגם, נטול כוחות.

חצי שעה הם הביטו זה על זה בהתרגשות... חיבוקים... בכיות... ברוך השם... (מתוך הספר 'כוחות')

לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה, כאשר בנות הברית החלו לגבור על הנאצים, ימח שמם, הנאצים נסוגו בכל החזיתות, אך לא נתנו ליהודים מנוחה. במחנה "ברגן בלזן" שבגרמניה המצב היה קשה מנשוא - רעב, צמא, עינויים ומחלות, היו רק חלק מן הצרות שאפפו את יושבי המחנה. המחנה היה מחולק לאגפים, ובאחד מהם היו שבויים גם חיילים רוסים.

בוקר אחד, הגיעו הנאצים לאגף זה, והכריזו: "אנחנו יודעים כי בעוד כמה ימים יגיעו הנה האנגלים, ואנו רוצים שתספרו להם כמה טוב היה לכם אצלנו, לכן הבאנו לכם לחמניות טריות".

הרעב ששרר במחנה היה נורא, בלתי נתן לתיאור. אחד היהודים שנצל משם סיפר, שבמשך חמש שנים כמעט ולא אכל, וכל מחשבתו היתה נתונה רק לשאלה איך להשיג אוכל.

אם היה נשאל באותו רגע מה היה מעדיף: להשתחרר או לחמניה, היה מבקש לחמניה! המח נעשה אטום, ולא היה מסגל לחשוב על שום דבר מלבד אוכל.

הוא נעמד בתור, וכשהביט לעבר סל הלחמניות, ראה שלא נותרו בו הרבה לחמניות. התעורר בלבו החשש שמא בדיוק כשיגיע יגמרו הלחמניות. מחשבה זו, גרמה לו לדפיקות לב מואצות, זעה קרה נגרה ממנו מרב פחד.

התור מתקדם, ששה אנשים לפניו. הוא מביט ורואה שנשארו שבע לחמניות, מה שאומר שהוא יזכה באחרונה. והנה מתקדמים לאט לאט ובאמת קבל את הלחמניה האחרונה. הוא היה מאושר, הנה בידו הלחמניה. אמנם קטנה, אבל טרייה וריחנית. באותו רגע הבחין לפתע שליד החייל הגרמני מונחים סלים נוספים, מלאים בלחמניות.

מיד עלה בדעתו רעיון: אם יש כל כך הרבה לחמניות, מדוע לא לקחת עוד אחת? הרי הנאצי ודאי לא יזהה אותו בין כל כך הרבה יהודים. ואז כשהנאצי שאל מי הבא בתור, אמר היהודי: "אני", וקבל עוד לחמניה. בידיו היו שתי לחמניות טריות. הוא היה מאושר. לפתע הוא מרגיש יד לופתת את צווארו, וקול מאיים לוחש באזניו: "ראיתי אותך יהודון!", הוא הסתכל לראות מי הדובר, וראה שזה לא היה נאצי, אלא חייל רוסי שבוי. אותו רוסי בריון תפס בו בחזקה ואמר: תן לי את הלחמניה השנייה!

היהודי ערך לעצמו חשבון: הוא הרי אסיר כמוני, מה פתאום שאתן לו. ולכן אמר לו בתוקף שאינו רוצה לתת לו את הלחמניה.

תפס אותו הרוסי עם עוד שני בריונים רוסים, הכניסו אותו לתוך צריף, חבטו בו קשות ובעטו בו באכזריות, עד שכמעט הוציאו ממנו את נשמתו. וכאשר חשבו שהוא כבר אינו בין החיים, נטלו ממנו את הלחמניות והלכו.

היהודי הרגיש את צלו של מלאך המוות פורש עליו את כנפיו. נשא עיניו למרום וקרא: "ריבונו של עולם, דווקא עכשיו למות, רגע לפני השחרור?! אם רצית לקחת לי את נשמתי, במשך החמש השנים האלה שהייתי כאן, היו לך מאות הזדמנויות לעשות זאת...", וכך כשהוא מלא טענות כלפי מעלה, איבד את הכרתו.

כשהתעורר מעלפונו, ראה שמש זורחת. הוא לא הבין איך זה יכול להיות. חמש שנים הוא לא ראה שמש זורחת כשהוא קם, שהרי הנאצים היו מעירים את כולם בארבע לפנות בקר למסדר. ומי שלא היה קם למסדר, לא זכה לקום יותר... אז איך יתכן שהוא ישן, והשמש זורחת.

לאט לאט חדרה למוחו ההכרה: הנאצים כבר אינם נמצאים כאן, הם ברחו, השתחררנו... אבל למה כזה שקט מסביב? הביט סביבו וראה שכולם מתים. הלחמניות היו מורעלות!!! אבל עליו נגזר לחיות, ולכן הקב"ה דאג שיקחו ממנו את הלחמניות, אמנם הוא סרב לתת אותם, אז היה צריך לקבל מכות, כדי שיוכל להמשיך לחיות ולספר ש**הכל לטובה**.

מעשה באחד מן החסידים שבא אל המגיד ממזריטש זצ"ל והקשה: "במשנה (ברכות נד:) נאמר: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", ופירשו בגמרא שצריך לקבל את הרעה באותה שמחה שמקבל את הטובה. כיצד אפשר לשמוח על הרעה באותה מידה ששמח בטובה?! זה בלתי אפשרי!", השיב לו הרב: "לך לבית המדרש וחפש שם את רבי זושא, שאל אותו, ממנו תוכל להבין דבר זה".

הלך החסיד לבית המדרש ומצא שם את רבי זושא, שכידוע היה עני מרוד ורוב ימיו היה מדוכא ומעונה בלי שיעור. ניגש אליו וסיפר לו שרבו המגיד שלח אותו אליו כדי שיבאר לו כיצד אפשר לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטובה. אמר לו רבי זושא: "תמה אני מדוע רבנו שלח אותך דווקא אלי, היה לו לשלוח אותך לאדם שעברו עליו רעות בימי חייו, שיסביר לך איך אפשר לקבלם בשמחה, אבל אני, ברוך ה', מעולם לא אירע לי שום דבר רע, א"כ כיצד אוכל להסביר לך על דבר שמעולם לא התנסיתי בו?"

כאשר שמע החסיד את דברי רבי זושא שנאמרו באמת ובתמים, הבין את כוונת רבו המגיד - רבי זושא כל כך היה מאושר מהנהגת ה' עמו, עד שלא ידע כלל שהוא שרוי ברעה, הרי הקב"ה עושה עמו רק טובות...

יהודי בשם יצחק סלוצקי, נצר למשפחה גדולה ומסועפת בפולין, סיפר שהמשפחה שלהם הייתה בין הראשונות שהושמדו באושוויץ. רק הוא, שהיה אז בן שש עשרה, ואחותו הצעירה ממנו במספר שנים, הצליחו להימלט מאימת הנאצים ולהסתתר בכפר אחד. תושבי הכפר היו גויים, ועל אף שידעו על זהותם היהודית של האח והאחות, שמרו על קשר שתיקה. ולא גילו זאת לאף אחד מחברי המפקדה הנאצית שהייתה במקום.

"אני", כך סיפר יצחק לעת זקנתו, "לקחתי כאתגר על עצמי לשמור על אחותי ולהוות לה מחסה ומסתור מכל פגע רע". במשך תקופה ארוכה מאוד, הסתתרו השנים במרתף צר וטחוב מתחת לאדמה. "אסרתי על אחותי לצאת מן המרתף וספקתי לה את כל צרכה - מזון, ביגוד ושאר דברים", סיפר.

כך עברו עליהם מספר חודשים, כאשר כל הזמן האחות נשארת בתוך המרתף והאח יוצא מדי פעם להביא מצרכים עבורה. יום אחד. בשובו "מקניות", הרגיש בתכונה חשודה ליד "הבונקר" האישי שלהם, ואכן, כשהגיע למרתף, לא מצא את אחותו. בהיותו בגיל זקנה, יובל שנים אחרי, הודה יצחק שאם היה חושב אז, באותו הרגע, מה הולך הוא לעשות, לא היה עושה זאת בשום פנים ואופן. "לא חשבתי אז על כלום, במוחי קיננה רק מחשבה אחת ויחידה: כיצד להציל את אחותי".

בריצה פרץ מהמרתף ושאל את העוברים והשבים, האם ידוע להם היכן נמצאת אחותו. אלה הצביעו לו על בנין המפקדה הנאצית, שנמצא במרכז הכפר. יצחק רץ אל הבניין, ולא פחות ולא יותר, פרץ לתוכו, תוך שהוא עוקף את השומרים שהיו מוצבים בחוץ. הוא נכנס אל תוך הבניין ופתח בזעקות אימים: "השיבו לי את אחותי עכשיו"!!!

הקצינים הנאצים שלא היו רגילים למחזות שכאלו, שלפו את אקדחיהם והתכוננו לירות בו. ברגע האחרון נמנע האסון. המפקד הראשי שמע אף הוא את הצעקות המוזרות, הוציא את ראשו מחדרו וקרא ליהודי להיכנס אליו. יצחק סלוצקי לא שתק גם בלשכת המפקד. המשיך לצעוק שיחזירו לו את אחותו, עכשיו ומיד! ללא כל שהיות... "אינני יודע מהיכן היה לי האומץ לכך" יאמר ברבות השנים.

המפקד היה משועשע מהמחזה, והבין שלפניו עומד טיפוס מיוחד במינו החליט המפקד לשטות ביהודי. הוא הפתיע אותו באומרו, שהוא מוכן להשיב לו את אחותו בתנאי אחד: "את אחותך אני מוכן לשחרר רק אם יצמחו לך שערות בכף ידך" אמר המפקד הנאצי במבט שטני.

יצחק לא התרגש: "ואם אראה לך שיש לי שערות בכף היד, אתה מבטיח להחזיר לי את אחותי שאל בתגובה.
המפקד חוזר שנית , כולו משועשע: "הרי כבר אמרתי לך את התשובה".
יצחק פשט את ידו לפני הנאצי הארור, וזה - חשב להתעלף...
כף היד היתה מלאה בשערות!
פניו של המפקד חוורו וסמקו, וזאת בשל העובדה שכאשר רוצים לתאר בתרבות הגרמנית משהו הדומה לשטן, מציירים אותו עם שערות בכף היד.
"החזירו לו את אחותו וסלקוהו מכאן במהירות האפשרית". צרח הנאצי באימה.
יצחק ואחותו שרדו את המלחמה והגיעו לארץ ישראל.
כעבור יובל שנים, סיפר יצחק לחבריו על ה"מופת" הזה. וכמובן, גם הם לא ויתרו ובקשו לראות את כף ידו... מאוד התפלאו להיווכח בתופעה הבלתי מצויה, שכף היד מלאה הייתה בשערות .
הסביר להם יצחק סלוצקי את פשר העניין: "לאבא שלי הייתה מאפיה גדולה בפולין. כילד קטן אהבתי מאוד להסתובב בין התנורים והמערבלים. בהיותי בן שבע, הכנסתי פעם, כדרכו של ילד קטן, את ידי אל תוך אחד המערבלים, וחתיכות גדולות של עור כף היד נקרעו. אז, בתי החולים עבדו בצורה פרימיטיבית למדי. הרופאים חתכו פיסת עור ממקום אחר בגופי, והשתילו אותה בכף היד, בפיסת העור המושתלת היו שערות, וכך הגיעו השערות לכף היד, ועם צמיחת העור, אף הן צמחו".
"זכורני", סיים הקשיש, "שבד בבד עם רגשי ההודיה לקב"ה על החסד שעשה עמדי, בכך שכף היד נותרה שלמה, הצטערה אמי עד מאוד על המראה הלא סימפטי הזה של השערות שנבטו מכף ידי. בכל פעם שיצאתי אתה לרחוב בקשה ממני שאכניס את היד לכיס, כדי שלא יראו... גם אני עצמי התביישתי בכך. וחברי צחקו ולגלגו עלי. רק הקב"ה, הצופה מסוף העולם ועד סופו, יכול היה לדעת על העתיד להתרחש בתקופת השואה. רק הוא ידע שיחטפו את אחותי ואזדקק למופת הגלוי הזה של שערות בכף ידי".
כל אדם נתקל במהלך חייו במקרים. שבהם בתחילה לא הבין על מה ולמה עשה לו האלוקים כך. ורק לאחר שנים הוא זוכה ורואה שהכל היה לטובה. (עלינו לשבח)
לפני מספר שנים היתה תאונת תעופה מחרידה, מטוס של חברת "פאן אמריקן" יצא מלונדון לכיוון ארה"ב ונפל מעל העיר לוקורבי. מספר ימים לאחר התאונה פורסם בעיתון "המודיע" מכתב שנשלח מלונדון, וזה תוכנו:

נהג מונית אני, תושב ישראל בעבר וכיום בלונדון. ברצוני לספר על נס הצלה של משפחה מאסון נפילת המטוס, שהיתי לו עד, ואף זכיתי ליטול בו חלק. הוזמנתי באותו יום לקחת משפחה מ'סטמפורד היל' לשדה התעופה, לטיסה זו מלונדון לאמריקה.
בדרכנו לנמל התעופה, ארע לי מקרה לא שגרתי: התפוצץ אחד מגלגלי הרכב. עצרנו, למורת רוחם של הנוסעים קצרי הרוח, החלפתי את הגלגל המפוצץ בגלגל הרזרבה שבתא המטען.
אלא, שכאשר בהמשך הנסיעה נשמע לפתע קול פיצוץ נוסף מכיוון הגלגלים, היה זה למעלה מיכולת הסבל של הנוסעים הממהרים. ירדתי מהרכב. נוכחתי לראות שגלגל אחר שבק חיים דווקא עכשיו, כאשר אין בתא המטען גלגל רזרבה נוסף. בהכירי את המצב ידעתי כי אין לי ברירה אחרת זולת להשאיר כאן את הרכב ה'תקוע', לפנות לתחנת דלק סמוכה, הרחוקה כעשר דקות, ולרכוש גלגל מתאים.
נוסעי הרעיפו על ראשי ברכות למכביר: "שתהיה לי בריא", נאנחה אם המשפחה, אשר איחור הטיסה הילך עליה אימים. "מדוע אינך מציין בראשית הדרך כי אין אויר בגלגליך" עוד טענות צודקות שכאלה האשימוני בכל הנעשה, אך לא היתה לי ברירה, עשיתי את הדרך לתחנת הדלק, רכשתי את הגלגל ושבתי אל הרכב, כשהנוסעים שלא הצליחו לעצור מונית אחרת, מטיחים בי קבלת פנים חמה ורותחת...
הפנצ'ר תוקן. המונית פתחה בשעטה מהירה לשדה התעופה, מאחור ומהצדדים האיצו בי קולות חסרי סבלנות למהר ולמהר, זמן הטיסה הולך ומתקרב, התפללתי בכל ליבי שנצליח להדביק את הקצב.
אלא שלפתע, נראה היה לי שזה חלום, נשמע במכוניתי צליל צורם מאד ולאחריו נפצי זכוכיות... היינו המומים. אך זו היתה מציאות, המשאית שהיתה לפני, נשאה אבנים בחלקה האחורי, עצרה בפתאומיות, כתוצאה מכך נחתו על שמשת החלון הקדמי מטר של אבנים קטנות וניפצוה לרסיסים.
ויכוח קצר ביני לבין הנוסעים העלה פשרה, אמשיך אמנם לנסוע בשמשה מנופצת, אך אין לי מנוס מלעצור לקחת את פרטי נהג המשאית, למען אוכל לעמוד בנזק זה. חרון אפה של הנוסעת וילדיה גאה, זו סיננה מבין שיניה מתוך לחץ נפשי, כי לא אעיז לבקש תשלום עבור הנסיעה. בעמקי ליבי שמחתי על הדרישה הצנועה, סברתי כי עוד אצטרך לשלם להם עבור המאסר במוניתי...
אחר דין ודברים עם נהג המשאית, ביקש זה האחרון לראות את הנזק במו עיניו, קרב למונית וזכה אף הוא בזר ברכות שנשלפו במיוחד עבורו...

אחר עיכוב של כעשרים דקות שוב יצאנו לדרך, אחזתי בהגה, לחצתי על הדוושה וגמאתי את המרחקים, השעון נתן לי תקווה כי נספיק עדיין להגיע זמן סביר לפני הטיסה.
עקב לחץ הזמן סטיתי במכוון מהנתיב המרכזי אל נתיב צדדי האסור לנסיעה בדרך כלל, הנתון רק לנסיעת רכבי חרום, עברתי על 'חוק תנועה' זה למען ירווח זמנם וליבם של פקעת העצבים שברכבי.
אודה, לא היתה זו פעם ראשונה שעברתי על 'עבירת תנועה' זו. אך ודאי ניחשתם כבר, הפעם הבהבו מולי אורות בלתי רצויים, מולי פסע שוטר רחב כתפיים וחמור סבר שהורה לי לעצור את הרכב בשוליים. בניע אצבע סימן לי לצאת ולתת דין וחשבון על מעשי בשולי הכביש.
השמשה המנופצת, התסיסה שברכב, ההצטדקויות שבפי, כל אלה לא שינו את סבר פניו הנוקשה, כפי שלא הצרו את רוחב כתפיו.
התחננתי בפניו כי יואיל לשחררני לשעה קלה עד שאביא סוף סוף את נוסעי ליעדם, הסכמתי להשאיר בידיו את תעודותי וכל כספי אך דברי נפלו על אוזן אטומה. עשר דקות יקרות ירדו לטמיון, שבתי אל הרכב והתנעתיו בפעם החמישית לנסיעה זו. הקיטור שמאחורי כמעט ופסק, כבר התייאשו מלהגיע לטיסה, מהלחישות הכבויות הבנתי כי מצויים הם כבר בשלב שלאחר יאוש...
הגענו לנמל התעופה השעון הורה על כך שהמטוס בו אמורים היו ידידי להיות המריא זה עתה. בתנועות רשלניות וכבידות פנו ללא אומר להוציא את חבילותיהם מהרכב. אצתי לסדר להם מקום בטיסה של חברת 'בריטיש ארווייס' שהתעתד להמריא לאמריקה כעבור שעה. הצלחתי בס"ד לסדר זאת ע"י פרוטקציה שהפעלתי, דרך חבר שעבד בחברה זו.
הודעתי להם על הטיסה החילופית כשעיני נעוצות בקרקע, ברחתי משם כל עוד רוחי בי מבלי לקבל פרוטה על נסיעה זו. נשמתי לרווחה כשמצאתי את עצמי לאחר פרשייה מוזרה זו: התפוצצות גלגל אחר גלגל, התנפצות שימשה בנסיבות כה נדירות, קבלת דו"ח, וכל זה בנסיעה תמימה אחת. תפקידים רבים היו לפני בטיפול במכוניתי הפצועה, קיוויתי שיומי יסתיים בכי טוב.
בדרכי חזרה ל'סטמפורד היל' נרעשתי כולי לשמוע את קריין החדשות מודיע בקול רועד על נפילת המטוס, ראשי הסתחרר וידי רעדו, "רבונו של עולם", זעקתי. "מה גדלו

מעשיך ה', מה מאד עמקו מחשבותיך"... גרוני נחנק מדמעות, לא ידעתי את נפשי. נוכחתי לראות עין בעין בהנהגה המופלאה של השם יתברך. (נפלאותיו לבני אדם)
הרב חנוך בורוביץ מניו-ג'רסי שקע באחת הכורסאות המרופדות בקצה חדר ההמתנה, ופתח ספר תהלים קטן. יוכבד, רעייתו, התקבלה בחדר הלידה הסמוך, לקראת לידת תינוקם הראשון, ור' חנוך ביקש להתפלל לשלומם.
"הרב בורוביץ?"
ר' חנוך נשא עיניו מן הספר והבחין בדמותו של הרופא הניצב מולו במבט רציני. הוא זינק ממקומו וחיכה לשמוע מה בפיו של הרופא.
"אשתך מרגישה טוב. היא די מותשת לאחר הלידה, אבל זה דבר צפוי, היתה לה לידה ארוכה אבל רגילה, כעת היא ישנה, תוכל להכנס אליה בעוד מספר דקות..."
"והתינוק", שאל ר' חנוך, "לא הזכרת דבר אודות התינוק!"
"נולדה לכם בת יפהפיה". הרופא השתתק לרגע, והמשיך: "אבל אני מצטער לומר לך שהיא נולדה עם בעיה שנקראת "ספינה ביפידה".
ר' חנוך הרגיש פיק ברכיים. הוא התאמץ שלא לאבד את שיווי משקלו.
הרופא הסביר שהתינוקת נולדה עם עמוד שדרה פתוח, היא תהיה חייבת לעבור ניתוחים, אבל יש סיכוי שעם טיפול טוב היא תהיה מסוגלת ללכת.
בני הזוג בורוביץ קראו לבתם תקווה. הם קיוו שהתפתחותה הגופנית והחברתית של בתם תהיה נורמאלית ככל האפשר, ואת חלומם רצו לשקף בשמה.
תקוה, הודות לתמיכה וההשקעה העצומה של הוריה, החלימה לחלוטין מהמום שנולדה בו לפני עשרים שנה. ופרט לצליעה קלה, איש לא יכול היה לדעת כי היתה פעם תינוקת עם "ספינה ביפידה". למרות זאת, הרקע הרפואי שלה וצליעתה הפריעו לה בכל הקשור לשידוכים.
כאשר תקווה היתה בת עשרים ושתיים, פנתה לאביה הרבנית גולד, ובפיה הצעת שידוך. היא אמרה שהבחור המדובר, שמעון גינזבורג מבוסטון, הוא מציאה של ממש, הוא מצטיין בישיבה ובעל הופעה נאה, רק שיש לו קצת בעיה עם הסוכר.
תקווה והוריה החליטו שאם שמעון הוא אמנם החתן המבוקש, אל להם להתמקד בסוכרת שלו, בדיוק כפי שהם לא היו רוצים שיתמקדו בצליעה של תקוה.
תקווה ושמעון נפגשו, ובסופו של דבר התחתנו. הם עברו לגור בבוסטון, כדי לאפשר לשמעון להמשיך בלימודיו במסגרת הכולל המקומי. הרב חנוך בורוביץ ורעייתו ראו באותם חודשים ראשונים אחרי החתונה, כתקופה הנעימה ביותר של נחת מבתם,

בראותם כיצד חלומותיהם הולכים ומתגשמים. אך עשרה חודשים אחרי החתונה, התנפצה התמונה היפה כבועת-סבון, עם שיחת טלפון מבוהלת ממרחקים.

"תקווה, מה קרה? את נשמעת נורא - מה יש?", שאלה יוכבד.

"זה שמעון... לפני מספר ימים הוא התחיל להרגיש לא טוב, וקבע פגישה אצל הרופא. חשבנו שהוא פשוט עייף מדי משעות לימוד ארוכות. הרופא רשם לו כמה בדיקות, והיום הוא סיפר לנו... הוא סיפר לנו שהכבד של שמעון אינו מתפקד כראוי. כבר קבענו פגישה עם מומחה השבוע. אוי, אמא, אני כל-כך פוחדת!"

יוכבד לא יכלה להשאיר את ששת ילדיה לבדם, לכן יצא הרב בורוביץ למחרת בטיסה אל בתו ובעלה, והצטרף אליהם בביקורם אצל המומחה.

"תוצאות הבדיקות מצביעות על בעיה קשה בתפקודי הכבד", פתח הרופא בסבר פנים חמורות. "אין זו תופעה רגילה כל-כך אצל אדם כה צעיר. בשלב זה, הכבד של שמעון מתפקד ברמה של כעשרה אחוזים מיכולתו הרגילה".

"ומהו הטיפול לכך" שאל הרב בורוביץ, מנסה להפיח נימה של תקווה בכולם.

"אם נתחשב בכל הגורמים, הטיפול היחידי הקיים לדרגה כזו של כשל תפקודי בכבד הוא... השתלה".

נסיון החיים של הרב בורוביץ לימדו כי שמעון ייאלץ להוסיף את שמו לרשימת הממתינים לקבלת כבד. בנוסף לכך, ידע כי גם אם יימצא תורם בזמן, חייבת להיות התאמה בינו לבין שמעון. ואחרי הכל, נשארה לו ההתמודדות עם האפשרות של דחיית האיבר המושתל. מורכבותו של המצב העומד בפניהם גרמה להם לטלטלה נוראית.

תקוה לא ידעה כיצד לעכל את אבחנת המומחה. היא ידעה שהמצב גרוע, אך לא הבינה את חומרתו. ברגע שהשלושה יצאו ממשרדו של הרופא אל הפרוזדור, פנו תקוה ושמעון אל אביה, מבקשים לשמוע ממנו דברי עידוד והבהרה בו-זמנית.

"אבא, מה עושים"

"ילדים, אנחנו נלך צעד-צעד. תקוה, אחרי שנולדת, אמך ואני שאלנו בדיוק אותה שאלה. אבל ה' היה אתנו, וגם כעת הוא לא יעזבנו. בדיוק כפי ששמע לתפילותינו אז, כך ישמע אותן עתה. שמעון ותקווה - אני יודע שהעתיד נראה שחור משחור, אבל לעולם אסור לנו להתייאש, אסור לאבד את הבטחון בה' יתברך. דרכיו נסתרות מאתנו, ואיננו מבינים, אבל אנחנו חייבים לזכור תמיד, שכל מה שה' עושה - לטובה הוא עושה, גם אם לא רואים זאת תיכף ומיד".

הרב בורוביץ נשאר בבוסטון במשך מספר ימים נוספים, כדי לעזור לבתו ולחתנו להתגבר על כל הביורוקרטיה הכרוכה בכניסה לרשימת הממתינים להשתלת איברים. ואז שב לביתו בפאסאיק, ניו-ג'רסי, כדי לנסות ולאחות את שברי חייו.

במהלך החודשים הבאים, נסע הרב בורוביץ בקביעות בקו בוסטון-פאסאיק, כאילו היה סוכן מכירות. שמעון קיבל סוגים שונים של תרופות רבות עוצמה, שהיו מיועדות להחזיקו בחיים עד שיימצא תורם כבד מתאים. בכל עת שנוצר מצב חירום רפואי, חלה נסיגה או התרחש משבר, הצליח הרב בורוביץ להיות לצדם. הוא תמך ועודד את הזוג הצעיר, שהגיב בהלם וזעזוע למחלתו של שמעון, המאיימת על חייו.

"אבא, שמעון ואני, שנינו עברנו כל-כך הרבה בחיינו הקצרים", קוננה תקוה באוזני אביה באחד מביקוריו התכופים, "מדוע ה' מייסר אותנו כל-כך, בפרט כעת, בדיוק כשהתחלנו להרגיש כמו זוג נורמאלי לכל דבר"

הרב בורוביץ הביט בעיניה המפצירות של בתו, והשיב לה: "איננו יכולים לתאר לעצמנו שנוכל להבין את דרכי ה'. דבר אחד עלינו לזכור ולהזכיר לעצמנו - שום דבר לא קורה 'במקרה'. יש תכנית אלוקית לעולם, גם אם ברגע זה היא נסתרת מאתנו".

במהלך אחד מאשפוזיו הרבים של שמעון, נכנס רופאו לחדר והודיע על שחרורו הקרוב. הרב בורוביץ, ששהה במקום לביקור, קיבל את הדברים כבשורות רעות. סיכוייו של שמעון לקבלת כבד לא היו גדולים, גם בהיותו מאושפז. אך ברגע שישוחרר, יפחתו סיכוייו עוד יותר. אפילו אם מצבו של מישהו אחר, שנמצא בבית-החולים, יהיה טוב יותר מזה שאינו מאושפז, יקבל החולה המאושפז זכות קדימה ברשימת הממתינים.

"דוקטור, אולי תסכים בבקשה, להרשות לו להישאר עוד שבוע לכל הפחות", הפציר והתחנן בפני הרופא, "הוא נמצא כאן כבר שלושה שבועות", הסביר הרופא, כשהוא מבין את הטעם להתנגדותו לשחרור. "הוא בסך-הכל מקבל אנטיביוטיקה, אותה יוכל להמשיך ולקבל בקלות בביתו. פשוט אין לי דרך להצדיק בפני חברת הביטוח את המשך האשפוז. אני עלול אפילו לאבד את הרשיון שלי לעסוק ברפואה".

הרב בורוביץ המשיך לבקש, ולבסוף הסכים הרופא להשאיר את שמעון לשבוע נוסף.

השיחה התקיימה ביום חמישי בערב. בשבוע שלאחר-מכן, ביום שלישי, בישר להם הרופא בשורות מדהימות: "נמצא תורם לשמעון!, אתם בריי-מזל עוד יותר ממה שתוכלו לשער בנפשכם!" פתח הרופא, כשהוא מחייך מאוזן לאוזן, "אנחנו רוצים להעניק לך לא רק כבד חדש, אלא גם לבלב חדש!"

הרופא הפסיק לרגע, מצפה לביטויי ההתרגשות של תקוה ושמעון. אך דבריו נתקלו במבטים של תמיהה, והוא הבין כי דרוש כאן הסבר נוסף.

"שמעון הוא סוכרתי, הסובל מאי-תפקוד של הכבד. אף פעם לא מבצעים השתלות לבלב לסוכרתיים, בגלל הסיכון לסיבוכים בעקבות התרופות החזקות שניתנות לדיכוי מערכת החיסון אצל מושתל. אבל כיוון שאנחנו עומדים לתת לשמעון כבד חדש, וממילא הוא יזדקק לאותן תרופות, אין כל סיכון נוסף בכך שניתן לו גם לבלב חדש. אתם מבינים", שאל בחיוך, "אם ההשתלה תעבור בהצלחה, אנחנו מקווים שנוכל לרפא את שמעון ממחלת הכבד וגם מהסוכרת שלו, בניתוח אחד!"

כעת הבינו השניים, ופיותיהם נפערו בתדהמה. ההתרגשות שאחזה בהם היתה כה גדולה, עד שהתקשו להאמין כי דברי הרופא אכן יתאמתו. למרות זאת, החדשות המדהימות שבפיו חיזקו את שניהם ועודדו אותם לעמוד בפני הנסיונות המצפים להם.

רופאו של שמעון המשיך להסביר להם נקודות נוספות, מדהימות לא פחות, לגבי ההשתלה ששמעון עומד לעבור: "עליכם לדעת, כי ניתוח כזה עדיין לא בוצע מעולם, וחברת הביטוח שלכם לא הסכימה לשלם עליו במלואו. השתלת הכבד לבדה תעלה לחברת הביטוח 250,000 דולר. השתלת הלבלב היתה עולה להם סכום עתק דומה. חברת הביטוח החליטה, כי עבורם יהיה זול יותר, אם תמשיך לקחת אינסולין כל חייך! אבל, בית-החולים שלנו מעוניין בכבוד ובהערכה שיזכה להם, עבור ביצוע השתלה ראשונה משולבת של כבד ולבלב, ולכן החליטה מועצת המנהלים שלנו לוותר לגמרי על מחיר השתלת הלבלב".

החלטתה של מועצת המנהלים שלא לחייב את שמעון עבור השתלת הלבלב היתה חריגה ביותר, והיוותה צעד מדהים לטובת הזוג הצעיר. אבל כל זאת היה כאין וכאפס לעומת התזמון הניסי שבבחירת שמעון מתוך רשימת הממתינים.

שמו של שמעון הוזכר במהלך השבוע האחרון לאשפוזו, שהוארך מעבר למתוכנן. לא זו בלבד ששמו הועלה בעודו מאושפז, ובכך קיבל מעמד מועדף, אלא הוא נבחר שבעה ימים בלבד לפני השינוי שהתבצע בתקנון רשימת הממתינים! לפי התקנות החדשות לקביעת עדיפות של תורם-מקבל, מעולם לא היה שמעון מתקרב אפילו למעמד של זכאי לכבד חדש.

ברוך ה', ההשתלה הכפולה עברה בהצלחה, ושמעון החלים מהניתוח במהירות שיא. ארבעה שבועות אחרי שחרורו מבית-החולים, נפגש שמעון עם הרופא המנתח במשרדו.

"שמעון, אני שמח לבשר לך כי כל תוצאות הבדיקות שלך מצוינות. איך אתה מרגיש", שאל הרופא.

"יש לי עדיין רגישות במקום הניתוח, אבל פרט לכך, אני מרגיש נפלא. הייתי רוצה לחזור לאורח-חיים רגיל בהקדם האפשרי, אבל רציתי לחכות עד שאשמע ממך מהן המגבלות שעלי להטיל על עצמי".

"שמעון, סיימתי לבדוק אותך בדיקה רפואית מלאה ועברתי שוב על כל תוצאות הבדיקות שלך. אכן, מצב הבריאות שלך מצוין. אינני רואה כל סיבה להטלת מגבלות כלשהן עליך".

"אף מגבלה", תהתה תקוה בקול, כאילו מתוך חלום.

"אכן כן. הוא כבר אינו סוכרתי. הוא יכול אפילו לאכול עוגות כמה שהוא רוצה!"

שמעון ותקווה הביטו זה בזו. המילים נעתקו מגרונם. הם פשוט בהו זה בזו בפליאה, דמעות של אושר זולגות מעיניהם.

ישועה כה מופלאה יכולה להיות אך ורק כתוצאה מתכנון וביצוע של בורא כל הרפואות, הזורע עבורנו ללא הרף זרעי מזל והצלחה, המוסווים לפעמים בלבוש פורענות. (זורע צדקות)

בשנת תש"ן התפוצץ מפעל תע"ש סמוך להרצליה. בספר "עלינו לשבח" מופיע סיפור מפי אחד העובדים, אדם זה מסווג במפעל בתחום בטחוני ורגיש במיוחד, ונחשב לאחד העובדים המסורים ביותר, ומעולם לא נעדר ואף לא איחר לעבודתו. וכך הוא מספר:

באותו בוקר התנהל הכל בעצלתיים. זה החל כשהתעוררתי מאוחר, מה שלא קרה לי מעודי, ונדהמתי להיווכח שאיחרתי את זמן ההסעה הקבועה. למרות כל הבלבול, נזכרתי שאחד משכניי סיפר לי אמש שהבוקר הוא נוסע לחיפה.

למזלי, הצלחתי עוד להשיגו בבית, והוא נענה ברצון לבקשתי להצטרף אליו לנסיעה. התכנון היה שארד בהרצליה ומשם אגיע כבר בדרך כלשהי למפעל.

ירדתי במדרגות לכיוון דירתו של השכן, והנה שוד ושבר: מעדתי והתגלגלתי מכל המדרגות. לא ידעתי מה קורה לי היום. השכן היה מוכן להמתין כמה דקות, אך לאחר שהרגשתי כאבי תופת ברגליים ובבית החזה, לא יכולתי להצטרף לטרמפ.

משנרגעו הכאבים קמעא, עשיתי מאמץ נוסף להתקשר לחבר היוצא ברכבו לכיוון המפעל, ולפתע - ללא כל הודעה מוקדמת - פסק הטלפון לעבוד, וזמן קצר לאחר מכן נשמעו פיצוצים בגוש דן.

ליבי לא בישר טובות. כבר אז, באותן דקות, כשאף אחד לא ידע עדיין מה פשר ההתפוצצויות העזות, הייתה לי הרגשה שהעיכובים המוזרים שאירעו לי באותו בוקר,

קשורים לכך. אבל רק כשהתוודעתי לגודל האסון ולמה שהיה עלול לקרות לי, מאחר שהבונקר שבו אני עובד ממש צמוד למקום האסון, הבנתי וידעתי שיש השגחה פרטית בעולם.
כתוצאה משריפה שפרצה במפעל, עלו כמה בונקרים באש, ואני, שלא איחרתי מעודי, הייתי אמור לשהות כבר בשטח!!!
תוך כדי ההודיה לבורא עולם על נס ההצלה הפלאי, חשבתי: הרי אף פעם לא קרה לי שהתעוררתי מאוחר! אף פעם לא שברתי רגל. גם הטלפון בדירה היה משך כל השנים במצב תקין, מה קרה לפתע באותו בוקר
מה קרה! - הקב"ה ביקש לפדות את נפשך מצרה גדולה!
אבל אדם שאינו חי באמונה יכול באמת לצאת מדעתו למראה כל העיכובים הללו, ולשאול מדוע זה קורה לי דווקא עכשיו, כשאני צריך לצאת לעבודה מדוע אני שובר את הרגל דווקא כאשר השכן ממתין למטה, ומנוע הרכב שלו כבר פועל
רק האדם היודע שכל מעשיו מושגחים, ואין אפשרות לשום בריה להזיקו ולו באצבע קטנה יכול לחיות בהרגשה ברורה שכל העיכובים הם לטובתו, וממילא אין על מה להתרגז...
כשאני מהרהר לרגע מה היה עלול לקרות לי אם הייתי מגיע באותו בוקר לעבודה בזמן, אינני יכול שלא לצאת בריקודים ובמחולות למול הנס הגדול שהייתי עד לו במו עיניי ורגליי. (טובך יביעו)

פרקי אמונה ונחמה לאבלים

האמונה מביאה לידי נחמה.
על האדם להאמין שכל הקורות אותו, הכל מאת ה' יתברך, שאוהב אותו, והכל לטובתו. אדם המאמין בנצחיות הנשמה, שיש חיים לאחר המוות, יש עולם הבא, בו האדם מקבל שכר על מה שטרח ועמל בעולם הזה, לאדם כזה קל יותר להתמודד ולהתנחם בפטירת יקיריו.
נאמר בתורה: "בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא-תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת". כוונת הכתוב להורות שאין להצטער על המת יותר מדאי, שהאבלים לא ישרטו עצמם ולא יתלשו שערותיהם מרוב צער, כדרך שעושים אומות העולם. בדברי המפרשים אפשר לספוג הרבה עידוד ואמונה:

דעת זקנים: "בנים אתם לה' אלהיכם. ולכן אם מת אביכם הבשר ודם לא תתגודדו שהרי אינכם יתומים בכך כי יש לכם אב שהוא חי וקיים יתברך ויתי' שמו אבל העכו"ם (גוי) כשמת אביו יש לו להתגודד".

אורח חיים: "צריך לדעת מה טעם סמך מאמר בנים אתם למאמר תתגודדו, נראה שנתכוון לומר שבמיתת איש אין אבדה למת אלא הרי הוא דומה לאדם ששלח בנו לסחורה לעיר אחרת ולימים שלח האב אחר בנו ואין העדר הבן אלא מן המקום שהלך משם אבל על כל פנים ישנו ואדרבה בטוב לו שחזר הבן אצל אביו שהוא מקור החיים ועל זה אין לנו להתגודד ולשים קרחה מה שאין כן העכו"ם שלא נקראו בנים לה', והוא אומרו אתם לשלול העכו"ם שעליהם ידוו הדווים ביום מיתתם שהם מתים מיתה שאינם עוד בנמצא בין החיים".

אבן עזרא: "אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן אל תתגודדו על כל מה שיעשה כי כל אשר יעשה לטוב הוא ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו כן תעשו גם אתם כי עם קדוש אתה ואינך כשאר כל הגוים על כן לא תעשה כמעשיהם".

כלי יקר: "לפי שהאומות מצטערים כדין על דבר אבד אשר הולך ולא ישוב, אבל אתה לא כן כי בך בחר ה' להיות לו לעם סגולה וכל סגולת מלכים היינו דבר שמכניסין לאוצר, כך הקדוש ברוך הוא מכניס לאוצר נפשות הצדיקים הטהורות ואינו דבר האבד ולמה יצטער על דבר שיש לו מציאות וזורח הוא שם, ורק הערב שמשו בעולם הזה אבל אוכל הוא תרומותיו בעולם הנצחי".

רמב"ן: "ולפי דעתי כי טעם "עם קדוש" הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגלת ה' ולא ישא אלהים נפש, וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער. ולא יאסור הכתוב הבכי, כי הטבע יתעורר לבכות בפירוד האוהבים ונדודם אף בחיים. ומכאן סמך לרבותינו (מו"ק כז:) באסרם להתאבל על נפש יותר מדאי".

המכה עצמה מביאה נחמה

בספר "בדרך עץ החיים" מובא ביאורו של הג''ר איסר זלמן מלצר זצ"ל על הפסוקים "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני".

משל למה הדבר דומה? לאב שטייל עם בנו בתוך יער עבות. לפני כניסתם אל היער הזהיר האב את הבן באזהרה חמורה לבל יִפָּרד ממנו, אפילו לא לרגע קט. את אזהרתו

נימק האב בכך שמשוטט ביער בלי להכיר את הדרך מסכן את חייו, ועלול הוא להיות טרף לשיניהן של חיות טורפות.
בתחילה נזהר הילד, ואכן לא זזה ידו מתוך יד אביו. אך הנה הבחין הילד בדבר מה שמשך את תשומת לבו, נשמט מאביו ופנה לצידי הדרך. האב, שלא הרגיש, המשיך בדרכו. כאשר רצה הבן לשוב אל אביו, לא הצליח למוצאו.
נבהל הילד מאד והחל לבכות ולחפש את אביו במעבה היער. תוך כדי חיפושיו הלך והסתבך, ותעה יותר ויותר בסבך היער. הלילה ירד, וחשיכה מבעיתה השתררה במקום. מכל עבר נשמעו צריכותיהם של עופות לילה, וממרחק לא רב נשמעו גם קולות זאבים, אריות ודובים המשחרים לטרף. מובן מאליו שהילד האובד נתקף בפחד נורא, ובגעגועים עזים לאביו.
לפתע חש הילד כאב עז בלחיו. היתה זו סטירת לחי שניחתה עליו מידו של מכה אלמוני. אך בטרם הספיק להשמיע קול זעקת כאב, הבחין שהסוטר הוא אביו. במקום לזעוק על כאבו, השמיע הילד קריאות שמחה וגיל: "אבא. אבא", וחבקו ונשקו.
מצבו של אדם החוטא. דומה למצבו של הילד האובד. כל אימת שהוא חוטא, הרי הוא מתרחק מאביו שבשמים והינו שרוי בצער. כשבאים עליו ייסורים עליו להתבונן ולהכיר שאביו שבשמים הוא הניצב עליו ומיסרו על שסטה מן הדרך, ואז יתמלא שמחה על המכות שקבל. כ י בד בבד עם הסבל שבעונש. הוא נוכח לדעת כי בן אהוב הוא אצל אביו הדואג לו ושומר עליו.
לפיכך, גם כאשר ילך היהודי בגיא צלמוות , לא ייירא, כי גם שבטו המיסר של הקב"ה, כמו משענתו , הוא לו לנחמה - "שבטך ומשענתך המה ינחמוני".

שביבי נחמה

בתו של אחד מגדולי הדור ז"ל שנתאלמנה בגיל צעיר נשאלה: במה ניחמך אביך לאחר מות בעלך?
השיבה האשה וסיפרה שלאחר תום ימי השבעה אמר לה כך: "הראית מה רבו האנשים אשר באו לנחם אותך בימי אבלך? כולם מרחמים עליך מאד. אך דעי לך שהקב"ה מרחם עליך הרבה יותר מכל מה שכל אלה מרחמים עליך".
אחד מישישי עיר הקודש צפת, אמר ביום השנה לפטירת אמו למתפללי בית הכנסת שבו התפלל: בואו ואספר לכם מה היו הדברים האחרונים ששמעתי מפי אמי ע"ה.
כאשר שכבה על ערש דווי, קראה לי אמי ואמרה: גשה נא אלי י לדי (ואני הייתי בגיל פחות מבר מצוה), ואבאר לך מהו "אל מלא רחמים". כאשר כוס מלאה מים על כל גדותיה, די

בנגיעה קלה ביותר בכוס וכבר נשפכים מים מתוכה החוצה. גם הקב"ה מלא רחמים כל כך, עד שאין צורך ביותר מנגיעה קלה וכבר נובע ממנו, יתברך ים של רחמים.
אלו היו דבריה האחרונים של האם לבנה. והישיש סיפר את הדברים ששמע לפני למעלה משבעים שנה ברטט ובהתרגשות כאילו נאמרו אך תמול שלשום.
סיפר הגר"ש רוזובסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', שכאשר מתה עליו אשתו, שלח לו הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל מכתב תנחומין. וכה היה תוכן דבריו: כדי לנחם את מי ששרוי בצער יש צורך לחוש את הצער. ומאחר ששנינו שאין אשה מתה אלא לבעלה. אין אף אחד שירגיש כהוגן את צער הבעל במות אשתו ר"ל, וממילא אין בכח איש לנחמו. רק המקום ברוך הוא יודע ומקיף את גודל הצער, ועַל כן: "המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".
מעין דברי הגר"ח שמואלביץ זצ"ל אומר הגר"י סרנא זצ"ל על אבל אם, ואלו דבריו: "כאבל אֵם קדר שחותי" (תהלים לה). במה נתייחד אבל-אם יותר משאר אבילות? נראה שהוא משום שנאמר: "כאיש אשר אמו תנחמנו, כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו" (ישעיה סו). רואים אנו שתלה הכתוב הנחמה באם, ומכאן שהיא מסוגלת לנחם את בנה יותר מכל אדם אחר. כיון שנסתלקה מן העולם אבדה עמה סגולת הנחמה, שאין לו מי שינחמנו, לפיכך נתייחד אבל אם כאבל מיוחד.
לפי דברי הנר"ח שמואלביץ זצ"ל, אפשר להוסיף, שגם באבל על אם יש מקום להדגשה המיוחדת שאין בפינו אלא הברכה: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".
סיפר הגרמ"מ שולזינגר שליט"א:
מעשה ביהודי מתל-אביב שבא ותינה צערו לפני מרן הסטייפלר זצ"ל.
סיפר האיש ששאשתו מתה עליו, ונעשה לו מר מאד. נטל מרן את ידו ואמר לו: "אף אני במצב כמוך, אלמן מזה זמן מה, גם לי מר מאד. אמנם מטפלים בי על הצד היותר טוב, אולם אין תחליף למקור".
אחר כך הוסיף ואמר: חשבתי הרבה על הענין, וראיתי שטבע הבריאה שברא הקב"ה שאין שני בני זוג מתים בבת אחת, אלא האחד מת לפני בן זוגו, והשני שנשאר סובל ממיתתו. ואף אילו היינו נשאלים בזה לרצוננו, לא היינו אומרים אחרת... לפיכך, חייב אותו שנשאר חי להודות לקב"ה על שלא היה הסדר הפוך במיתת בני הזוג.
לשמע הדברים נתנחם האיש ויצא מעודד.

ניכר היה על מרן הרב שך זצ"ל שהיה מתמסר להשפיע דברי ניחומים, הוא היה יושב ומסביר לכל אחד מהפונים אליו, שהייסורים שהוא סובל הם הטוב בשבילו וכו'.
ניכרת היתה בו האמונה הפשוטה. היה אפשר לראות בעליל שהאמין בדברים שהיה מוציא מפיו ולא נאמרו ח"ו מן השפה ולחוץ. תמיד הכיר שכל מה שקורה לו זהו הטוב ביותר עבורו בשעה זו. זהו פירושה של הברכה "שעשה לי כל צרכי" שהרי אם צרכי היה בשאר דברים אף הם היו מתקיימים.
לאב ששיכל את צאצאיו ר"ל, ושאל את הרב שך זצ"ל כיצד עליו לקבל את העניין, השיב: "עליך לחשוב שהילדים נסעו למרחקים ושהם נמצאים עתה במקום שלפי שעה אי אפשר לפגוש אותם. לכשיתאפשר הדבר שוב תיפגשו".
בבואו לנחם אלמנה צעירה,אמר הגרש"ז אויערבך שליט"א: "וודאי ישנם האומרים לך שעם הזמן צערך ישָכח, ובזה הם רוצים לנחמך. אך האמת היא שאי אפשר לשכוח, ולכן טעות לומר לך שתשכחי, אלא עליך לחיות במצב זה. אך יחד עם זאת להתחזק באמונה ובטחון בקב"ה, והוא יהיה בעזרך".
הגר"ש רוזובסקי זצ"ל היה אומר:
יש להבין מדוע מדגישים אנו: "המקום ינחם אתכם", הרי מצות הניחום מוטלת על המנחמים, ואם כן, מן הראוי היה לכאורה, שהמנחמים יאמרו שהם עצמם מנחמים את האבל.
יש לומר שהדגשה זו ללמדנו באה שאכן דווקא "המקום ינחם", שכן בן תמותה אינו מסוגל לאמוד נכונה את גודל השבר והצער של הזולת לפיכך לעולם לא ידע במה לנחם וכיצד לרפא שבר לבו של חברו, על כן מדגישים אנו שהקב"ה, המקום, מקומו של עולם, שהוא נותן המכה ויודע נכונה מהו שיעור השבר וכובד היגון, רק הוא יכול לנחם.
רבה של הקהילה החרדית בפרנקפורט אמר דברי תנחומים לצעיר שאביו ואמו נפטרו תוך פרק זמן קצר וכה היו דבריו: "חז"ל למדונו שלושה שותפים באדם אביו אמו והקב"ה מה קורה לאדם כאשר שני השותפים הראשונים מסתלקים לבית עולמם והוא נעשה יתום וחש עצמו בודד ועזוב?, תשובה לשאלה זו אנו מוצאים בדברי דוד המלך ע"ה "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני". (תהלים כז) כלומר, כאשר האב ואם עוזבים את הבן, הוא נאסף על ידי הקב"ה יד ה' מושטת אליו, ובכך נפתח בפניו פתח לחזק ולהעצים את הקשר עם השותף השלישי.
אנו אומרים "ה**מקום** ינחם אתכם", בדרך דרש אפשר לומר: אילו היינו רואים את המקום שאליו הגיע הנפטר, אילו היינו מקבלים ממנו תמונות ומכתבים, מהמקום שבו

הוא נמצא, היינו מבינים שבכל רגע הוא עולה ומתעלה, מלאכי השרת מלבישים אותו מלבושי כבוד והדר על כל מצוה שעשה.
זהו המקום על פי התיאור החלש והחיוור שאנו מסוגלים לחשוב עליו.
ומקום זה יפייס אתכם ויזכיר לכם ולנו שלנפטר טוב עתה.
סיפר הגר"י זילברשטיין: הגעתי פעם לניחום אבלים עם הגר"י צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף", שביקש לנחם את ההורים שהתאבלו על בן צעיר שניפטר באיבו, וכך אמר להם:
העולם הזה דומה לאוטובוס שנתיב הנסיעה שלו מורכב מתחנות רבות. יש מי שיורד כבר בתחנה הראשונה, יש שנוסע עד השנייה ואחרים יורדם לקראת הסוף. האם שואלים אי-פעם הנוסעים את עצמם, מדוע ירד מי שירד בתחנה הראשונה? - לא.
והסיבה, כי גם הם מבינים שאם הוא יורד שם, מן הסתם יש לו סיבה לכך. ייתכן שהוא עובד במקום ההוא, ייתכן שהוריו מתגוררים שם והוא הולך לבקרם, או כל סיבה אחרת.
גם אתם, ההורים, המשיך ראש הישיבה, אין לכם לשאול שאלות מדוע בנכם ירד באחת התחנות הראשונות של חייו, כי בודאי יש לכך סיבה שמימית .
מרן הגרי"ש אלישיב כותב במכתב תנחומים למשפחת ת"ח צעיר שנסתלק לבית עולמו בדמי ימיו, וז"ל:
"על השאלה שנשאלתי על מה ולמה עשה ה' ככה, על שאלה זו כמובן שאין בידי להשיב. דרכי ה' נסתרים ומופלאים, והצור תמים פעלו. עם כל זה אני רוצה לציין כאן מה שכתוב בזוהר הקדוש פ' וישלח:
רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הָא אִתְּמַר דְּדָוִד מַלְכָּא עַד לָא הֲוָה, לָא הֲוּוּ לֵיהּ חַיִּים כְּלָל. בַּר דְּאָדָם קַדְמָאָה יָהַב לֵיהּ שִׁבְעִין שְׁנִין מִדִּילֵיהּ, וְכָךְ הֲוָה קַיּוּמֵיהּ דְּדָוִד מַלְכָּא שִׁבְעִין שְׁנִין הֲווּ. וְקַיּוּמָא דְאָדָם קַדְמָאָה אֶלֶף שְׁנִין חֲסַר שִׁבְעִין. אִשְׁתַּכָּחוּ בְּהַנֵּי אֶלֶף שְׁנִין קַדְמָאֵי, אָדָם הָרִאשׁוֹן וְדָוִד מַלְכָּא. פירוש: דוד המלך נולד בלי שנים, ואדם הראשון הוא אשר העניק לו שבעים שנה מתוך אלף השנים שהיו קצובים בשבילו.
"יוצא מזה שלפעמים אדם חי עלי אדמות, ואינו יודע שיתכן שכל ימיו ושנותיו אשר הוא חי, ניתנו לו במתנה ובחסד, ולכן יש להודות לה' על המתנה היקרה הזאת אשר ניתנה, ואשר זכה לכתר תורה ולכתר שם טוב, ולהשאיר זרע פרי צדיק, דור ישרים יבורך אי"ה" עכ"ל.
מסופר על הגאון רבי חיים מצאנז זצ"ל, שכשנפטר לו בנו וקיבל עליו תנחומים בסבר פנים יפות, וכשנשאל: הכיצד מצליח הוא לעשות זאת, אמר: משל למה הדבר דומה

לאדם שהיה יושב במנוחה בגינתו ובא אדם וסטר לו על גבו בכל כוחו, בזעם גדול הסתובב מיד לראות מי הוא זה שהעז להפר את מנוחתו באופן שכזה, והנה להפתעתו אינו אחר מאשר אוהבו הגדול ביותר שממנו הוא מתפרנס, וכי הוא איש מיטיבו לכל אשר יצטרך, ובפרט כאשר הוא לא אחר מאשר אביו, ובכן הלא בוודאי מיד חושב הוא: וכי מן הדרך ארץ להגיב בזעם לאותו אוהב?

ובכן, אמר הגאון, אמת, כשקיבלתי את המכה הזדעזעתי והוממתי, אולם מיד הפניתי פני לראות מי הוא המַכֶּה, ונוכחתי להבין שאינו אלא הבורא יתברך שהוא המטיב עמי לאין קץ, והלא הוא זה שאני אומר עליו שאהבתי אליו בכל לבבי ובכל נפשי ומאודי בכל יום כמה פעמים בקריאת שמע, וכמו כן הוא זה שאוהבני אהבה שאין אחר אוהבני כמותו, וכמו שמברך אני בשמו: "הבוחר בעמו ישראל באהבה", וכן "אהבת עולם אהבתנו", ואם כן האם מן הדרך ארץ להראות לו פנים של זעף...

ובפרט שהנמשל יותר מהמשל, במשל יתכן ואותו מכה נתן מכתו סתם לשם ליצנות או חברות, ועם כל זה הנימוס מחייב להתאפק ולסבול, על אחת כמה וכמה הכאתו של הקדוש ברוך הוא, שאינה אלא רפואה וכל דעביד רחמנא לטב, שמחוייב האדם לצמצם זמן סבלו ומיד להתאושש ממנה ולשוב בסבר פנים יפות לבוראו ולהצדיק עליו את דינו.